

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir.

Poštnina plačana v gotovini.

TRST 2. dec. 1949

LETO ČETIRTO številka 194

Spedizione in abb. post. II. gruppo

OPOZORILO!

NAROCNINA NASIH LISTOV SE PLACUJE:

za STO in ITALIJO pri upravi v Trstu, ul. Ruggero
Manna 29, tel. 83-51 ali na poštni tekoči račun
štev. 11.5374.

za CONO B pri Centru tiska — Koper;

za JUGOSLAVIJO pri ADIT-u, Ljubljana, Tyrševa
ul. 34, tel. 49-63 ali na čekovni račun pri
Komunalni banki št. 6-1-90603-7.

UPRAVA LISTOV
ZALOZNISTVA TRZASKEGA TISKA

INICIATORJI BORBE JUGOSLOVANSKIH NARODOV IN USTVARITELJI AVNOJ-a, DESNO OD TOV. TITA ALEKSANDER RANKOVIĆ, SVETOZAR VUKMANOVIĆ, MILOVAN DJILAS; LEVO TOVARISI EDVARD KARDELJ, IVAN MILUTINOVIĆ IN VLADIMIR BAKARIĆ.

29. november 1943 je najpomembnejši datum v zgodovini Jugoslavije. Na ta dan so se zbrali v Jajcu odposlanci vseh jugoslovanskih narodov, da postavijo temelje pravi ljudski državi, da potrdijo pridobitve, katere si je ljudstvo pod vodstvom Komunistične partije priborilo v narodno-osvobodilni vojni, da določijo smernice za nadaljevanje revolucionarne borbe do popolne nacionalne in socialne osvoboditve.

Jugoslovanski narodi so v tej borbi proti okupatorju, proti notranjim buržoaznim elementom in hlapcem imperializma v svojih vrstah zmagali. Zmagali pa so zato, ker so po dolgih stoletjih zatiranja in izkoriščevanja hoteli živeti svobodno in neodvisno življenje. Zmagali so tudi in predvsem zato, ker je jugoslovanske narode na to borbo že pred letom 1941 pripravljala Komunistična partija pod vodstvom Tita, ker je narode v borbi vodila ista Komunistična partija pod istim vodstvom.

Svojo nalogo je Komunistična partija Jugoslavije lahko izpolnila, ker je bila prekaljena in očiščena vseh oportunističnih elementov, kar je zasluga takratnega vodstva, ki je vodilo partijo in jugoslovanske narode v osvobodilni borbi, istega vodstva, ki stoji danes na čelu nove Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Dve leti po zgodovinskem zasedanju AVNOJ-a je bila v svobodnem Beogradu razglašena republika Jugoslavija, zgrajena na temeljih, ki jih je postavil AVNOJ. Oblast, ki si jo je ljudstvo v borbi priborilo, je ostala v njegovih rokah. Ker je bila revolucija jugoslovanskih narodov proletarska revolucija, se ni mogla ustaviti s pridobitvijo te oblasti, temveč je morala dalje po poti graditve gospodarstva svoje države, da si jo z ekonomskim razvojem zagotovi.

Zato gradi Jugoslavija socializem. Kakor so v borbi žrtvovali jugoslovanski narodi vse, da so se nacionalno in socialno osvobodili, tako tudi danes, v drugi fazi svoje borbe žrtvujejo vse, da si čim prej zagotovijo ekonomsko samostojnost. In kakor bi brez pravičnega vodstva partije in Tita med narodno-osvobodilno borbo ne mogli tako popolnoma zmagati kot so, bi v borbi za socializacijo svoje dežele ne napredovali tako nagle in gotovo, če bi jih v tem velikanskem delu ne vodila partija pod istim vodstvom kot takrat.

AVNOJ temelj ljudske demokracije jugoslovanskih narodov

Narodi Jugoslavije svojemu vodstvu popolnoma zaupajo, ker jih ni nikoli izdalo. Zato strnjeni ob svoji partiji in Titu bojujejo novo borbo proti Zapadu in Vzhodu, proti vsem, ki hočejo zanižati Jugoslaviji pravico do samostojnega razvoja.

Prvi izraz njihove borbe za samostojnost, za socializem je petletka. To niso papirnate številke, to je beton, in na tem betonu rastejo tovarne Diuro Đaković, Ivo Lola Ribar, Prvomajska, Litostroj, Ranković, Strnišče; hidrocentrale Mariborski otok, Jasenica, Mavrovo, Jablanica; ceste, železnice, nova mesta, v rudnikih odkrivajo nesluteno bogastvo, črpajo iz obsežnih ležišč belo zlato, prej nerodovita, poplavljen in pusta zemlja postaja polje, dan na dan se organizirajo kmetijski kolektivi.

To so dejstva, to je drugi del poti jugoslovanskih narodov.

In to stvarnost hočejo zanižati, in ker je prikriti ne morejo, se poslužujejo laži in klevet, blatenja in žalitev nečloveških naporov jugoslovanskih narodov.

To nasprotstvo proti Jugoslaviji se ni porodilo na zasedanju Informacijskega urada. To nasprotstvo se je porodilo že takrat, ko je Jugoslavija jasno pokazala, da hoče po svoji poti — na zasedanju AVNOJ-a 29. novembra 1943. Jugoslavija je z odloki, ki jih je AVNOJ prinesel, prekrizala račune spekulantskim velešilam, ki so si jugoslovansko ozemlje delili na interesna področja.

Nezadovoljstvo Sovjetske zveze nad odločitvami jugoslovanskih narodov pod vodstvom partije in Tita je moralo priti v jasnejši obliki do izraza. In izraz tega je danes gonja proti novi Jugoslaviji, blatenje krvave osvobodilne vojne, zmerjanje državnih in partijskih voditeljev z vohuni in izdajalci.

«Mi nismo proti jugoslovanskim narodom, mi smo proti vodstvu!» kričijo kominformisti v svet. Jasno, proti vodstvu so, kajti vodstvo se je uprlo vsakršnemu izkoriščanju, vsakršnemu barantanju, in ponovnemu zasluževanju. Toda v čigavem imenu? V imenu jugoslovanskih narodov, ki so strnjeni okoli partije in Tita, okoli istega vodstva, ki jih je vodilo od 1935. leta dalje in v katerem vidijo poročstvo za svojo gospodarsko in socialno svobodo.

Kominformistična parola «mi nismo proti jugoslovanskim narodom, mi smo proti vodstvu» je prazna fraza in proslavljanje AVNOJ-a z njihove strani hinavščina in nedoslednost, ker trdijo voditelji Sovjetske zveze, ki so odločilni v kominformistični gonji, da je bilo že zasedanje AVNOJ-a izdajstvo s strani Jugoslavije in nož v hrbet Sovjetski zvezi. Proslavljanje AVNOJ-a v kominformističnih vrstah je profanacija resničnega AVNOJ-a, je žalitev osvobodilne borbe jugoslovanskih narodov in njihove graditve socializma. Je nož v hrbet Jugoslaviji, ki strnjena ob svojem vodstvu in Titu gradi socializem v svoji državi, ki kljubuje vsem, ki potvarjajo nauk Marksa in Lenina za svoje ozke državne koristi in s tem rešuje revolucionarno gibanje v svetu pred vsemi imperialističnimi, revizionističnimi in oportunističnimi tendencami.

To pa danes proletariati v svetu spoznava kljub ponovnim resolucijam IU, kljub novim burkam, ki se pripravljajo po vzoru Rajkovega procesa, kljub novim izmišljotinam o prehaletu Jugoslavije v imperialistični tabor. Neštnevilne izjave delavskih skupin vsega sveta, intelektualcev, študentov, bivših borcev v Spaniji, Franciji, Italiji, Jugoslaviji, Grčiji potrjujejo to. In Jugoslavija, ponosna kakor ob zmagi z orožjem, lahko danes proslavlja obletnico ustanovitve svoje nove države. Ni več sama, z njo so vedno širše in širše vrste delovnega ljudstva ostalih narodov, ker spoznava resnico.

Na Tržaškem ozemlju smo tudi proslavljali zasedanje AVNOJ-a, ki je bilo za nas Primorje še prav posebno važno. Potrjen je bil odlok, da se Slovensko in Hrvaško Primorje priključita k Jugoslaviji. V celoti ni bilo to izpolnjeno, ne po krivdi jugoslovanske armade niti partije niti Tita, saj so Jugoslovani osvobodili celotni teritorij. Če torej ne uživamo še svobode, je treba krivdo zato iskati drugod.

KRONIKA

Monarhisti ne izdajajo več vojnih poročil, ker kakor poročila atenski radio, ni več vojaških akcij proti partizanom. Kot je znano, je glavni štab partizanske vojske dan pred volitvami v Varošni svet izdal nalog za prenehanje popolna, ne da bi bile sprejete minimalne zahteve kot nove volitve in amnestija. Nasprotno sratne obsodbe se še vedno nadaljujejo.

5 milijonov francoskih delavcev je stavkalo 24 ur v znak podpore akciji za zvišanje mezd in sklenitve kolektivne pogodbe. Ustavljen je bil ves promet, delo v industriji je počivalo, Francija je bila brez listov in radijskih vest.

Indija je dobila novo ustavo. Ta določa, da bo republika Indija ostala v sklopu Commonwealtha. Za dobo 15 let sta določena dva uradna jezika: angleščina in jezik hindu. Ustavo je sprejela zakonodajna skupščina.

Voditelja jugoslovanske delegacije na sedanjem zasedanju OZN Edvard Kardelj in Milovan Djilas sta se vrnila v tork v Beograd.

Na zborovanju v malem mestu Torremaggiore v pokrajini Puglia so karabinerji ubili 2 delavca. Spopad med delavci in Schelbino policijo je trajal 2 uri. Aretirali so 28 oseb. Policija je hotela zborovanje razbiti, ker ani bilo v naprej dovoljeno.

Ta uboj je imel svoj odmev tudi v senatu. Splošna federacija dela pa je objavila stavko od četrtika ob 6. uri zjutraj do petka ob isti uri.

Iz newyorškega občinskega sveta so izključili črna Benjamina J. Davisa z dnem, ko je bil obsojen z ostalimi desetimi komunističnimi voditelji obsojen pod obtožbo, da je hotel s silo zrušiti vlado ZDA.

Republika Panama je dobila že četrti predsednik republike v treh mesecih. Ta je Arnulfo Arias in je bil že predsednik republike leta 1940, nato pa odslavljen, ker je bil nacist. Panama ima 500.000 prebivalcev in 74.522 km². Vse kaže, da bi mogla poleg tropičnega lesa izvažati tudi predelane republike.

Cirenačka bo sklenila evrojaško zvezo z Anglijo. Ta bo obstajala v tem, da ji bo odstopila vojaške baze, prav tako, kot je to naredila Jordanija.

Novo fašistično stranko imajo v Italiji. Njeni člani bodo nosili modre srajce namesto črnih; stranka združuje v glavnem bivše fašiste in skrajne desničarje. Člani morajo pri vstopu prisesti, da obodo varovali in vzdrževati tradicije italijanskega naroda.

Po aretaciji Robineauja v Varšavi s strani poljske policije, so se kot posledica tega nadaljevale aretacije v Franciji med tankajšnjimi poljskimi predstavniki in seveda tudi na Poljskem med tankajšnjimi francoskimi predstavniki. Sedaj je na val aretacij prišel popuščati 27 Poljakov, ki so jih izgnali Francozi, prišlo v Varšavo.

Iz Sofije javljajo, da je bila v sredo predložena vrhovnemu državnemu sodišču obtožnica proti Trajču Kostovu in 10 soobtožencem. Na več mestih je zelo zanimiva in pravi o Kostovu, ki je bil kot znano podpisnik resolucije Informbiroja, da se je na skrivno pogodil s klico Titovih fašističnih voditeljev, da bi zaobrnil kurz bolgarske zunanje politike, jo odrgal od SZ in jo spremenil v kolonijo anglo-ameriškega imperializma.

Britansko zunanje ministrstvo je uradno objavilo, da je angleška vlada sklenila, da uradno prizna kitajsko ljudsko vlado. Mao Ce Tung pa je s svoje strani poslal iz Pekinga brzojavko, v kateri je pozdravil iniciativo za sklicanje angleško-kitajske konference. Kot je znano je dal predlog za to konferenco Lord Boyr Orr, letošnji Nobelov nagajenec.

Vprašanje miru in Kitajske pred političnim odborom OZN

SOVJETSKA RESOLUCIJA, KI OBDOJA PRIPRAVE NA NOVO VOJNO, ODKLONJENA

V zadnjih 14 dnevih so v političnem odboru OZN razpravljali predvsem o dveh resolucijah, ki sta obe na svoj način obsojali priprave na novo vojno. Diskusije so bile zelo dolge in burne, ker je pač šlo za vprašanje, ki je prvenstvene važnosti za ves svet.

V okvir svojega osnutka je Sovjetska zveza dala tudi predlog za sklenitev pakta petih velesil, ki pa je bil v glavnih potezih kmalu ovržen, po eni strani zato, ker je vsekakor bolj primerna oblika organizacije za zavarovanje miru OZN in drugič zato, ker zanj niso bili navdušeni mali narodi, ki so se upravičeno čutili odrinjeni od tako splošno važnega vprašanja, kot je vprašanje miru.

Ko je Višinski zagovarjal sovjetsko resolucijo in zavračal očitke raznih predstavnikov kapitalističnih držav, je dejal, da si Sovjetska zveza želi miru, ker je to v interesu socialistične države, ki gradi. Napadel je zapadnjaško politiko do nemškega vprašanja in spomnil na podobno politiko Zapada, ki je privedla do nemške agresivnosti.

V diskusiji glede omenjenih dveh resolucij je sodeloval tudi jugoslovanski delegat Bebler, ki je med drugim dejal Višinskemu: Naše ljudstvo se ne zanima za psovke in žalitve, ki jih izrekate. Zanima se samo za odnose med našimi državami. Prisostvujemo poizkusu strogolavljenja zakonite vlade suverene države s pomočjo pritiska od zunaj, s pomočjo gospodarske blokade, groženj, nebrzdane kampanje klevet, ustrahovanj, demonstrativnih premikanj čet ob meji. Gre za politiko, ki je v nasprotju s statutom OZN.

Pri glasovanju, ki je sledilo po končanih diskusijah, je bila sovjetska resolucija odklonjena z 52 glasovi proti 5 in dvema vzdržanim (Jugoslavija in Jemen). Anglo-ameriška resolucija pa je bila sprejeta z 53 glasovi proti 5 in enim vzdržanim (Jugoslavija).

KATERA KITAJSKA IMA PRAVICO BITI ZASTOPANA V OZN?

Ze v začetku tega zasedanja

Glavne skupščine OZN je nacionalistična Kitajska postavila na dnevni red svoje vprašanje, to je obtožbo proti Sovjetski zvezi, češ da se vmešava v kitajske notranje zadeve. Cim je delegat nacionalistične Kitajske Tsjang stopil na govorniški oder, se je dvignil Višinski ter izjavil, da kuomintangova delegacija ne predstavlja kitajskega ljudstva in da se zato sovjetska delegacija ne bo udeležila diskusije o tem vprašanju in ne bo priznala tozadevnih sklepov. Isto stališče so zavzeli predstavniki Ukrajine, Poljske, Bele Rusije, CSR in tudi poudarili, da se samo delegacija Ljudske republike Kitajske smatra za kazonito.

To poslednje je poudaril tudi jugoslovanski delegat Bebler, ki je izrazil mnenje, da je najprej treba razpravljati, ali ima kitajska nacio-

nalistična delegacija sploh pravico sedeti v odboru.

Ker predsednik teh ugovorov ni sprejel, so se omenjene delegacije umaknile in nacionalistični delegat je v njihovi odsotnosti napadal Sovjetsko zvezo. Kitajska delegacija je predložila resolucijo v treh točkah, v katerih zahteva naj države članice OZN ne nudijo vojaške in gospodarske pomoči kitajskim komunistom in predlaga naj vse države odklonijo priznanje kitajske ljudske vlade.

Vprašanje je končno spravila začasno z dnevnega reda resolucija držav ZDA, Avstralije, Mehike, Pakistana in Filipinov, ki je v bistvu umik zapadnih sil v tem vprašanju, ki je vsekakor v razvoju in katerega rešitev bo prej izvedena na kitajskih bojiščih.

Adenauer in Acheson, kaplarja nove nemške vojske

Vojaški funkcionarji ZDA izvršujejo sklepe pariškega sestanka

Svetovna javnost je te dni zaskrbljena zaradi dveh dogodkov, ki izvirajo iz anglo-ameriške vojnouhujske in imperialistične politike: zaradi sestanka vojaških šefov 12 držav atlantskega pakta in njih vojnih ministrov v Parizu ter prikritih načrtov Američanov, da bi ustanovili nemško vojsko, ki bi tem napadalnim načrtom služila. Prvi korak k ustanovitvi te vojske je seveda oborožitev, za katero je treba dati Nemcem proste roke.

Tako so trije visoki zavezniki komisariji in kancler nemške satelitske države dr. Adenauer podpisali v Petersbergu sporazum, ki odreja nemškemu trustom mesto, ki so ga imeli za časa nacizma v gospodarstvu zapadne Evrope. Na podlagi tega sporazuma ne bodo demontirali 20 velikih industrijskih kompleksov, ki so bili za časa nacizma hrbtenica nemške oborožitve. Nemci bodo lahko gradili prekoceanske ladje, stopili bodo lahko v razne zapadnoevropske organizacije itd. Namen tega sporazuma je popolnoma jasen, poleg tega pa bodo imeli ameriški kapitalisti od njega še gospodarske koristi, ker se je zapadnonemška vlada obvezala, da bo priznala porurski statut, ki je za ameriške investicije zelo ugoden.

V zvezi z oborožitvijo Nemčije je zanimivo, da sta ameriški vojni minister Johnson in načelnik ameriškega glavnega štaba ter predsednik vojaškega odbora atlant-

skega pakta general Omar Bradley, ki se udeležujeta sestanka v Parizu, prej odpotovala v Nemčijo v Frankfurt in Berlin. Iz tega sklepa, da ima njun obisk poseben pomen. Značilno pri tem je tudi, da je maršal Montgomery že v Kanadi izjavil, da so nemške čete nujno potrebne za obrambo zapada. Ker pa se javno mnenje, zlasti pa Francozi, temu upirajo, stvar zaenkrat še prikrivajo in previdno zanikajo. Jasno pa je, da je imelo Johnsonovo potovanje v Nemčijo točno nalogo. Pred pariškim sestankom se je pač moral minister posvetovati z ameriški generali v Nemčiji o možnostih nemškega vojaškega doprinosu, da lahko general Bradley spopolni svoje vojaške načrte, ki jih danes predloži v Parizu ministrom atlantskih držav.

Vse to je imelo odmev tudi v francoskem parlamentu, kjer so razpravljali o zunanjih politikah in kjer je vlada dobila zaupnico s 327 glasovi proti 249. V parlamentu je razkrinkal politiko vlade, zlasti Ferre Cot. Na koncu so sprejeli resolucijo, ki zahteva, da Nemčija ne sme biti vključena v atlantski pakt in da se mora prepovedati vsakršna obnovitev nemških oboroženih sil. Toda ista resolucija odobrava vključitev Nemčije v evropski svet, kar pomeni, da zapirajo Nemčiji ena vrata, odpirajo ji pa druga.

Medtem so se pod geslom, da je

treba pospešiti skupne strateške načrte, sestali v Parizu generali držav atlantskega pakta. Te načrte za sedaj še imenujejo obrambne. Vodilno vlogo imajo seveda Američani. V ponedeljek so se sestali najprej načelniki generalnih štabov ZDA, Velike Britanije in Francije. V tork so se nato sestali načelniki štabov 12 držav, danes četrtak 1. decembra pa ministri za obrambo teh držav. Italijane zastopa minister Pacciardi in načelnik štaba M. rras.

Dnevni red sestankov vsebuje tri področja. Prva točka je določitev raznih strateških področij, to je bojišč, ki bi pripadala raznim državam. Druga točka govori o strateških merilih vojne, ki jo atlantski pobratimi pripravljajo. Ta merila vsebujejo to, kar je general Bradley iztuhlat in vsilil drugim štabom, to je: atomsko bombardiranje na velike daljave si pridržujejo Američani; bombardiranje na srednje in manjše daljave bodo izvajali Angleži in Francozi z ameriško pomočjo, pomorske operacije bodo izvrševale mornarice ZDA, Velike Britanije, Francije, Belgije in Holandske; jedro suhozemskih vojaških sil pa bi dale zapadnoevropske države, med njimi tudi Italija: vse države, morajo vskladiti svoje načrte z atlantskimi strateškimi načrti. Iz tega sledi, da bi dajali za bitke topovsko hrano Francozi in Italijani, Američani pa bi dajali orožje in generale.

Koliko časa še bo imela Anglija monopol na Srednjem vzhodu

Potem, ko se je morala Anglija umakniti iz Turčije in Grčije in te svoje interesne sfere kar čez noč predati ZDA, imamo danes že več dejstev, ki govorijo o tem, da bo angleški monopol pri vplivu na države na Bližnjem vzhodu prešel popolnoma na ZDA.

Te dni zasedajo v Istanbulu ameriški veleposlaniki iz držav na Srednjem vzhodu. Kljub temu, da se izgovarjajo, da je njihovo posvetovanje samo običajno izmenjavanje informacij in mnenj med predstavniki različnih diplomatskih misij, ima ta konferenca zelo veliko nalogo. Pomisliti moramo, da so si Američani svoje strateške baze že ustvarili v Grčiji in Turčiji in danes samo še iščejo pot, da si najdejo načine, ki jih bodo uporabili v drugih državah na Srednjem vzhodu, ki jih mislijo zavzemanj pred rdečo nevarnostjo. V resnici pa hočejo v njih povečati svoj vpliv, izriniti angleški kapital ter potem obrez nevarnost in črpati nafto v Iranu ter v deželah med perzijskim zalivom in Sueskim prekopom.

Drugo dejstvo, ki to potrjuje, je tudi potovanje perzijskega šaha v ZDA. Lahko smo prepričani, da si ni šel iskat v ZDA nove neveste.

Z druge strani potrjujejo, da razpravljajo na konferenci v Istanbulu o ekonomskih in finančnih vprašanjih na Srednjem vzhodu. To potrjuje tudi prisotnost Gordona Clappa, predsednika gospodarske komisije OZN za Srednji vzhod na tej konferenci. Govore tudi o možnosti uresničitve 4. točke Trumanovega programa v teh deželah. Jasno je, da to pomeni v drugih besedah, da so ZDA na tem, da si tudi na tem novem političnem in zemljepisnem sektorju najdejo kupca za blago, ki se jim je nakopičilo v njihovi hiperprodukciji.

Tretja točka dnevnega reda naj bi bila vzkladiitev strateških nalog: število divizij, ki naj jih da Evropa, izenačena oborožitve, razdelitev ameriških dobav orožja itd.

Kar se tiče tako imenovanega zapadnega štaba v Fontainebleau, zahtevajo Angleži, da bi še nadalje obstajal, Francozi in Američani pa, da bi se zli z atlantskim štabom. Tako se obnavlja stari spor med angleškim maršalom Montgomeryjem in francoskim generalom De Lattres de Tassignyjem.

Vojaški odbor atlantskega pakta 12 držav bo moral seveda le odobriti, kar je sklenil ožji odbor ameriških, angleških in francoskih generalov. Glavno besedo pa imajo v tem odboru Američani. V Parizu trdijo, da niti angleški in francoski generali v ožjem odboru ne poznajo popolnoma načrta za atlantsko obrambo, ki so ga izdelali Američani. Po tem lahko razumemo, kako malo bodo odločali generalji drugih držav.

Po nepotrjenih vesteh razpravljajo na pariški konferenci tudi o tem, ali naj bi bila obrambna črta na Labi ali Renu. Če bi bila na Labi, je pač jasno, da bi morali sodelovati tudi Nemci. Za obrambo bi bilo potrebnih najmanj 70 divizij, od katerih bi jih morala dati Evropa 55. Italija naj bi jih dala na razpolago od 10 do 15. Ameriški program baje določa, da bo organizacija obrambe popolna leta 1955, da pa bi bili tudi že leta 1952 dovolj pripravljeni. Države atlantskega pakta bi morale določiti za oborožitev skupno 6 milijard dolarjev, od katerih bi dale ZDA samo milijardo in pol. Evropski narodi bi morali torej plačevati, ameriški kapitalisti pa bi služili lepe denarce s prodajo svojega orožja.

Ameriškim vojnim hujskačem pa ni le dovolj konferenca sama, temveč dajejo tudi razne vojnouhujske izjave. Tako je ameriški minister obrambe Johnson v Londonu po svojem povratku iz Nemčije izjavil, da veruje samo v silo in da je njegova država pripravljena za vsako priliko in ob vsaki uri, če je treba tudi ob štirih zjutraj.

V ČUNG-KINGU vlada panika

Armada generala Lin Iao-a korakajo proti Čung-Kingu, staremu borbenemu mestu Čankajška. To je mesto, ki čepi na zamagljeni skalnati obali Jang-Tse-ja.

Ze stoletja stoji Čung-King kot branik nad soteskami rek, ki vodijo v plodovito pokrajino Se-Cun, ki gospoduje zahodnim bregovom Kitajske. Star kitajski pregovor pravi, da vse, kar poganja v Kitajski, poganja še bolj v Se-Cunu, pa naj si bo to: riž, sladkorni trs, zelenjava, oranže ali oves. Poleg tega pa so tukaj še gore, v katerih so bogata, a neizkoriščena rudna ležišča. Sele ob napadu Japonske leta 1937 so se »gospodje vojne« Se-Cuna, ki so bili dolgo časa neodvisni, pridružili Čangu. Živel sem med vojno dve leti v Čung-Kingu. Mesto je obdržalo svoje fevdalno lice iz srednjega veka, obdaja ga veliko obzidje iz XV ali XVI. stoletja z devetimi vrati, pred katerimi stoje ponoči čuvaji preprežajo ga stare ozke ulice kjer so hiše še vedno razsvetljene s svetilkami na olje. (Elektriko so napekljali konec leta 1935). Nenavadne ulice, pretrpane z vrtili, trgovci, jezičnimi ženskami, kokošmi, prašiči, medtem ko prihajajo od reke glasovi starih pesni kuljev, ki raztvarjajo tovore, ki so jih pripeljali po Yang-Tsaru. Leta 1939 je prebivalstvo naraslo od 200.000 na 1 milijon. Zaradi velikega števila beguncev je ališati vsa kitajska narrečja. Na pomlad se del in meglja spuščata nad pokrajino in spremeni ta lice v černo blečo. Zaradi mraza in vlage je življenje prebivalcev v Čung-Kingu, rizer, onih redkih izbrancev, ki prebivajo v m. denih stavbah, zelo neudobno. Ostale hiše, v katere so se naselili številni častniki, so zgrajene iz lesa, bambusa in ilovice. Japonsko bombardiranje je strahotno rušilo ravno pozimi, ko je mraz razpršil meglo, naravno zaščito mesta.

Ali se je morda nacionalistična vlada, da bi spet obudila slavne spomine na protijaponsko vojno zaradi tega zatekla v Čung-King in razglasila (na smeje se), da bodo s te trdnjave uničili komuniste? Toda poslednje častniške glave še niso zapustile Kavita, ko so se ljudske predstave vrle v mesto. Medtem ko se približujejo kolone generalisima Su-Teha (Rdeča čednost), vlada v Čung-Kingu panika. Ni to prvi slavi pohod Su-Teha; verjetno se niti ne spominja vseh borb, v katere se je bil spustil. Leta 1887 se je rodil v Južni Kitajski v družini bogatih lastnikov. Ker ga je vojaška služba privlačevala, je vstopil vanjo. Leta 1911 je v vojaški akademiji v Yunanu dosegel officerski čin. Kasneje

je poveljeval brigadi proti »gospodu vojne« Yuan-Si Kai-ju. Ko je postal visok vladni funkcionar (bi je deželni komisar za finance v Yunanu) si je zaželel odpočiti se od svojih bojnih naporov, tako da je živel sladko in udobno življenje, kadil opij in delil svoj čas s priležnicami. In tam se je tik pred svetovno vojno 1918, prebirač knjižice, navdušil za revolucionarno gibanje Sun-Yat-Sena. Spremenil je način svojega življenja; odločil je svoje priležnice, se energično odpovedal kajenju opija s tem, da se je vkrcal na angleško ladjo, ker je vedel, da tam ni mogoče dobiti dišav, in mesec dni je trpel najhujše muke strastnega kadilca, ki mu je bil nenadoma vzet opij. Ko se je izkrcal, je bil že zdrav. Leta 1922 je postal član Komunistične partije in do leta 1926 so ga pošiljali po Nemčiji, Franciji in ZSSR, kjer naj bi poglobil svoje vojaško znanje.

Kuomintang ga je imenoval za voditelja vojaške šole v Nan-Sangu. Leta 1927 pa je poprijel za orožje proti Čangu, ker je ta pobil komuniste, ki so tvorili levo krilo Kuomintanga. Od tedaj ni prenehal z borbo; postal je vodja gverile. Z Mao-Tse-Tungom in Su-En-Lai-jem

V ponedeljek so prišle prve čete kitajske narodnoosvobodilne vojske v Čung-king. Nacionalisti so poskušali v naglici nadaljevati z izpraznjenjem mesta. V torko so čete ljudske vojske nadaljevale z zasedanjem mesta. Nacionalistične čete praktično niso nудile nobenega odpora. Kljub temu pa je ljudska vojska držala pod zapornim ognjem najvažnejše strategične točke v mestu, skupno z letališčem. Kuomintangova vlada se je preselila v Cheng Tu, kakih 390 km severozahodno od Čungkinga.

je slavno vodil »Dolgi pohod« leta 1931, ko je Rdeča armada pretekla med borbo 10.000 km in prešla 18 pogorij od Kiang-Si-ja do Yenana, 24 bregov, zavzela 62 mest in se srečala z 10 nacionalističnimi vojskami. Vojskovodja Mao-Tse-Tung, istočasno tudi eden največjih živečih pesnikov, je napisal slavno pesem o tem napornem pohodu, v katerem so kljub vsem težavam le našli zavetje in se trdno ustalili na severu v majhnem mestu Yenanu, od koder je ljudska armada spet odpotovala, da zavzame vso Kitajsko.

Stejem na prste daljavo 20.000 li-jev. A rečem vam, da nismo junaki, če ne dosežemo Velikega zidu.

Toda bili so junaki in so dosegli Veliki zid.

Leta 1931 je bil Su-Teh izvoljen za glavnega poveljnika kitajske Rdeče armade in še danes vodi pohod na Čung-King, oblečen v svojo staro uniformo iz platna brez znakov in okrasov, kljub temu da poveljuje 3 milijonom vojaštva.

ALBERT MORRIS

nem svetu najvažnejše orožje, bo skrbelo za obrambo Indonezije. To daje Holancem tudi možnost upliva nad indonezijskimi vojaškimi silami.

3. Holanci so se kot izkušeni imperialisti poslužili tudi v indonezijskem »primeru« preizkušnega starega nauka »Deli in vladaj«. V dobi treh ali štirih let so uspeli razbiti Indonezijo na vrsto upravnih oblasti, izkoriščajoč narodnostno in versko pestrost vzhodno-indijskega otočja. V teh oblasteh so poverili oblast tamkajšnjim predstavnikom reakcionarnih sil: starim fevdalnim vladarjem. Vsi ti ljudje imajo enake želje kot imperialisti. Navedli bi samo en primer:

V juliju lanskega leta so se sešli v gorski neselbini Saragan na Javi na tajnem zborovanju predsednik indonezijske republike Mohamad Sukarno in njegov predsednik vlade Hatta (oba prvaka desničarske nacionalistične stranke PNI) z zastopnikom ameriške podporne komisije Ogburnom. Ta ju je pozval naj se »spopravata« s komunisti in jima ponudi ameriško oborožitev in instruktore. Dva meseca kasneje pa je Hattova vlada uveljavila teror po vsej republiki proti naprednemu življu. Skoraj 25.000 Indonezijcev so zaprli in umorili so celo vrsto vidnih voditeljev komunistične partije. Kaj je bil vzrok temu teroru? To, da je komunistična partija pozvala ljudstvo, da ustanovi demokratično fronto, ki bo dokončala borbo za popolno neodvisnost dežele.

Komunistična partija je tudi zahtevala demokratizacijo Hattove vlade, da se izvede agrarna reforma in se konča s kapitalističnimi tendencami v vladi. Napadala je tudi Hattovo vlado, ker je ta dala velike koncesije ameriškemu bankirju Forcu.

Imperialistični tisk hvali »politično modrost in vojaško vzdržljivost« holandske vlade in govori o »prostovoljni kapitulaciji imperia, lizma«. V resnici pa bo imperialistični pritisk na Indonezijo toliko večji, v kolikor bo vedno močnejše trkala kriza na vrata imperialističnih držav. Zato ostane samo še eno za indonezijsko ljudstvo: da se zavzame izdaje fevdalcev in reakcionarne buržoazije, in se zbere pod vodstvom KP v demokratični front; ter vivede boj za svobodo k popolni zmagi.

Indonezija: BESEDE IN STVARNOST

Pred tremi tedni so bila v Haagu zaključena holandsko-indonezijska pogajanja o bodočnosti otočnega sveta Indonezije. To posvetovanje je trajalo 10 tednov. Vprašanja so se rešili z vsestranskim zadovoljstvom; zastopniki holandskih imperialističnih krogov in predstavniki indonezijske buržoazije so si čestitali preko okrogle mize, saj je ostal avokl sit in koza celas.

Sporočilo o haškem sporazumu je bilo istočasno objavljeno v Londonu in Washingtonu. Tudi tam so se oddahnili: svetovna shramba rastlinskih masčob, neizčrpni viri strateških surovin, kot cinka, kavečuka, nafte, boksita, skupno z dobički v trgovini s tobakom, sladkorjem in kininom, vse to ni prišlo v roke triumfirajoči brockistični sodrgi (če se izrazimo z besedami, ki jih je rabil Winston Churchill za ljudska osvobodilna gibanja). Težko delo so imeli tudi ti krogi v Londonu in Washingtonu, ko so pomagali holandskim kolonizatorjem, da se vrnejo na Javo in Sumatro. Spomnimo se samo na angleškega generala Shristisona, ki je amoralno z vojnih lučij razstreliti Surabaya, na »podpore« Indonezijcem, ki jim jih je dajala tamkajšnja ameriška komisija pod okriljem Združenih narodov. Ta komisija je v resnici podpirala ameriške konkerne in holandske imperialiste. Sodelovanje angleških in ameriških imperialistov pri likvidaciji osvobodilnega pokreta v Indoneziji je bilo tem

Na tem mozaiku držav so holandski imperialisti strateško razdelili otoški svet Indonezije, da potlačijo osvobodilni boj in mu neovirano zavlada. Staro imperialistično geslo »Divide et impera« jim je tudi to prišlo zelo prav. Zanjlevid nam kaže Združene države Indonezije: 1. republika Indonezija, 2. Vzhodna Indonezija, 3. Pasundan, 4. Vzhodna Java, 5. Madura, 6. Vzhodna Sumatra, 7. Južna Sumatra in avtonomne oblasti: A. Srednja Java, B. Banka, C. Billiton, D. Otočje Riouv, E. Zapadni Borneo, G. Bandjar, F. Ozemlje Dajakov, H. Južno-vzhodni Borneo in I. Vzhodni Borneo, J. Nova Gvineja, ki ostaja kolonialno ozemlje Holandije.

večje, čim bolj so ustajala med nji gospodarska nesoglasja.

Zato je bilo toliko hrle o haškem sporazumu. Ta je pripomogel, da so obdržali imperialisti v svojih rokah velikanske zaklade surovin in trg za 70 milijonov prebivalcev.

Sporazum določa, da morajo Holanci oddati vso upravo na vzhodno-indijskem otočju v roke Indonezijcev do 30. decembra tega leta.

Začasna indonezijska ustava, ki je dobila svoj pečat tudi v Haagu, potrjuje ustanovitev Združenih držav Indonezije, neodvisne federativne republike, ki se bo bavila z vsemi notranjimi in zunanjimi posli na svojem ozemlju. Republika bo preko krone kraljice Julijane zvezana s Holandijo. Zapadna Nova Gvineja bo po sporazumu ostala holandsko kolonialno ozemlje.

Ni haški patent taktika, ki so jo Holanci uporabili v Indoneziji, ko so ji dali »neodvisnost« in pri ustavi nekaj popustili v trenutku, ko so jim postala tla preveč zaradi tamkajšnjega narodno-osvobodilnega pokreta. Tako so postopali Atlejevci laburisti že tolikokrat (Indija, Burma, Ceylon), da je to postalo ež značilno za današnjo dobo imperialističnega vladanja. Oglejmo si, v čem je bistvo kolonialnega sistema: 1. v gospodarskem izkoriščanju naravnih zakladov ter ljudskih sil na kolonialnem ozemlju 2. na strateškem nadzoru teh ozemelj; 3. v ohranitvi takega političnega sistema, ki ustreza koristim imperialistične kolonialne oblasti.

Vse naročnike našega lista naprošamo, da naj morebitno spremembo naslova provčasno javijo na upravo »Ljudskega tednika« zaradi točnejše dostave.

Kako je to v primeru »neodvisnih« Združenih držav Indonezije?

1. Holandski velekapital in z njim velekapital velikih imperialističnih monopolov se bo mogel okoristiti z inonezijskim dbogastvom in nadalje bogateti ob delu indonezijskega ljudstva. Vse to zaradi zvez z indonezijskimi kapitalisti, ob blagoslovu haške pogodbe, ki govori o nedotakljivosti holandskih gospodarskih koristi, pravic in koncesij. Ta del sporazuma se nanaša tudi na koristi drugih imperialističnih držav.

2. Holandske čete bodo sicer skržili, toda holandsko pojno brodoge, ki je v indonezijskem otoč-

Judinoški humor

V drugi polovici novembra je bilo na Madžarskem tretje zasedanje Kominforma. Na njem je bil zbran cvel evropskih kominformističnih veljakov z Judinom, Rakosijem in podobnimi na čelu.

Uradno poročilo o tem zasedanju iz Moskve pravi, da je bil na dnevnem redu med drugimi referati tudi referat Romanuna Deja o »koministični partiji Jugoslavije v rokah morilec in vohunov«.

Nimamo na razpolago celotnega »referata«, pač pa le nekajdobesedno predpisanih stavkov, ki zatrjujejo, da je oblast v Jugoslaviji v rokah: kulakov na deželi in kapitalistov v meslih. V drugem stavku zopet zatrjujejo, da angloameriški industrijski in finančni krogi investirajo v Jugoslaviji svoje kapitale in da izpreminjajo Jugoslavijo v njihov agrarni privesek.

Z ozirom na to, v kominformovski kuhinji skuhan in že prekuhan in prekurano čorbo, bi lahko poročilo o tem prinesli na zadnji strani našega tednika. Toliko so namreč smešne trditve kominformističnih veljakov o tem, da je oblast v Jugoslaviji v rokah kapitalistov in da se Jugoslavija spreminja v nekaj agrarni privesek nekoga.

O takih pojavih v Jugoslaviji bi se dalo morda trdit v primeru, če bi v Jugoslaviji gospodarili razni Rakosiji, Deji, Cervenkovji itd., katerih države postajajo resnični agrarni priveski ZSSR in v katerih prevladujejo na deželi in v mestih še vedno prej kulaki in kapitalistični elementi, kot pa kdo drugi.

Posebna vloga Albanije v kominformistični gonji proti FLRJ

Potem, ko je jugoslovanska vlada odpravila pogodbo o prijateljstvu in medsebojni pomoči z Albanijo, je albanška vlada izročila jugoslovanskemu poslanstvu v Tirani noto, v kateri hoče albanška vlada odgovoriti na dejstva, ki so pripeljala jugoslovansko vlado do tega, da je odpravila to pogodbo.

Jugoslovanska poročevalska agencija Tanjug je ob odgovoru albanške vlade objavila svoj komentar, ki pravi med drugim, da nazivajo albanški voditelji pravičeno odpoved zavezniške pogodbe po jugoslovanski vladi »docela neutemeljeno sovražno dejanje«, hkrati pa poudarjajo, da se bo albanška vlada še nadalje borila proti jugoslovanskemu vodstvu in podpirala jugoslovanske politemigrante, ki težijo za tem, da bi zrušili sedanjo državno ureditev v Jugoslaviji.

Nota je polna psov, žalitev in izmišljotin. Tako trdi albanška vlada, da je bila jugoslovanska podpora Albaniji do leta 1948 navaden bluff, s katerim je hotela jugoslovanska vlada prevariti albanško ljudstvo, da bi ga surovo izkoristila in napravila za svojega sužnjaa. Te pomoči pa albanško ljudstvo ne bo nikoli pozabilo. To vedno zatrjujejo begunci, ki prihajajo iz Albanije v Jugoslavijo, prav tako, kot ne bo pozabili današnje sovjetske epomoči Albaniji.

Nota pravi nadalje: »Stoletne težnje kosovskega in metohijskega ljudstva, da bi se združilo z matično državo —

Albanijo, so Rankovičevi plačanci zadušili s krvjo. Albanska vlada je docela prepričana, da bo napočil dan, in to prav kmalu, ko bo miroljubno marljivo in hrabro prebivalstvo na Kosovem dočakalo z vsemi narodi Jugoslavije boljše dne. Kakor vidimo, se Albanija čisto resno bavi s mislimi, da je Kosovo albanско. Podobno je kralj Zogu pred vojno uspešno varal Albance, da niso videli njihovega izkoriščanja doma. Kar se pa tiče pozivanja kosovskega ljudstva na upor in odcepitve od FLRJ je pa tudi staro preizkušeno sredstvo. Zadnji je bil Intelligence Servis, ki je preko svojih ljudi zelo neuspešno širil to parolo po Kosovu po albanških balistih, ki so bili obsojeni v Skoplju.

Albanška vlada navaja v potrditev svojih današnjih imperialističnih želja dejstvo, da sta dve albanški diviziji sodelovali pri poslednjih borbah za osvoboditev Jugoslavije. Albanski voditelji gredo zavestno mimo dejstva, da je šlo v končni fazi borbe proti fašistični Nemčiji zato, da se zberejo vse antifašistične sile v skupni borbi do končnega uničenja sovražnika.

Albanški voditelji so sestavili odgovor na odpoved zavezniške pogodbe s strani Jugoslavije z namenom, da mu dajo najhujšo publiciteto.

Da bi zabrisali dejstva, ki jih je navedla jugoslovanska vlada, ko je pogodbo odpravila, so si morali Albanci izmisлити čisto nemogoče stvari. Ta ko pišejo v svoji noti, da je jugoslo-

vansko vodstvo dalo ubiti znanega jugoslovanskega komunisto Miladina Popovića, ki je pomagal organizirati albanško partijo in narodnoosvobodilno gibanje v Albaniji. Dejstva, ki so znana tudi albanški vladi, pa so drugačna: Miladina je ubil na Kosovu albanški iredentist Haki Taha, ki je ustanovil med vojno organizacijo, ki bi združila Kosovo in Metohijo z Albanijo, po vojni pa je pobegnil v Avstrijo. Tam je dobil nalogo, da mora ubiti Miladina Popovića. Po zločinu je bil na meji ubit. Soudeležence pri uboju Cezim Vulja, ki je bil obsojen na smrt, a so mu kasneje smrtno kazen spremenili v zaporno, je pobegnil iz niškega zapora in se sedaj prosto kreta po Albaniji. Albanska vlada torej ščiti zločinca, ki je sodeloval pri uboju Miladina Popovića!

Albanska vlada nato imenuje postavitev albanске partije s strani instruktorjev, kot je bil prav Miladin Popović med vojno v Albaniji, za anasilno vmešavanje v notranje zadeve albanске države in nato preide na novo kleveto, češ da so v Jugoslaviji postavili Gani bega Kriezija na čelo komiteta, ki naj bi pričel z oboroženo borbo proti Albaniji. Albanska vlada pa prav dobro ve, da je Gani beg Kreizi v zaporu, ker bo moral odgovarjati za svojo zločino pred ljudskim sodiščem.

Te in druge izmišljotine so žalosten dokaz, da hoče albanška vlada ekar najuspešnejše sodelovati v informbirojevski gonji proti FLRJ, ker so pa klevete po navadi še za domačo uporabo preslabe, se pri tem albanška vlada najbolje razkrinkava: da je edino ona kriva, da je začla v položaj, v katerem je in da odgovarja za stanje odnosov med obema državama.

KRONIKA

Podjetje Gaslini je nenačoma odpustilo delavca Prinčiča samo zato, ker je kadil v oddelku, kjer je kajenje prepovedano. To ga je tako potrl, da ga je začela možganska kap. Zato so delavci podjetja proglasili protestno stavko.

Stavkajo tudi uslužbenci telefonskega podjetja TELVE.

V Iadjedelnih CRDA nameravajo odpustiti z dela vse delavce, ki so prekorajčili 65 let starosti. Predstavniki delavcev so proti temu protestirali. Vodstvo ladje-delnice je izjavilo, da bo odpustilo zaenkrat samo 68 delavcev, nekaj uradnikov in nekaj delavk.

Pri Miljah so našli truplo utopjenega angleškega vojaka.

Pred porotnim sodiščem sedijo na zatožni klopi Pertot Stanislav, Pertot Ignacij, Zaharija Jože, Stofa Lojze, Martinis Giordano, Soave Alojz, v odsotnosti pa sodijo Rupli Ivanu in Skrku Rudolfu, ki jih obtožujejo »sequestro di persona« in naklepnega umora učitelja Caharija Viktorja, ki so ga julija 1945 aretirali pripadniki Narodne zaščite iz Nabrežine. Obtožila priča Fabijan Marija je pred sodiščem zanikala izjave, ki jih je dala na policiji, ter dejala, da je podpisala te izjave, ker so jo policaji pretepli.

V Zgoniku je bila v nedeljo občinska seja, na kateri so v glavnem obravnavali proračun za leto 1950. Priznanjklaj bo znašal približno 4 milijone lir.

Trolejbus proge »C« je v ulici Carducci do smrti povozil 6-letnega Alfreda Viga iz ljudskih hiš pri Sv. Mariji Magdaleni.

6 letnega Josipa Mancellija s Skoflj St. 177 pa je ubil 220 v močan električni tok.

Policija je aretirala skupino 19 trgovcev s tujo valuto in jim zaplenila tujega denarja v vrednosti 32.707.947 lir.

Pri Miramaru se je iztril električni vlak, ker se je zaradi dežja nenadoma podrl nasip ob progi. Pri tem pe bil ranjen 50 letni strojevodja Sinigoi Ivan, ki se bo moral zdraviti 30 dni v bolnici.

V nedeljo, 4. dec, bosta okrajni skupščini OF v Nabrežini in na Opčinah, in sicer v kinodvoranah.

Plenum OF III. okraja je bil v dvorani prosvetnega društva O. Zupančič in se ga je udeležilo veliko število pristašev OF. Sestanek je otvoril tovariš Kukanja, nakar je govoril tovariš Stoka.

S svetilnim plinom se je po nesreči zastrupila 33-letna Stefanija Franco iz ulice Piccolomini 15.

Angleški kamion je v drevoredu Miramar povozil 28-letnega kolesarja Mitala Ermana.

Zaradi nošenja revolverja je prišel pred sodišče za določevanje narokov jugoslovanski begunc, Zahrotka Lotar, ki je prišel pred kratkim v Trst. Določili so, da se bo moral zagovarjati pred rednim sodiščem.

Tudi pet žensk se je zagovarjalo pred istim sodiščem, ker jih je naravnostna policija našla v dveh sobah z zavezničskimi vojniki.

Občinski svetovalec Ljudske fronte vseh občin sp se sestali v soboto in razpravljali o vprašanjih svojih občin. Zlasti podrobno so obravnavali probleme slovenskega šolstva.

Tramvaj je trčil z avtom pri Volti di Chiozza. Ranjen ni bil nihče.

Fríbel Stefanija vdova Gardoni se je zastrupila s svetilnim plinom. Njena hčerka je izjavila, da ne ve, ali gre za samomor ali za nesrečo.

Starko Lenattieri Tullio je povozil avto, pri čemer je bila težko ranjena.

Novo prodajalnice Delavskih združenj so odprli v ulici Flavia v bližini novih hiš pri Sv. Soboti.

Cena kavi se je dvignila za 95 lir pri kg. Pravijo, da bodo zato bari in kavarne povišali ceno škodolici kave za 5 lir. To je pa res prehudo, če pomislimo, da imajo bari s kavo že sedaj velike dobičke.

OŽIVLJENA SIAU

bo oživela tudi našo borbo za narodne in demokratične pravice

Konferenca SIAU je velikega pomena za ljudsko demokratično gibanje na Tržaškem ozemlju in predstavlja konkretno etapo naše borbe. Ta konferenca dokazuje, da je imelo načelno stališče, ki so ga zavzeli in zagovarjali najdoslednejši borci po zloglasni resoluciji Informbiroja, zaslužen uspeh. Dokazuje pa tudi, da tržaško ljudsko gibanje po dobi krize vedno bolj širi svojo osnovo za nadaljnjo okrepitev borbe proti imperializmu in njegovim odkritim ter prikritim agentom.

Analiza dogodkov od objave resolucije dalje le potrjuje osnovna načela, brez katerih SIAU ne more obstajati ter nima niti razloga za svoj obstoj. Ravno ta načela pa informbirojevci zanikajo.

SIAU predstavlja rezultat ljudske borbe slovenskih in italijanskih delovnih množic v Julijski krajini. Ta borba je bila dosledna in ostra ter je sprilo svojega bistva nezogibno premostila nasprotja med tu živječimi narodi. S pomočjo te borbe je delovno ljudstvo ustvarilo enotnost vseh naprednih sil. Ta enotnost je bila dejanska in ne formalna, ker se je ustvarjala od spodaj na osnovi slovensko-italijanskega bratstva. Ravno v tem je napredna vsebina SIAU in ravno to dokazuje, kako je bilo vprašanje enotnosti in slovensko-italijanskega bratstva pravilno postavljeno in rešeno z borbo širokih množic, ki jih organizacijsko izraža ravno SIAU. Zato je SIAU tudi specifična oblika Ljudske fronte, ker združuje vse slovenske in italijanske napredne sile. V tej Ljudski fronti pa si je Komunistična partija s svojimi izkušnjami, s poštovanostjo svojih članov in aktivistov pridobila zaupanje širokih množic.

Po veliki zmagi, ko so sile imperializma skušale v oporo domači reakciji iztrgati delovnemu ljudstvu pridobitve njegove junaške borbe, je SIAU, ki se je iz te borbe porodila in bila sama njena največja pridobitev, organizirala ljudstvo v politični borbi, ki jo je poznal in občudoval ves svet. Resolucija Informbiroja je to borbo zavrla in razbila SIAU. Z njeno pomočjo so se šovinistične in nazadnjaške sile, ki so bile sicer skrite, toda ki so delovale v SIAU, okrepile in dale reakciji najbolj nepričakovani in najlepši dar: likvidacijo enotnega ljudskega gibanja.

Od prvih trenutkov po objavi resolucije so dosledni borci zagovarjali načelo, da se ne sme vnašati spor v množične organizacije, toda vidaljevc se s tem niso strinjali, ker so bili nasprotni enotnosti delovnih množic. Šovinizem so uvažali v SIAU že prej s pomočjo KPI, ki je ustanovila v Trstu svoj informacijski urad. Resolucija jim je le dala priložnost, da so ta šovinizem javno pokazali.

Vneti zagovorniki resolucije Informbiroja so že začeli prej svojo akcijo s perspektivo spremembe smeri glede na demokratično linijo in v vprašanju Trsta. Mnogi, ki sedaj poveljujejo Sovjetsko zvezo in pravijo, da je nezmotljiva, so prej, ko je Sovjetska zveza še uradno podpirala jugoslovansko rešitev tržaškega vprašanja, dejali, da Sovjetska zveza končno ni nezmotljiva in da je glede Trsta prav gotovo v zmoti. Danes je prišel šovinizem italijanskih informbirojevcev že tako daleč, da očita lastni reakcionarni buržoaziji, da si ne prizadeva dovolj, da bi se tržaško vprašanje rešilo v italijanskem smislu.

Vse to je vneslo v demokratično gibanje razkol, ki je pokazal pogubne posledice tudi pri občinskih volitvah ter sprožil proti delovnemu ljudstvu ofenzivo imperialistov in delodajalcev.

Zaradi te nove politike je SIAU za informbirojevce le ovira, ki jim preprečuje uresničenje njihovih načrtov. Zato pa SIAU in druge njihove množične organizacije tudi

V nedeljo je bila na stadionu »Prvi maja« konferenca SIAU. Na dnevnem redu so bili politično-organizacijsko poročilo tov. Laurentija, diskusija o tem poročilu, zaključki in sklepi, razširitev izvršilnega odbora. Konferenca se je udeležilo veliko število delegatov iz cone A in B Tržaškega ozemlja, kar je dokaz, da se demokratično ljudstvo vedno bolj prebujajo iz pasivnosti, v katero ga je spravila politika tržaških informbirojevcev, ter se vrača k svojim borbenim tradicijam.

Na konferenci so sprejeli resolucijo, ki obsoja resolucijo informbiroja in metode informbirojevcev in ki v pogledu tržaškega vprašanja zahteva neposreden sporazum med prizadetimi narodi s sodelovanjem tržaškega delovnega ljudstva, da se prepreči vsako barantanje velesil. Nato so soglasno sprejeli predlog, da se izvršilni odbor razširi z novimi tovariši. Za predsednika je bil izbran tov. Petronio Bortolo, za podpredsednike tov. Babič Branko, Medica Ermisio in Reschitz Alma, za političnega tajnika Stoka Franc, za organizacijskega tajnika pa Laurenti Eugenio. Iz političnega poročila tov. Laurentija in diskusije objavljamo nekaj glavnih misli.

popolnoma spijo. Zato se je pri informbirojevcih razpasel najhujši italijanski šovinizem. Tem šovinistom pa so se pridružili tudi slovenski izdajalci, ki pred njimi sramotno klonijo glavo. Obnašanje slovenskih kominformistov v mestnem svetu, kjer se boje govoriti slovenski, nove teorije o narodnem vprašanju, ki jih je privlekla na dan Bernetič Marija, oportunizem informbirojevcev v miljskem občinskem svetu, kjer imajo večino, vse to razkriva njih nacionalizem in šovinizem. Zato pa so tudi informbirojevci kakor italijanska izkoriščevalska reakcija najbolj strupeni sovražniki italijansko-slovenskega bratstva in torej SIAU, zato morajo SIAU popolnoma likvidirati. Toda tu so še drugi razlogi. SIAU je rezultat dosledne napredne borbe. Zanje pa je bila ta borba napaka, zmaga te borbe nesramna preteklost; oni zanikajo najbolj slavno dobo delovnega ljudstva. Sramotna preteklost pa je tudi vsa protimperialistična borba po osvoboditvi, ker sprava z buržoazijo zahteva, da se ta borba zataji. Oni namreč rajši pristojijo in moledujejo, da bi jim dali n. pr. v tržaškem mestnem odboru kako odborniško mesto. Vse ravnanje in vsa politična linija kominformistov zato odločno nasprotuje naprednemu bistvu SIAU. Ta pa jim je tudi največja ovira v njihovi težnji po priključitvi vsega STO k Italiji. Rav-

no to pa pomeni njih zahteva po guvernerju.

Pri tem je važno vprašanje STO. Stališče informbirojevcev uživa seveda podporo Sovjetske zveze, saj hoče guvernerja, ki so ga svoj čas predlagali Anglo-američani samo zato, da bi imela od te kupčije kakšno korist SZ zahteva imenovanje takega guvernerja, ki bi bil pripravljen združiti obe coni in nato likvidirati ves STO. Mi pa taki nenačelni imperialistični rešitvi nasprotujemo in pravimo: Proč z imperialističnimi sporazumi, hočemo sporazum med jugoslovanskimi in italijanskim narodom! S tem geslom začnemo dosledno borbo proti onim, ki teptajo naše pravice, ki pripravljajo imperialistično kupčijo in ki nočejo sporazuma med narodi Jugoslavije in italijanskim narodom. Vprašanje STO mora biti rešeno na osnovi neposrednega sporazuma med prizadetimi narodi, na osnovi sporazuma, ki bo upošteval posebni položaj in pogoje, sožitje vseh treh narodov in izključil vsako imperialistično barantanje.

Za presojo položaja je važno, če se tudi na kratko dotaknemo delovanja SIAU v coni B Tam so bile njene naloge različne kakor v coni A. Tu je bilo treba braniti pridobitve osvobodilne borbe, tam je bilo treba okrepiti ljudsko oblast in graditi boljše življenje za delovno ljudstvo. Pri tem je SIAU cone B

do resolucije uživala tudi podporo naprednih sil cone A. Informbirojevci so začeli po resoluciji zanikati ljudsko oblast v coni B in jo obrekovati ter so tako prešli na položaje reakcije. Vsi njihovi poskusi pa so naleteli na odpor delovnega ljudstva v coni B, ki se je še tesneje oklenilo SIAU in z delom odgovarjalo na klevete. Ljudstvo je krepilo slovensko-italijansko bratstvo in enotnost ter s svojimi napori dokazalo lažnivost obtožb.

Prav zaradi položaja, ki je nastal v Trstu po resoluciji Informbiroja in zaradi delovanja vidaljevcev je SIAU danes bolj potrebna kot kdaj koli. Nazadnjaška funkcija domačih in tujih kominformistov je postala že v precejšnji meri jasna širokim ljudskim plustem. Sprito tega položaja mora SIAU zopet postati enotna in napredna organizacija, kakor je bila v preteklosti. Slovensko-italijansko bratstvo, ta je naša največja pridobitev narodno-osvobodilne borbe, mora biti glavni temelj za enotnost našega ljudstva. Zato so tudi zgrešene one težnje nekežerih Slovencev, ki bi hoteli prikazati, da so jih italijanski demokrati izdali. Slovenci morajo upoštevati, da je bilo italijansko demokratično ljudstvo ravno tako prevarano, kakor so bili tudi mnogi Slovenci. Slovincem morajo v njihovi borbi za nacionalne pravice z vsemi silami pomagati tudi italijanski demokrati. Nacionalno zatiranje se ne da ločiti od socialnega, oboje predstavlja le dve plati istega vprašanja. Le v skupni borbi z italijanskim delovnim ljudstvom na osnovi slovensko-italijanskega bratstva si bodo Slovenci priborili nacionalne pravice. Vsaka pot izven slovensko-italijanskega bratstva bi pomenila izdajstvo nad našo slavno borbo, bi nas privedla v žalostno preteklost. Zato pa bo oživljena SIAU oživela tudi našo borbo za narodne in demokratične pravice.

Zato so v teh okoliščinah nujni reorganizacija SIAU, okrepitev obstoječih odborov in ustvaritev novih, kjer jih ni. SIAU mora postati od vrha do dna organizirana, aktivna in združena celota. V tej dobi splošne ofenzive proti slovensko-italijanskemu bratstvu se mora to bratstvo okrepiti ter postati jedro SIAU. Bolj kot kdaj koli je potrebna trdna, močna in organizirana SIAU, ki se bo pod vodstvom naše KP brezkompromisno borila proti novim oblikam nacionalizma, ki so ga v demokratični tabor vnesli kominformisti s pomočjo zloglasne resolucije Informbiroja.

Najprej zanikajo diskriminacijo nato pa pošiljajo policijo v slovenske šole

Ukinitev 22 razredov v slovenskih osnovnih šolah v Trstu in okolici je tako silno ogorčila vse tržaške Slovence, da so prav iz vseh vasi in okrajev pošiljali vojaški upravi odločne proteste z zahtevom, da se diskriminacijski ukrepi proti slovenskemu življu končno prenehajo. Ta enotni nastop vsega ljudstva je pokazal, da se vsi napredni Slovenci zavedajo, da si bodo le z vztrajno in odločno borbo pridobili narodnostne in demokratične pravice, obenem pa je pokazal, da ljudstvo ne gre na oportunistične položaje informbirojevcev, ki so hoteli vso stvar omejiti na čisto sindikalno vprašanje odpusta nekaterih učiteljev.

Ta odločna borba slovenskega demokratičnega ljudstva pa je spravila v zadrego vojaško upravo, ki bi si rada ohranila videz nepristranosti in demokratičnosti. Zato je gospod Marshall, svetovalec VU za prosvetne zadeve, delegaciji SHPZ dejal, da ne gre za ukinitve razredov, temveč za »združitev«. Odločno je tudi zanikal, da bi šlo za diskriminacijski postopek z našimi šolami, kar so mu predstavniki SHPZ očitali. Se mu pa se je otepal očitka, da tak postopek spominja na polpreteklo fašistično dobo zatiranja našega naroda. Gospod Marshall je končno dodal, da ne bo dopustil nikakršne diskriminacije in obljubil, da bodo odpustene učitelje zaposlili drugje. Delegacija je pred svojim odhodom zahtevala

preklic ukrepa o ukinitvi 22 razredov in vzpostavitev prejšnjega stanja; preklic ukrepa o odpustitvi učiteljev in ustanovitve samostojnega urada za slovensko šolstvo pri ZVU s slovenskim predstojnikom, ki bo enakopraven z italijanskim.

V odgovor na oportunistično objavo konfederacije Enotnih sindikatov glede stavke slovenskih učiteljev in profesorjev je odbor Stokovne zveze prosvetnih delavcev podal izjavo, ki pravi med drugim: »Današnji voditelji ES nimajo pravice govoriti o borbi za slovensko šolo in o zaščiti slovenskih učiteljev, ker so se tej borbi odpovedali in jo izdali s tem, da so proti pravilom ES, proti demokratičnim načelom svobodnega strokovnega združevanja razpustili celotno zvezo prosvetnih delavcev. S takim postopanjem se lahko ponašajo samo najbolj reakcionarne oblasti, ki so z razpustom strokovnih organizacij upale, da bodo zavrele borbo delovnih ljudi za njihove pravice.

Namesto vsakdanje trde in konkretne borbe sklepajo voditelji ES kompromise z delodajalci na škodo delavcev; za ceno sporazuma z Delavsko zbornico so pripravljali odpovedati se najosnovnejšim načelom. Danes lahko trdimo, da bi strokovna akcija za slovensko šolo težko uspela, če bi bilo to odvisno od današnjega oportunističnega in šovinističnega vodstva ES.

Cepprav je gospod Marshall zagotavljal predstavnikom SHPZ, da ne bo dopuščal nikake diskriminacije, pa so obiskali slovenske šole funkcijonarji VU in postavljali učencem taka vprašanja, ki prav diskriminacijo potrjujejo. Tako je na pr. neki funkcionar v svetovlanski šoli vpraševal otroke, ali govorijo doma slovenski ali italijanski, ali bi se morda raje učili v italijanski šoli. Toda to ni bilo še dovolj. V nekaterih šolah so celo policaji zasliševali učitelje zaradi stavke in vpraševali učitelje, kdo je stavko organiziral itd. Vse to hudo spominja na podobno izpraševanje učiteljskega pri tajni vojaški policiji FSS, ki ima zadnjo besedo pri nameščanju učiteljev, kar naj bi po mnenju gospoda Marshalla tudi ne bila diskriminacija.

Ti obiski policajev na slovenskih šolah so še bolj ogorčili in razburili demokratično ljudstvo in šolnike, ki zahtevajo, naj se končno policija neha vmešavati v delo slovenskih šol. O krivičnih ukrepih VU so prosvetni delavci cone A obvestili tudi pisatelja Louisa Adamiča in ga prosili, naj vpliva na ameriško javnost, da zahteva od vlade ZDA, naj ZVU preneha s takimi nedemokratičnimi ukrepi.

Borba za naše šolstvo se nadaljuje in odločni odgovor našega ljudstva je VU resen opomin, naj se končno preneha preganjanje slovenskega jezika in kulture.

Z nedeljskega zasedanja SIAU

USPEŠNO DELO hrvaške prosvete v Bujšćini

Življenje istrskih Hrvatov je bilo v vsej preteklosti sila trdo zaradi neprimerno politično-upravne razdelitve še v avstro-ogrski monarhiji, ki je delila te Hrvate od ostalih Hrvatov, zaradi tega, ker so po prvi svetovni vojni odtrgali to hrvaško deželo od Hrvatske in se ti Hrvati niso mogli kulturno in politično razvijati tako kot njihov matični narod zaradi nasilne asimilacije med obema vojnama, ko je fašizem zatrl še tistih malo šol, ki jih je dala avstro-ogrska monarhija. Na tem ozemlju so gospodarili v prejšnjih stoletjih politično močnejši tuji in zato so živeli ti Hrvati v težkih materialnih in du-

hovnih prilikah. Proti temu so se istrski Hrvati vedno upirali. Vsega tega se hrvaško ljudstvo na Bujšćini zaveda in zato si gradi sedaj tudi z intenzivnim prosvetnim delom svoje lastno življenje. Ugodne materialne prilike in politična svoboda pospešujejo sicer kulturno rast, toda tudi kulturno-prosvetno prizadevanje krepi narodnostno zavest in izobražuje ljudi, da se zavedajo svojih pravic in da si lepše urejajo svoje življenje.

Ta občni zbor je prikazal, kakšna je bila preteklost istrskih Hrvatov, kakšne važnosti je za Hrvate tega področja prosvetno delo za politično, gospodarsko, socialno in kulturno življenje tega dela hrvaškega ljudstva in koliko je že bilo storjenega s pomočjo ljudske oblasti za kulturno in s tem tudi za politično, gospodarsko in socialno rast tega ljudstva. Hrvati na Bujšćini so si ustanovili šole, prosvetna društva, zbornice, godbe, knjižnice folklorne skupine in drugo. Narod mora spoznavati v svojih šegah in navadah, v svoji preteklosti, v svoji umetnosti samega sebe in izoblikovati svojo lastno kulturo.

Ugotovil je tudi ta občni zbor v smislu naprednega mišljenja, da se bo hrvaška kultura na tem ozemlju razvijala v duhu bratstva med vsemi tremi narodnostmi, ki žive na tem področju.

Ugotovil je ta občni zbor samo po sebi umevno resnico, da se hrvaško ljudstvo Bujšćine, ki živi zopet izven meja svoje domovine, ne more razvijati v duhu lastne kulture brez ozkih vezi s kulturo vsega naroda, kateri si gradi po zmagi nad fašizmom socializem.

Podrobnejši pregled storjenega dela bomo priobčili prihodnjič.

mandant VUJA-e polk. Lenac, ki je sprejel na svojem sedežu predstavnik KP STO, množičnih organizacij, ljudske oblasti Istrskega okrožja, sindikatov, kméčko-obdelovalnih združenj, vasi, tovarn itd.

Proslave so bile tudi v drugih krajih obeh con. V Lonjerju, kjer je tudi govoril tov. Godina, je bila dvorana gostilne Čok prenatrana, tako da so morali stati ljudje tudi na prostem. Proslave so se udeležili domačini, ne pa razni prepeči iz Trsta, kakor na Vidalijski nedeljski proslavi. Sodelovali je tudi domači pevski zbor in sopranistka Slavica Batistuta.

Proslave AVNOJ-a na Tržaškem

so potrdile povezanost našega ljudstva z narodi FLRJ

Demokratsko ljudstvo obeh con Tržaškega ozemlja je svečano proslavilo šesto obletnico II. zasedanja AVNOJ-a in četrto obletnico proglasitve Federativne ljudske republike Jugoslavije ter s tem pokazalo svojo tesno povezanost z narodi Jugoslavije. Kljub vsej strupeni propagandi informbirojevcev, za katere je vsa osvobodilna borba sramotna preteklost, naše ljudstvo ni pozabilo skupne borbe in čuti, da je jugoslovanski državni praznik tudi njegov praznik.

V Dolini so praznovali obletni-

co AVNOJ-a že v nedeljo zvečer. Proslavo je otvoril s kratkim nagovorom domačin, okrajni tajnik OF Sturim in izrazil svoje zadovoljstvo nad obilno udeležbo. Domači pevski zbor je zapel več lepih pesmi, tov. Godina pa je orisal nastanek AVNOJ-a, njegov razvoj in zgodovinski pomen. Ravno AVNOJ je dokaz, da ni bila naša borba samo narodnoosvobodilna, temveč da je bila prava ljudska revolucija s klicami socializma, saj je AVNOJ združil ljudske odbore, ki so že prej delovali na terenu in predstavljali revolucio-

narno oblast. Dekret o federativni ureditvi države, prepoved vrnitve kralju Petru, sprejetje sklepa o priključitvi Primorske k Jugoslaviji in drugi ukrepi potrjujejo revolucionarno vsebino osvobodilne borbe. Tov. Godina je tudi otipljivo prikazal protistojne in hinavščino, v katero zapadajo informbirojevci, ko po eni strani trdijo, da je bil AVNOJ nož v hrbet Sovjetski zvezi, po drugi strani pa ta praznik neupravičeno proslavljajo. Naše ljudstvo pa bo kljub vsem spletkam vodilo borbo dalje in je ponosno na revolucijo, v kateri je sodelovalo z vsemi narodi Jugoslavije, revolucijo, ki je bila sad in plod Oktobrske revolucije, čeprav Sovjetska zveza tega noče sedaj slišati.

Lepa udeležba ob proslavi AVNOJ-a v Dolini je najboljši dokaz, da se ljudstvo ne pušča več ustraševati nekaterim prepečim in vedno bolj misli s svojo glavo.

V torek zvečer na dan obletnice AVNOJ-a je šef Gospodarske delegacije FLRJ v Trstu Knez Ivan priredil svečan sprejem v proslavo Dneva republike FLRJ. Sprejema so se udeležili med drugimi tudi gen. Airey, poveljnik anglo-ameriških oboroženih sil, predstavniki civilnih oblasti, političnih skupin, predstavniki vseh občin STO itd. Gostom so priredili tudi zelo uspeh koncert slovenski umetniki Rupel, Trošt, Bukovec in Lipovšek.

V Kopru je priredil sprejem ko-

8. poročilo generala Aireya stara obrabljena lajna

General Airey je izdal te dni svoje osmo poročilo o upravljanju anglo-ameriškega področja STO od 1. julija do 30. septembra. Poročilo ne pove nič izrazito novega. Naslednja predvsem uvod. Seveda, se kakor stara lajna ponavlja Aireyev leitmotiv, da je treba vrniti Tist Italiji, sicer da bo vse šlo po zlu.

V uvodu pravi gospod general med drugim: «Dejo izvoljene uprave šestih občin gladko poteka. Velika tržaška občina, ki šteje okoli 278.000 prebivalcev, ima zelo prizadevno in uspešno upravo.»

To je res. Tako je ta uprava uspešna in prizadevna, da sklepa občinski odbor kar sam o mnogih stvareh, o katerih bi moral odločati občinski svet. To pa najbrž generalu zelo ugaja.

Dalje pravi general: «Da bi pospešil dotok trgovine in turizma v Trst, sem omilil določila o vstopu na to področje tako, da lahko italijanski državljani zdaj prekoračijo mejo, če pokažejo svoje veljavne osebne izkaznice. Menim, da bo ta reforma, ki odstranjuje nepotrebne zapreke za potovanje na področju z eno samo valuto, veliko pripomogla k povečanju blagostanja Trsta.»

No, mnogi Tržičani pa so drugačnega mnenja in pravijo, da sedaj prihaja v Trst mnogo ljudi iz republike, posebno južnjakov, iskat dela v Trst ter odjedat tisto malo možnosti zaslužka, ki je je ostalo.

Dalje: «Za večje udobje prebivalstva tistih občin, v katerih običajno govorijo slovenski, je izšel ukaz, ki dovoljuje uporabo slovenščine, čeprav ostane italijanščina uradni jezik na področju. Komunistični organi, zlasti komunistični tisk, so se posluževali vseh sredstev in precej nasilnih izrazov v poskusih, da bi poživili rasno zagrenjenost in so v ta namen dvignili zastavo nacionalizma ter izkoriščali vprašanje dvojezičnosti povsod, kjer koli so našli priložnost za to.»

Torej so nam milostno dovolili govoriti slovenski samo zaradi udobnosti! Oh, kako širokosrčna demokracija! Naše pravične zahteve po enakopravnosti imenuje poskus poživljanja rasne zagrenjenosti. Človeku se zdi, da bere Vidalijev «Lavoratore». Slovenci bi morali molčati, zahteva po naravnih pravicah je za Aireya kakor za Vidalijski nacionalizem!

In za konec običajna stara obrabljena pesem: «Vendar pa ZVU ne more sama doseči popolne ob-

nove, ki je nujno odvisna od tega, da se naredi konec sedanjim negotovosti glede politične bodočnosti. Nima razloga, da bi spremenil stališče, ki sem ga izrazil v svojih prejšnjih poročilih ter sem si ga utrdil v stalni izkušnji, da je varnost in blaginjo STO iskati v njegovem povratku k Italiji v skladu s predlogom vlad Združenega kraljevstva, ZDA in Francije z dne 20. marca 1948.»

Da, blaginjo bo prinesla po mnenju generala Aireya tista Italija, ki že sama živi od miloščine Američanov in katero imajo popolnoma v svojih rokah. Malce bolj izvirni in originalni bi pa gospod general že lahko bil.

Tržaški visokošolci v Ljubljani se zavedajo svojih nalog

S svojim rednim občnim zborom, ki je se vršil v Ljubljani 20. nov., si je «Krožek tržaških visokošolcev v Ljubljani» začrtal pot dela in razmotril razna vprašanja, ki se dan za dnem pojavljajo pred našimi sorojaki.

Dvorana krožka Paolo Morgan je bila v nedeljskem jutru polna tržaške mladine. Prisotni so bili tudi predstavniki drugih organizacij in društev. Ob otvoritvi zborovanja je v imenu Ciril-Metodove družbe in IOOF Slovenije pozdravil vse člane krožka in vse delegate tov. Grmek. Zelel jim je čim večji uspeh pri poteku obnega zbora in pri bodočem delu ter jih opomnil v zvezi z mladinskim gibanjem in s problematiko Trsta na posebne naloge, ki so jih tržaški visokošolci v Ljubljani dolžni obravnavati poleg svojih strokovnih in organizacijskih dolžnosti. Vsak član krožka se mora zavedati, da je član LSM in slušatelj ljubljanske univerze, mora se pa tudi predvsem zavedati, da je Tržičan in da ga čaka v Trstu trda borba, v kateri mora zastaviti vse svoje moči, izkušnje in znanstvene pridobitve.

Prisotne so nato pozdravili tov. Vuković v imenu CK LMS, tov. Budalova v imenu TVZ iz Trsta, tov. Vremec Olimpija v imenu tržaških študentov iz Zagreba in tov. Černic v imenu koroških študentov v Ljubljani.

Predsednik krožka, tov. Hrovatin,

je podal podrobno obdelano politično poročilo o položaju v Trstu. Zajel je vanj najosnovnejše poteze tržaškega političnega življenja, predvsem pa borbo resničnih demokratskih sil proti informbirojevskemu pačenju resnice o novi Jugoslaviji.

Političnemu poročilu je sledilo organizacijsko poročilo tov. Milovnika. Po kratkem uvodu, v katerem je opisal nastanek krožka in njegovo dosedanje delovanje, je takoj prišel na konkretna vprašanja o bodočem delu. Vsak Tržičan v Ljubljani bi se moral zavedati, da bodo po njegovem obnašanju in delovanju sodili o njegovi ožji domovini, zato morajo biti njegove dolžnosti jasno postavljene in njegovo čut za te dolžnosti vreden izobraževanja.

Prva naloga vsakega visokošolca je predvsem študij, vendar mora znati uporabljati svoj čas tako, da bo obenem aktiven član LSM-a in da bo deloval tudi v okviru Krožka tržaških visokošolcev v Ljubljani bodisi za izpolnitev lastne politične izgradnje s posebjem sistematično organiziranim predavanjem, ki naj obravnavajo tržaško problematiko, bodisi za posredovanje svojih izkušenj tržaškimi študentom, ki so ostali v Trstu, s čim tesneje povežemo s TVZ in s tržaško mladino. Konkretno se da ta vez vzpostaviti na razne načine: tržaški visokošolci v Ljubljani naj

prispevajo s svojimi članki v tržaškem demokratskem tisku, večkrat naj povabijo študente iz Trsta na skupne izlete v Jugoslavijo in jim razkažejo razne institucije posameznih fakultet. Tako jim bodo nudili možnost, da se tudi oni spoznajo s tamkajšnjim življenjem. Dalje so sklenili, da bodo kot člani krožka Paolo Morgan navezali stike s tržaškimi in italijanskimi delavci, ki so tam v službi, da bodo učili slovenskega jezika tovariše, ki v njem še niso izurjeni, in da bodo ob svojem bivanju v Trstu aktivno sodelovali pri milanskih in pri drugih prosvetnih organizacijah. Tesna mora biti tudi zveza s študenti iz Trsta, ki študirajo na drugih univerzah v Jugoslaviji.

Po obeh poročilih se je razvila živahna diskusija, ki je obravnavala vsa mogoča vprašanja, od že omenjenih pa do vprašanj štipendij, obvez, kulturnega udejstvovanja, itd. Predlogov je bilo mnogo, med temi predlogi, ki je bil takoj sprejet, naj se v okviru odbora postavi referent za kontrolo nad strokovnim študijem posameznikov.

Zborovanje so zaključile volitve in izpodbudni govor nove predsednice, tov. Majde Stepančič.

V živahnem razpravljanju so se tovariši razšli in upamo, da njih načrta ne bodo ostali le na papirju in v besedah, ampak se bodo tudi uresničili.

B. B.

CVETKE iz tržaških listov

L'EMANCIPAZIONE

Razne «demokratske» stranke in njihovi časopisi se vedno bolj pri- tožujejo nad naraščajočo predrznostjo in oblasteljnostjo njihovih zav- veznikov demokristjanov. Tako na primer piše «L'Emancipazione», gla- silo republikancev: «Ne moremo do- puščati, da pod krinko čisto vzgojnih ustanov, verskega in duhovnega zna- čaja, vlihotapljaajo v javno življenje politiko. Kakšne vrste politika je to, je že vsem znano. Predstavniki Ka- toliške akcije ne pritisakajo samo na demokratsko stranko ter na kroge starega vodilnega razreda, da bi ime- li politično kontrolo nad položajem. Ti ljudje se niso obotavljali kljub svoji toliko opevani veri v načela morale, sprejemali vodilnih mest skupno z nekimi starimi in amoral- nimi osebnostmi bivšega režima.»

List «L'Unità» pa gre še dalje in pravi med drugim: «Novi hierar- hi niso nič boljši od prejšnjih.»

Ne vemo, zakaj se republikanci in njim podobni jezijo nad demokrist- janskimi zavzniki. Prej so jim bili dobri, da so se jim skrivali za hrbet, sedaj pa bi se jih radi otresli, ker so jim zrasti čez glavo. No, če bi bile vse odvisno le od njihove borbe, to- dan smo lahko gotovi, da bi nas Sve- ta inkvizicija kmalu pekla in cvrila na gredah.

L'Unità

Po besedah «L'Unità» so nekemu kongresu političnih preganjancev poslali pozdrave tudi italijanskoame- riški progresisti in napisali med dru- gim tudi tale moder stavek: «Mi smo solidarni z vami v trdi in težki borbi proti terorističnemu režimu, ki so ga uvedli v Trstu ameriški in an- gleški imperialisti s pomočjo faš- stičnega agenta Tita.»

Res, krasna in izvrstna domišljica, «Fašistični agent Tita» je pomagal Anglo-Američanom uvesti v Trstu te- rorističen režim. V nagrado za to so morale čete Jugoslovanske vojske, osvoboditeljce, zapustiti Trst. Kras- na pomoč, kaj? Če se ne motimo, je morala zapustiti Jugoslovanska vojs- ka Trst tudi zaradi «pomoči» Sov- jetske zveze. Gospodje so se torej obrnili na napačen naslov in naj- iščejo krivce za sedanjí režim v Trstu drugje.

DELO

«Trije neznanci, oboroženi z brzo- strelkami in radiooddalnim apara- tom, so zasedli, kakor v kakim zakot- ni vasi ameriške prostrane dežele, železniško postajo v Devlinu in pri- držali več kot poldrugo uro name- ščenega uradnika». Tako piše «De- los». Njegov italijanski pobratim še doda, da se ta uradnik piše Sigoni, to je domače Zigon, in da je videl, kako so ti ljudje zbežali proti jugo- slovanski meji.

Ljudje v tamošnji okolici pa pra- vijo, da omenjeni Zigon rad zaspi in da je bil zaradi tega že kaznovan. Možakar je tudi to pot najbrž sladko zaspal in nenaadoma se mu je sanjalo o «OZNI». Ker pa čas v sanjah bi- tro beži, so seveda bili ti oboroženci kar poldrugo uro pri njem. Njegove sanje pa je še spopolnil znani spe- cialist za policijska vprašanja pri «Lavoratoru» in dodal, da so ti trije možje zbežali čez železno zaveso. Kako neprijetne sanje! Jaz bi radi- mo raje sanjal o sladkih štruktijah.

LAVORATORE

Odločna prepoved govoriti sloven- sko v miljskem in tržaškem mest- nem svetu, nenadna ukinitve sloven- skih šol in odpusti učiteljev nam da- jejo vtis, da je to preračunano zato, da bi se obnovili spori in cepljenje ravno sedaj, ko se položaj spreminja.

Miljski župan Pacco, ki je prepo- vedal v miljskem občinskem svetu govoriti slovenski, hoče torej ustva- riti spore?

KRONIKA

V enem letu je Jugoslavija izdala 6 in pol milijarde za zaščito mater in otrok. To je 20krat več kot so izdali v ta namen v stari Jugoslaviji v 23 letih.

Nova cementarna je začela obratovati v Mežericah pri Splitu. V bližini nove cementarne so izvrstna ležišča surovine.

Moko po izbiri so imeli že prejšnji mesec v vseh mestih in industrijskih centrih Slovenije. Z decembrom pa se razširi delitev moko po izbiri na vso Slovenijo.

Jugoslovanski izseljenci iz Severne Amerike so po potovanju po Makedoniji, Bosni in Hercegovini ter Sloveniji odpotovali v Beograd, da se udeležijo proslav ob obletnici AVNOJ-a.

4 nova madžarska kulturno umetniška društva so ustanovili v Osječki oblasti.

Glavni odbor Združenja jugoslovanskih izseljencev v Franciji je poslal protestno pismo novoorganiziranemu »Komiteju za obrambo zaprtih in preganjanih demokratov v Jugoslaviji«, ki je nov kominformistični aparat za gonjo proti Jugoslaviji.

Pri letošnjih prostovoljnih delih v Zagrebu je sodelovalo 1.602.634 članov Ljudske fronte, ki so dali 6.586.562 delovnih ur. Racionalizatorji in novatorji jeseniške železarnice so doslej prihranili 25 milijonov dinarjev. Letos je v železarni bilo razglašanih 698 udarnikov, med njimi 579 delavcev, 59 delavk in 60 mladincev in mladnic.

Geodetski zavod v Ljubljani je končal meritve za drugi del avtomobilske ceste »Bratstva in enotnosti« od Zagreba do Ljubljane.

Kominformisti so pričakovali, da bodo v svojo gonjo vključili predvsem narodne manjšine Jugoslavije. V Vojvodini, kjer je največ narodnih manjšin, sodeluje v Ljudski fronti aktivno 212.000 Madžarov, Romunov, Slovakov in Rusinov. Pripadniki teh manjšin imajo v krajevnih odborih fronte 1800, v okrajnih odborih 768, v pokrajinskem odboru Ljudske fronte pa 16 predstavnikov.

Med najboljšimi v istrskem okrožju je zadruga v Segetu »Enotnost in bratstvo«. Zadruga ima svoje prve udarnike. Zadrugarji so se odzvali vabilu za sečnjo drv in šli v Trnovski gozd pripravljati drva in kurivo za potrebe cone B.

Glavni odbor ZS Jugoslavije je poslal tajnika OZN Trygve Lieu protest zaradi preganjanja libanonskih sindikatov in aretacij sindikalnih voditeljev.

Maršal Tito je sprejel predstavnike Cirič-Metodove družbe katoliških duhovnikov LR Slovenije. Predstavniki so poudarili pripravljenost članov družine in patriotične duhovščine, da sodelujejo z ljudskimi oblastmi ter tako prispevajo svoj delež pri izgradnji Jugoslavije.

Članica Izvršnega odbora AFZ in članica Izvršnega odbora MDFZ Mitra Mitrovič-Djilas je dala predstavnikom tiska izjavo, v kateri zagotavlja, da se bodo jugoslovanske žene borile, da bo resnica o njih podrla vse zapreke ter da bodo zmote in zabode izginile med najširšimi demokratičnimi množicami žena v svetu.

Od 1. do 7. decembra bo v Jugoslaviji teden varčevanja. Delovno ljudstvo se bo vključilo v krog stalnih vlagateljev ter vložilo svoje prihranke na vlagalno knjižico in s tem koristilo sebi in skupnosti.

Na dan Republike so v Zahumnu dokončali zadrugi dom, ki je največji zadrugi dom v Slovenskem Primorju.

32 obdelovalnih zadrug je bilo ustanovljenih v Vojvodini od 1. septembra do 20. novembra. Sedaj ima Vojvodina skupno 702 obdelovalne zadruge, v katerih je 90.000 gospodarstev.

25 odst. žena kandidira v šoštanjskem okraju za odbornice krajevnih ljudskih odborov.

Z AVNOJ-em SO BILI POSTAVLJENI TEMELJI državni stavbi, ki je vsak dan lepša in močnejša

29. november je rojstni dan nove Jugoslavije. Na ta dan 1943. leta je bila na zasedanju v Jajcu ustanovljena demokratska oblast, ki je nastala in se razvila iz osvobodilnih naporov jugoslovanskih narodov. Določena je bila federativna ureditev notranjega sožitja jugoslovanskih narodov v enotni državni skupnosti, v federativni Jugoslaviji.

Drugo zasedanje AVNOJ-a v Jajcu 1943. leta je načelno uredilo vprašanje odnosov in zveze med posameznimi narodi, kajti to so jugoslovanski narodi že sami uredili s tem, da so se vsi z lastnimi silami osvobodili in tako že v praksi določili enakopravni, federativni odnos med seboj.

Narodi Jugoslavije so po svojih zastopnikih na drugem zasedanju AVNOJ-a imenovali Tita za maršala Jugoslavije, sprejeli pa tudi odlok o priključitvi Slovenskega in Hrvaškega Primorja k Jugoslaviji, katerega so slovenski poslanci postavili na zboru v Kočevju.

Tako so bili postavljeni temelji za močno in trdno Jugoslavijo, za razvoj demokratske oblasti v tedanji in sedanjosti FLRJ.

29. novembra 1945 pa je bila svobodna Jugoslavija razglašena za federativno ljudsko republiko Jugoslavijo, kar je bilo nujna posledica zasedanja v Jajcu.

Temu razvoju Jugoslavije pa niso bile naklonjene niti zapadne velesile niti Moskva, toda borbeni Jugoslavija si je preko njihove volje zagotovila svojo samostojnost in neodvisnost. Nova Jugoslavija je nastala iz potreb jugoslovanskih narodov, čeprav so zanj že med borbo barantale velike države in si jo hotele deliti v interesne sfere. Jugoslavija pa tudi danes, kljub kominformistični gonji, ki izvira zaradi nejevolje, ker so bili vse-mogočni Moskvci prekrizani računi, gre dalje po svoji svojstveni poti.

In kakor so si narodi Jugoslavije

iz potrebe 1943. in 1945. leta ustanovili svojo federativno republiko, tako danes iz lastne potrebe in nujnosti grade socializem, ki je resnično jamstvo, da bo ljudstvo ostalo svoboden gospodar svoje države in da bo ta država ljudstvu lahko nudila vse, kar je za njegovo življenje in vsestranski napredek potrebno. S tem namenom so bili izvršeni prvi daljnosežni ukrepi, kakršni so: agrarna reforma, nacionalizacija produktivnih sredstev, prometa, bančništva in prenos pravine na državne, zadrugne in druge družbene institucije.

Na osnovi teh preuredb in deloma hkratu z njimi je bil storjen nadaljnji, odločilni ukrep: določitev in uzakonitev petletnega gospodarskega načrta. Njegov smisel je gospodarska osamosvojitve jugoslovanskih narodov, zakaž ekonomska neodvisnost je edina zanesljiva osnova vsake svobode in neodvisnosti. Razumljivo je tedaj in naravno, da velja največja pozornost vse naše javnosti izvedbi tega načrta in da so vse naše najaktivnejše moči posvečene njegovi izpolnitvi. Zastavili smo si nalogo v petih letih zgraditi na naših tleh industrijo, ki bo našo deželo lahko oskrbelo z zadostnimi količinami orodja in strojev, potrebnih za naše gospodarstvo. Ta naloga teče med nami že skoraj tri leta. Zidajo se tovarne, odpirajo se rudniki, grade se vodne in kalorične električne centrale, železnice in druge prometne žile, odpirajo se morske poti parnikom, ki so izdelani doma. Hkratu je treba prebivalstvo oskrbovati z obutvijo in obleko, z orodjem in nujnimi potrebščinami. Podjetje je ogromno in v tej zaostali deželi zvezano z nepreglednimi težavami. Ali je uspešno?

(Iz govora predsednika Prezidijske Ljudske skupščine LR Slovenije tov. Josipa Vidmarja ob obletnici AVNOJ-a).

NOVE INDUSTRIJSKE NAPRAVE so stopile v obrat na Dan republike

29. novembra, na Dan republike so iz najmodernejšega plavža v Capragu pri Sisku pritekale prve tone surovega železa. Novi plavž je mnogo večji od vseh dosedanjih v Jugoslaviji in je v celoti delo domačih delavcev, tehnikov in inženirjev. Tudi vse tri 28 metrov visoke Cawperjeve peči za segrevanje zraka za plavž so izdelane v jugoslovanskih tovarni »Djuro Džaković« v Slavonskem Brodu, medtem ko so vse ostale potrebne naprave izdelali v tovarni »Ivo Lola Ribar« v ladjedelnici »Tretji maj«, na Reki, v železarnah Store, Jesenice, Guštanj, Zenica, Vareš in v drugih podjetjih.

Novi plavž, ki pomeni veliko zmago socialistične graditve, pa se bo v naslednjih letih razvil v mogočen kombinat črne metalurgije.

Na Dan republike je začela obratovati tudi nova valjarna na Javorniku. Celotni kompleks valjarne zavzema 11.570 kv. m. V enem letu in pol so domači inženirji in tehniki, modelni mizarji, livarji in kaluparji, mehaniki, instalaterji, opararji in elektromonterji, zidarji in tesarji izvršili velika dela, ki so terjala od vsakega posameznika vse njegove sile in brezmejno požrtvovalnost in katera so prej izvrševali le strokovnjaki iz inozemstva.

Nekateri modeli, ki so jih n. pr. napravili modelni mizarji, so bili tako veliki, da so jih morali napraviti iz dveh delov, ker je bila delavnica premajhna. V livarni so jih potem sestavili. Odliki so bili največji izmed vseh, kar jih je napravila železarna Jesenice odkar obstaja. Samo za eno stojalo valjenega ogrodja je šlo nad 60 ton jekla. Odliki za temeljno ploščo, stojala, grebenjak, valjenice in dvigne mize so tehtale 900 ton.

Tudi velikansko potisno peč so izdelali domači monterji in zidarji v rekordnem času 42 dni. Dimnik,

ki je visok 32 m, so zgradili v 12 dneh. Čeprav bo imela nova valjarna 4 krat večjo zmogljivost od stare, bo zaposlovala le eno petino delovne sile.

Tako je zrasel poleg železarnice v Sisku tudi ta orjak iz lastnih sil in znanja jugoslovanskih delavcev in konstruktorjev.

V Kaštel Sušurcu v Splitu je 29. novembra začela obratovati tovarna plastičnih mas. Tako je Jugoslavija ena med prvimi državami, ki proizvajajo plastične mase. Tovarna »Jugovinila« je velikega pomena za dvig življenjskega standarda prebivalstva. S pomočjo moderne kemije izdelujejo v njej iz preprostih surovin tako imenovane plastične mase, ki jim lahko spreminjamo lastnosti, kakor trdoto, odpornost proti kislinam, elastičnost. Vse surovine ima Jugoslavija doma. Te plastične mase bodo nadomeščale najrazličnejše druge surovine, kakor les, guma, usnje, steklo, porcelan, roževino, smole, v nekaterih primerih tudi kovine. Plastične mase imajo prednosti pred naravnimi surovinami predvsem zaradi vsestranske uporabe in lahke obdelave. Proizvod »Jugovinila« se bodo uporabljali v ribištvi, ladjedelništvu, obutvi in oblačilni industriji, kovinarstvu itd.

V Čakovcu pa je bila izročena v obrat na Dan republike tovarna tekstilnih strojev, v kateri bodo izdelovali predvsem pivlato stroje, ki jih je izboljšal novator Franjo Tot. Njegov pletilni stroj je sestavljen iz 18 tisoč delov, med katerimi so tako precizni, da gre za stotinko milimetra.

Pri stari strojni tovarni »Jastreba« so zgradili novo livarno in strojno tovarno. Livarna je začela obratovati na Dan republike, strojna tovarna pa bo že z novim letom izročena svojemu namenu.

Na Dan republike sta bili izro-

čeni prometu dve važni normalno-širni železniški progi Sabac - Kobiljača - Zvornik in Bosut - Bosanska Rača - Bjelina ena na desnem, druga na levem bregu Drine. Tu so velika ležišča premoga in raznih rud, grade pa tudi v Zvorniku na Drini velikansko hidrocentrale, ki bo začela obratovati leta 1951. Ob Drini pa bosta še dve veliki hidrocentrali, kar bo pogoj za močno industrializacijo tega predela Jugoslavije. Poleg tega predstavljata pokrajini Mačva in Semberija ene iz med najbolj rodovitnih predelov Jugoslavije in bosta novi železniški progi tudi pospešili prevoz pridelkov teh pokrajin.

Proga od Sabca do Zvornika je dolga 72 km, ima 4 predore, več mostov in vrsto visokih nasipov in globokih vsekov. To je prvi del velike jadranske železnice, ki bo po-

tekala vzdolž Drine do Višegrada, po dolini reke Lim in Morače, mimo Titograda čez izsušeno Skadarsko jezero in skozi velikanski predor pod goro Sutorman, ki bo hkrati služil za odvajanje vode iz jezera v morje.

Proga Bosut - Bjelina pa je dolga 22 km. Največji objekt na progi je most čez Savo pri Bosanski Rači.

Graditelji avto-cest so dokončali enega izmed največjih objektov — most na Oriljavi, v katerega so vzdali okrog 1200 kub. metrov betona. Most so začeli graditi vojski Jugoslovanske armade, a končali so ga mladinci.

Na Dan republike je začela obratovati v Zagrebu tovarna električnih proizvodov. Začeli so jo graditi pred enim letom, a že marca 1949 so iz nedokončane tovarne prihajali prvi proizvodi.

V BORBI ZA TRETJI LETNI PLAN

Delovni kolektiv rafinerije nafte na Reki je kot prvi v svoji stroki izpolnil letni plan 20. novembra.

Rafinerija na Reki je največja v Jugoslaviji. Njen delovni kolektiv pa dosega v borbi za izgradnjo socializma vedno znova velike uspehe in je zato tudi večkrat odlikovan in nagrajen. Letošnje poletje so tržaški kominformisti »požgali« rečko rafinerijo, kljub njihovi želji deluje podjetje dalje še z večjim poletom. Delovni kolektiv se je na konferenci svoje partijske organizacije obvezal, da bo do

Tobačne tovarne v Ljubljani, Titogradu in Banjaluki so tudi zaključile svoje obveznosti 38 dni pred koncem leta, po vrednosti pa so plan dosegle že prej. Celotna tobačna industrija v Jugoslaviji dela že za 4 leto petletke.

Tovarna celuloze v Goričanah dela tudi že za 4. leto petletke, čeprav je tovarni primanjkovalo vse leto do 40 delovnih moči.

Letni plan so pred 29. novembrom prav tako izpolnili delavci papirnice v Prevaljah.

Gozdni delavci so kljub števil-

Zeljo Hegedušić: Hiša predsedništva AVNOJ-a 1943

konca leta plan presegele za 14%. 42 dni pred rokom je izpolnilo letni načrt tudi vojno gradbeno podjetje »Primorje« na Reki. Člani

nim težkočam zaključili z delom za letni plan že 20. novembra, čeprav je bil ta mnogo višji od lanskega letnega načrta. Po tem uspehu so mnogo pripomogle frontne brigade, ki so izvršile v drugi polovici leta 1949 38% polletnega načrta.

V zvezi s sečnjo je tudi industrija lesnih izdelkov izpolnila plan in začela z delom, za četrto leto petletke.

Cela vrsta rudnikov po vsej Jugoslaviji je že tudi izpolnila svojo plansko nalogo. V Sloveniji je rudnik Pečovnik izpolnil svojo obveznost za letošnje leto za rudniki Timav, Sent Janž in Kanižarica.

V Senovem so delavci pripeljali s seboj na delo člane družine, da jim pomagajo pri kopanju in nakladanju, da bi tako čimprej zaključili svoje letošnje obveznosti.

Direkcija železnic Ljubljana je tudi izpolnila transportni plan za letošnje leto. Svoje obveznosti so izpolnili tudi kolektivi steklarne v Hrastniku, železniški kamnolom na Verdu, kolektiv podjetja »Karoerija« v Mariboru, tovarna umetnih in naravnih brusov v Maiboru, nadzornišvo zgradb v Ljubljani in nešteta druga podjetja, ki se zavedajo pomena izpolnitve petletke za gospodarsko in nacionalno neodvisnost jugoslovanskih narodov.

1. januarja 1949 je bilo registriranih vsega 1.318 zadrug s 60.156 gospodarstvi. V desetih mesecih letošnjega leta pa je bilo na novo organiziranih 4685 knetijskih obdelovalnih zadrug, tako da so danes v Jugoslaviji 6.003 zadruge z 289.982 gospodarstvi. Površina zadrugne zemlje se je povečala od 323.984 ha na 1.589.310 ha.

12 odstotkov vseh gospodarstev je vključenih v zadrugni sektor in obdeluje 22 odst. vse zemlje. To je daleč več kot v državah ostalih ljudskih demokracij.

kolektiva pa so poleg rednega dela v podjetju razvili tudi tekmovanje v kulturno-prosvetnem in politično-ideološkem delu, fizikulturi itd.

12 podjetij tekstilne industrije LR Hrvatske pa dela že za leto 1950. Svojo letno nalogo so že v celoti izpolnili in v letošnjem letu je iz njihovih tovarn prišlo za široko potrošnjo 72% več obleke in perila kot leta 1946 in skoro 5krat več kot pred vojno.

Heroji socialistične graditve

V borbi za zmago petletke vstajajo med člani delovnih kolektivov novi udarniki, racionalizatorji in novatorji, ki s svojim zgledom, s pozivom na tekmovalnost, z novimi načini dela izpodbujejo vedno nove tovariše, ki dvigajo storilnost svojega dela in tako dosegajo uspeh za uspehom.

V tovarni hlačevine v Celju je ob izpolnitvi letnega plana 15 udarnik izpolnilo ne le letni plan temveč načrt celotne petletke. Teh 15 udarnik tovarniškega kolektiva je sprejelo na Dan republike novo, težko obvezo. Do konca leta 1951 bodo izpolnili še en petletni načrt, zato da bi jugoslovanski narod čimprej stopili v socializem.

Sedemkratni udarnik Tonejc iz tovarne verig v Lescah je najvztrajnejši med svojimi tovariši: vse obveznosti izpolnjuje stalno pred rokom. V letošnjem letu se je boril za izpolnitev petletnega plana. Na Dan republike je to svo-

jo obveznost po napornem delu izpolnil. Gizela Beravska dela poleg Tonejca. Spustila se je z njim v borbo. Ob isti uri sta izpolnili petletni načrt. Gizela je dokazala, da so žene delavke lahko enakovredne svojim tovarišem.

Vitalnemu mojstru Salku Hakiću, ki je izvršil v tridesetih dneh namesto v treh mesecih vrtno v globino 2000 m in v enem orezgel rekord stahanovca Orlova, slede novi junaki dela. Rudar Klemen iz Trboveljskega rudnika se je odzval velikemu zmagovalcu Aliji Sirotnoviću, kakor so se odzvali rudarji Petek, Zagorišek, Magister in drugi. Klemen je s svojo brigado, ki jo sestavljajo sami mladinci, porušil vse dosedanje rekorde in v svojem prvem tekmovalju izkopal 14,8 ton premoga ali 20 vagončkov na moža.

Nove tovarne, ceste, železnice, uspehi v rudnikih, podjetjih, gradnjah, sila in polet delovnih kolektivov in posameznikov so dokaz, da je petletka jugoslovanskih narodov stvarna, so jasen odgovor, da je podjetje, ki so se ga jugoslovanski narodi lotili, uspešno.

Kako so proslavljali svoj praznik

Po vsej državi so svečano proslavljali obletnico AVNOJ-a in ustanovitve Federativne ljudske republike. Organizacije, sindikalne podružnice, šole, domovi so na čast Dnevu republike priredili kulturni večer. Posebno svečane proslave pa so bile v tistih industrijskih centrih, kjer so delovni kolektivi dosegli ali presegli plan, ali kjer so novi industrijski veličani stopili na Dan republike v pogon.

Osrednje proslave pa so bile po glavnih republiških mestih v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Skoplju, Sarajevu in na Cetinju.

V Beogradu je na svečani akademiji govoril član CK KPJ Veljko Vlahović.

Na ta dan pred šestimi leti se je v okupirani Evropi rodila nova socialistična država. Od prvega dne narodnoosvobodilne vojne pa vse do danes so se jugoslovanski narodi borili, da bi resnica o njihovi borbi in o zmagah po njej pridrila v svet. Ta borba je postala sestavni del revolucije, sestavni del socialistične izgradnje. V tej zgodovinski dobi jugoslovanskih narodov je 29. november 1943 najpomembnejši. Odloki AVNOJ-a v Jajcu pomenijo, da je oblast v državi prešla v

roke ljudstva, da se ustvari nova narodnodemokratska država v novi obliki diktature proletariata. Na tej osnovi je mlada federativna republika krenila dalje na pot izgradnje socializma. Rezultati, ki jih ljudstvo dosega na tej poti, so najboljša merilo pravilnosti ali nepravilnosti, uspeha ali neuspeha v borbi za socializem.

Industrializacija in elektrifikacija, nove tovarne, socialistična preobrazba vasi, kulturna revolucija v državi, to so dokazi zmagoslavja na novi poti Jugoslavije.

Noben poskus iz inozemstva, da bi preprečili socialistično izgradnjo v Jugoslaviji, ne bodo uspeli. Jugoslovanska stvarnost se ne more zakriti z lažmi in klevetami.

Stvarnost je tu, številke jo podkrepčujejo, novi človek jo ustvarja.

V Kopru je bila slavnostna akademija v proslavo šeste obletnice ustanovitve republike, kateri so prisostvovali vsi predstavniki vojaške in ljudske oblasti, člani množičnih organizacij in ostalega delovnega ljudstva.

Po govoru majorja Jakopovića Miljenka je bil umetniški program, ki so ga izpolnili orkester odreda

Angleški študentje proti postopkom MŠZ

Na tridnevne zasedanju plenuma Sveta nacionalne zveze študentov Anglije, Walesa in Severne Irske so bili med gosti tudi jugoslovanski predstavniki, v imenu mednarodne zveze študentov predsednik zveze Groman (CSR), podpredsednik Collan (ZDA) in še trije člani izvršnega odbora.

Posebna točka zasedanja je bila posvečena diskriminaciji izvršnega odbora MŠZ nasproti jugoslovanskim mladinskim in študentskim predstavnikom v Budimpešti in Sofiji.

Študentska zveza londonske gospodarske šole je predložila resolucijo, v kateri zahteva, naj zasedanje strogo obsodi tajništvo in izvršni odbor MŠZ, ker nista protestirala proti ukrepom madžarske

vlade, ki ni hotela izdati potnega dovoljenja študentskim organizacijam za svetovni mladinski festival v Budimpešti ter proti izgonu jugoslovanskega delegata iz Sofije z zasedanja Mednarodne študentske zveze.

Groman je v imenu tajništva potvarjal resnico, češ da jugoslovanska mladina deluje proti koristim zveze.

Jugoslovanski predstavnik Tomović pa je poudarjal, da je bila jugoslovanska mladina vedno v pravih vrstah v borbi za mednarodno solidarnost mladine, in da hoče v tem smislu delovati tudi vnaprej, vendar zahteva, da se v interesu MŠZ v bodoče onemogočijo metode, ki se jih poslužujejo nekateri elementi v odločilnih forumih.

Resolucija, ki obsoja tajništvo MŠZ zaradi diskriminacijskega stališča nasproti jugoslovanskim delegatom, je bila na zasedanju sprejeta s 117 glasovi proti 15 in 8 vzdržanim glasovom.

V ENEM SAMEM LETU...

Vzporedno s tovarnami in drugimi industrijskimi objekti rastejo v Jugoslaviji moderna stanovanjska poslopja za delavce, kar predstavlja nagel dvig družbenega standarda. Investicije za stanovanjske bloke od leta do leta naraščajo in so samo za dela v letošnjem letu potrebovali 20 milijard dinarjev. Poleg te visoke investicije zveznega značaja so posamezne republike prejele v ta namen še po 1 milijardo dinarjev.

IVO LOLA RIBAR

27. novembra 1943. leta je sredi svojega najplodovitejšega dela padel Ivo Lola Ribar.

Bil je organizator in voditelj jugoslovanske mladine, ki se je pod vodstvom komunistične partije razvila v borbena organizacijo, ki je kot celota odločilno sodelovala v narodno-osvobodilni vojni.

Ivo Lola Ribar je bil med najspodobnejšimi voditelji napredne mladine. Užival je njeno popolno zaupanje in jo predstavljal na mednarodnih konferencah in kongresih od 1935. leta dalje. Na vseh kongresih in konferencah je izstopal kot vnet in dosleden pobornik za obrambo miru in neodvisnosti vseh narodov. Leta 1936. je postal član KPJ, in ko je leto pozneje skupina komunistov pod vodstvom tovariša Tita očistila jugoslovansko partijo vseh oportunističnih in frakcijskih elementov, je Ivo Lola Ribar postal sekretar SKOJ-a. Bil je nosilec zdravega partijskega duha med mladino in s tem krepka opora partiji in Titu. Na partijski konferenci 1940 je bil izvoljen za člana CK KPJ in ostal tudi do svoje smrti.

Pogumni ilegalni delavec v predvojni dobi, je ostal tak tudi med narodnoosvobodilno borbo. Na pobudo tov. Tita je bila pod njegovim vodstvom ustanovljena Zveza antifašistične mladine Jugoslavije 1942. leta v Bihaću. Z njo je bil postavljen temelj današnji milijonski organizaciji Ljudske mladine Jugoslavije.

Kakor je bil Ivo Lola Ribar za svojega življenja vzor jugoslovanski mladini, tako živi danes njegovo delo v delovanju stotisočev mladih ljudi v borbi za neodvisnost domovine, v borbi za izgradnjo socializma.

Mlada generacija Jugoslavije, ki je šla skozi krvavo vojno šolo, se je naučila, da živi in dela, kakor je delal njein voditelj Ivo Lola Ribar, kajti on ji je ostal svetel zgled, kako se je treba boriti za srečno bodočnost, svobodo in neodvisnost jugoslovanskih narodov.

KRONIKA

Ob državnem prazniku FLRJ so poslali jugoslovanski državljani, člani jugoslovanske kolonije na Dunaju maršalu Titu brzojavko, kjer poudarjajo junaško borbo jugoslovanskih narodov v preteklosti in sedanjosti borbo za enakopravnost med narodi.

500 članov Ljudske mladine kandidira v goriskem okraju za odbore Ljudske fronte.

Prvo serijo dvajsetonskih vagonov je izdelala tovarna vagonov v Rankovičevem. Poslali jih bodo v Trečbe, kjer jih bodo naložili vsakega z 20 tonami in jih tako naložene preizkusili na 1000 km dolgi vožnji.

Kakor ekvator bi bila dolga kompozicija vlaka, če bi ves material, ki so ga navozili na Avtocesto, naložili v vagonce.

Republika Ukrajina je dobila nov grb, zastavo in himno.

Vlada CSR je zaprla brez vsakega povoda prostore »Jugoslovanske knjige«. Jugoslovanska vlada je zato poslala vladi CSR protestno noto, v kateri zahteva, da prekliče odlok o zatvoritvi knjižarne »Jugoslovanska knjiga« do 24. novembra. Ker vlada CSR tega ni storila, je jugoslovanska vlada odredila, da se zapre knjižarna CSR »Orbis« v Beogradu.

V Bukarešti so obsodili na smrt dva visoka oficirja, enega tovarnarja in znanega igralca, ker so bili obtoženi špijonaže v korist ZDA.

Tudi v Pragi sta padli dve smrtni obsodbi, dve osebi pa sta bili obsojeni na dosmrtno ječo zaradi ekonomske špijonaže v korist zapadnih sil.

Kvejlín, glavno mesto pokrajine Kvangsi, ki je važno prometno središče jugozahodne Kitajske so enote narodnoosvobodilne vojske osvobodile.

Vlada CSR je izdala razne odloke, ki urejajo vprašanje zakona. Odpravljani so oklici, dovolj je le, da zakonca izjavita, da jima niso znani nobeni zadržki. Obdržita lahko vsak svoje ime, sporazumeti pa se morata že prej glede priimka otrok. O razporeki odloča sodišče. Ta se lahko izvrši tudi proti volji zakonca, ki je brez krivde, to pa le, če razporeka ne nasprotuje interesom mladoletnih otrok.

Med demokratično Kitajsko in Japonsko so vzpostavljene poštne vezi, ki so bile del časa prekinitve. Zveza je vzpostavljena preko britanske kolonije Hongkong in velja samo za dopisnice.

Med Češkoslovaško in Madžarsko je bil podpisan sporazum o sodelovanju na znanstvenem in tehničnem področju.

Tajnika poljskega vojaškega atašeya v Parizu so francoske oblasti aretirale ter začele proti njemu preiskavo. Pole tega so izvedli vrsto preiskav v dveh poslopih, v katerih so poljske organizacije. Aretiranih je bilo tudi nekaj drugih poljskih državljanih, 17 pa izgnanih. Obtoženi so bili gospodarske in socialne sabotaže. Poljska vlada je izročila francoskemu predstavniku v Varšavi protestno noto in zahtevala takojšnjo izpustitev poljskih državljanov. Poljaki pa so aretirali 3 francoske državljane v Gdansk, pri katerih pa so izvršili preiskave.

Sovjetski astronomi so odkrili tri nove majhne planete in jih imenovali Rusija, Moskva in Komsomolka.

Vlada CSR je odobrila češkoslovaško-finski sporazum o izmenjavi blaga. Finska bo izvozila na Češko za 310 milijonov češkoslovaških kron blaga, vstavev stroje za industrijo papirja, premog smoilo itd. Izvažala pa bo na Finsko stroje, kemikalije, fotografске in kinematografske aparate in drugo.

Vzhodnonemška vlada je objavila, da bodo odpustili vse uradnike, ki stanujejo v zapadnem sektorju Berlina, če se ne presele v sovjetski sektor.

Čez dve leti bo Mavrovski kombinat končan

V Makedoniji grade veliko hidrocentralo Mavrovskega kombinata, ki bo po svoji kapaciteti presegla hidrocentrale na Rami in Neretvi ter bo enaka trem največjim hidrocentralam v Evropi: v Italiji na reki Isarchi, v Španiji na Elza Duero ter francoski hidrocentrali na reki Dordon.

Hidrocentralo Mavrovskega kombinata bodo sestavljali elektrarna Vrutok, Vrben in Raven. Letno bodo dale 400 milijonov kilovatnih ur električne energije, a kapaciteta bo 300.000 kilovatom.

Na robu Mavrovske planote, ki leži 1300 m visoko, grade veliko umetno jezero, v katero se bodo iztekale vode iz Radike, Mavrovske in Jelovake reke, Beličice in mnogih drugih potokov. Do sedaj so bile te vode neizkoriščane, z izgraditvijo umetnega jezera pa ga bodo napolnjevale. Ob iztoku umetnega jezera bodo zgradili 40 metrov visok jez, za katerega bo treba naložiti 620.000 kub. metrov zemlje. Če bi ves material naložili v vagonce, bi dobili vlak, ki bi bil dolg od Mavra preko Skoplja in Beograda skoro do Zagreba.

Maja naslednjega leta bo en del velikankega jeza končan; tedaj bodo z jeklenimi ploščami zaprli odtok Mavrovske reke, ki se bo počasi vračala in polnila umetno jeze-

ro. Enajst mesecev se bo polnilo veliko jezero, vode, ki so brezceljno tekale v morje, se bodo iztekale vanj. Tedaj bo vsa sila vode, ki vsebuje 400.000 kilovatnih ur, podrejena človeku in ta jo bo izkoriščal za svoj napredek.

Umetno jezero na Mavrovski planoti bo po enajstih mesecih polnjevanja desetkrat večje od Blejskega jezera, a tudi po naradni lepoti ne bo nič zaostajalo za najlepšimi predeli Jugoslavije.

Pri vasi Vrutok, blizu izvira reke Vardar, grade pod zemljo velikansko dvorano, v kateri bodo na betonski podlagi namestili turbine, ki bodo največje v Mavrovskem kombinatu. Dvorana centrale Vrutok bo tako obsežna, da bo v njej prostora za deset tisoč ljudi. V bližini prebijajo tunel, ki bo eden izmed predorov razsežne (32 km) mreže. Tunel Vlainjica, ki spada med težke objekte petletnega načrta, bo vezal sifon z jezerom.

V steni pa bosta zgrajeni dve drugi hidrocentrali, Vrben in Raven.

Po mreži predorov in prekopov bodo vodo dovajali v jezero, od tod pa bo speljana na največjo hidrocentralo Vrutok. V velikem padcu bo voda po jeklenih ceveh padala na lopate turbine in ko bo tu opravila svojo nalogo, bo po dru-

gih predorih speljana na turbine elektrarne Raven, odtod pa v prekope, ki bodo namakali polja Gornjega Pologa, od tam pa se bo voda odtokala v Vardar. Samo tretja centrala Vrben po popolnoma neodvisna od umetnega jezera. Njene lopaste turbine bo gnala voda iz reke Radike, ki pa se bo odtokala nato v jezero. Tako bodo reki Radike menjali korito, po katerem je tekla stoletja, in namesto, da bi se izlivala v Jadransko morje, se bo stekala v Egejsko.

Iz teh velikih hidrocentral bo elektrika po daljnovodih razsvetljevala mesta in vasi Makedonije, Kosova in Metohije ter dala življenje mnogim novim tovarnam in podjetjem. Kraji, kjer grade veliki Mavrovski kombinat, bodo po svojih prirodnih lepotah med najlepšimi v državi.

Na gradnji hidrocentrale delajo noč in dan. Poleg delavcev gradi te velike objekte stalno 12.000 mladincev in mladink in 2.400 frontovcev iz vse države. V tej borbi s prirodo je dobilo preko trideset graditeljev visoko odlikovanje Red dela.

Čez dve leti bo Mavrovski kombinat končan. Za republiko Makedonijo bo ta uspeh petletke temelj novega razvoja.

prostori za knjižnice, učni
osebje in slusaletje. Mnog
važnih problemov nudi pole
tega še vedno tudi organizac
ja študija, čeprav so najtežj
vprašanja v glavnem že reše
na. Predvsem bo treba spre
mnogovrstnosti kurzov in ve
likega števila izpiztov misliti
na nove učne metode, zlasti na
pomozno strokovno osebje. Z
v prehodnih doledobah iz let
1947, je filozofska fakultet
prekinila s starim načinom
študija, s tem da se je uredi
pouk po letnikih s kolokvijem
delnimi izpiti in zaključnim iz
plomskim izpiztom. Dokonča
pa se je izkristaliziral sistem
sodobnega načina študija z isto
vini učnim načrtom, ki je bil
uvaden z letošnjim zimskim
semestrom. Njegova največja
odlika tiš prav v tem, da do
loča študij samo ene stroke t
ne dovoljuje (razen v nekaj
jemnih primerih) vezanja dve
ali več strok v enoto, kakor j
bilo to običajno v predvojnih
skupinah. To je tem pomemb
nejše, ker omogoča slusalet
jem, da se simboli osredoto
čijo na svojo lastno stroko t
ne izgubljajo časa s predmet
ki niso z njo bistveno vezane
Vse to pa je bilo mogoče zve
sti prav v naših novih razme
rah, ko prejemajo slusaletelj

NASVETI
in odgovori
ljudskega zdravnika

A. A. iz Slovenije: Stara sem 15 let. Že kot otrok sem imela zelo občutljivo kožo in so se mi na obrazu delali ekcemi, zlasti okoli usten, a tudi na rokah. V času razvoja so mi izpuščaji prešli. Ko pa sem nastopila službo v na pol zdravstvenem zavodu, kjer sem si morala stalno umivati roke z lizolom, so se mi na prstih med prsti drobni srbeči mozoljčki, ki so se posušili, čim sem si nehala umivati roke s kakršno koli tekočino. Zatekla sem se v bolnico, kjer so mi roke namazali z neko snovjo, ki mi je mozolje odprla in se je tako iz njih izcedil gnoj. Morala sem zapustiti službo. Sem zelo v skrbeh, ker ne vem, kako naj se zdravim. Pregledali so mi kri, a niso našli ničesar.

Odgovor: Te vrste ekcemov, ki so anafilatičnega značaja, je težko odpraviti, ako ne poznamo vzroka. Res da tihi vzrok največkrat v preveliki občutljivosti kože do nekaterih snovi, pa naj bodo te še tako nedolžne, kakor je na pr. toaletno milo, ali pa celo voda. Pojav ekcemov pa je tudi eden izmed mnogih načinov, s katerim po kaže organizem svoj odpor proti nekaterim hranilnim snovem. V vseh teh primerih dosežemo večkrat dober uspeh z avtohemoterapijo: zdravnik vzame 5 do 10 kub. cm krvi iz žile in jo nato takoj vbrizga v mišičevje; in sicer vsak drugi dan; zadostuje 6-10 injekcij. Posvetujte se s svojim zdravnikom, če bi se mu morda zdelo tako zdravljenje primerno za vašo bolezen.

R. S. iz Sv. Križa: Prosim, ako bi mi lahko povedali, zakaj se mi od časa do časa napravijo na nohtih bele lise? In v čem je vzrok za ta pojav? Nohte imam močne.

Odgovor: Bele lise nohtov so vedno dokaz pomanjkanja kalcija v organizmu. Tudi delovanje notranjih žlez ima precejšen vpliv nanje. Povzroča pa jih zrak, ki se nabere med sestavnimi deli nohtov, kar torej dokazuje, da v rasti nohtov ni nekaj v redu. Če pa nimate nobenih drugih motenj, tudi bele lise na nohtih niso tako velika nesreča.

Dr. S. M.

Za naše smučarje

Potrebujete 450 g modre volne, 50 g bele volne in pletilke št. 3

Prednjič: nasnuj 80 z. in plet 8 cm 2 d 2 l, potem narasti v eni sami vrsti 15 z. in nadaljaj s pletenjem samih desnih. Do rokavnega izreza narasti ob straneh 7 z. Ko si tako napelela 33 cm snemi za rokavni izrez najprej 10 z. na obeh straneh in potem še 2 z. 5 cm od rokavnega izreza prični pletiti vzorec z belo volno. Po vzorcu moraš imeti napletenih 49 cm; tedaj prični s snemanjem ovratnega izreza. V sredini snemi hkrati 12 z. (pleti tako nastala 2 dela vsakega posebej) in vsako vrsto po 2 z., dokler nimaš za ramena 30 z., ki jih snameš (25 cm od rokavnega izreza) v 5 presledkih.

Zadnjič: Nasnuj 90 z. in naplet 8 cm 2 d 2 l, v eni sami vrsti narasti 10 z. in plet desno. Ob straneh narasti do izreza še 8 z. Ko imaš 33 cm dolžine, snemi na obeh straneh najprej 10 z. naenkrat in potem še 2 z. na obeh straneh. Pri 6 cm rokavnega izreza prični pletiti vzorec. Za ramena snemi 35 z. v 5 presledkih, zanke pa, ki so ti ostale v sredini, snemi hkrati.

Rokav: Nasnuj 48 z. in plet 6 cm 2 d 2 l. V eni sami vrsti narasti 6 z. in plet desno 50 cm; ob straneh polagoma narasti še 10 z. Da rokav izoblikuješ, snemi najprej 5 z. na vsaki strani in potem še po 1 z. v vsaki vrsti. Pri 6 cm prični pletiti vzorec. Ko imaš na pletilki še 15 z. jih snemi vse naenkrat.

Sešij vse dele skupaj, le levo ramo pusti nezašito, naberi zanke ob vratu in naplet 2 cm 2 d 2 l, nato snemi in vsi na levem ramenu zadrgo.

K.U.K.M.A.K

Cudno ime, kaj ne, skoro sem uganil, da ne veste, kaj je to. Po Krasu jim bolj pravijo bele gobe, to so tiste bele gobe, ki prilezejo iz zemlje ponekod na kraški gmajni tam konec poletja in jeseni.

Mi v Trstu se ne moremo pohvaliti, da pojemo ravno dosti gob, vsaj svežih ne. Okoli in okoli nas ograja, kdo pa nam bo prinesel v cajnici svežih okusnih gob! Goba je reč, ki jo morajo ravno v košku prinesiti na trg, na debelo to ne gre. Ko si jih nabral, jih očistiš in poješ, ali pa jih takoj prodaš. Se skoraj edino sveža goba, ki se tu in tam najde na našem trgu, je kukmak. Gobe rastejo divje po gozdovih, po jasah, edino kukmak je goba, ki se je dala udomačiti. Koliko so že preizkušali in poskušali, da bi umetno gojili jurčke, toda jurček je jurček, on raste le divji. Kukmak pa so udomačili in tako po gosposko, po francosko mu pravijo šampinjon. Gotovo ste že čuli o žlahtnih gobah, skoraj bi rekel o gosposkih gobah šampinjonih. No, šampinjoni so kukmaki. Šampinjon je francosko ime za gobe. Kukmake Francozi zelo cenijo in ker so jim bili tako zelo všeč, so jih poskušali gojiti umetno in jim je uspelo. Dandanes pridelajo ogromno kukmakov. Pariz in južna Francija sta prav na glasu, seveda se tudi drugod bavijo s tem. Tudi ti kukmaki, ki jih tu pa tam, vsaj zadnje čase v Trstu vidimo, bi sumil da so zrastle kje na gmajni, prej na konjskem gnoju nekje med mestnim zidovjem. Ni kar tako od muh biti vrtnar za kukmake; ne zadostuje, da je samo človek, ki mu

gre za zaslužek. Čutiti mora posebno ljubezen do takega dela. Delo je namreč zelo natančno. Vzeti je treba konjski gnoj, toda ni vsak gnoj gnoj; najprimernejši je gnoj onih konj, ki delajo in ki so dobro hranjeni. V tem gnoju ne sme biti slame; deniti ga je treba v plast in ga po nekaj dneh dobro predelati; toplota mora biti stalna, ne prehladna ne pretopla, treba je čakati, da gnoj dozori, da dobi pravo barvo in pravi duh. Gorje, če je plesniv. Tak gnoj primerno zobljujejo in potem sade gobe.

Goba je zanimiva rastlina, en del je nad zemljo, drugi del pa pod zemljo. Bi trdil kdo, da je ono pod zemljo korenina. Ne, to ni korenina, to je le podzemeljski del gobe, ki jo tvori dolgo, tanjšo ali debelejšo bele niti. Temu pravijo v knjigah podgobje. Eno podgobje je včasih zelo dolgo ali pa raste v kolobarju. Gobe poganjajo iz podgobja.

Kjer goje umetno kukmake, vtaknejo v tak gnoj podgobje, gnoj po malem škroplijo, posujejo mesto s peskom in če je vse v redu, začne lezti iz gnoja kukmaki. Najprej so majhne, bele kroglice, nato vse večje in večje, razločujemo še klobuk in steblo, vendar še oboje veže in odeva tanka kožica, potem pa se nenadoma klobuk potegne, bela kožica pa ostane kot prstan za spomin okoli noge.

To so bele gobe. Poznamo jih po belem prstanu na peclju, klobuk pa ima na spodnji strani vse polno listkov, listek pri listku, ki stoji približno tako kot šprinkelj na kolesu, samo da so zelo na gostu. Ti listi so v začetku beli in rdeče nadahnjeni, pozneje pa postanejo prav čokoladno rjavi.

Gobe so dobra in tečna hrana. Velika umetnost je gobe dobro pripraviti. Gobe so rastline, ki se po svoji hranilni vrednosti približujejo mesu. Često so težko prebavljive, toda to je stvar kuharice, kako jih pripravijo. Kukmaki pa so še zato tako dobri, ker imajo prijeten duh, posebno mladi. Kdor jih hoče prav pohvaliti, pravi, da imajo duh po vseh rožicah. T. P.

MODA

Zimski plašček za dečka od 3 do 5 let

Loščila
za tla

V drogerijah prodajajo najrazličnejše vrste pastoznih rumenkastih snovi, ki se jih poslužujemo, da damo tloraj, pohištvo, linoleju ali pa usnju lep lesk. Seveda moramo loščila razmazati le po čisti površini, pustiti jih, da se posuše, nakar šele predmet temeljito zloščimo, da se svetli.

V prodaji so loščila, ki vsebujejo vodo in loščila brez vode. Osnovni sestavini brezvodnih loščil so voski ter topila. Od voskov in voskom podobnih snovi uporabljamo: čebelni vosk, parafin, montanski vosk, mineralni ter japonski vosk in stearin. Ker je čebelni vosk precej drag, ga običajno nadomeščajo s kolofonijo ter parafinom. Vendar pa ni navadno v loščilih samo ena naštetih snovi, temveč več med seboj pomešanih. Le če tlimo pravilne količine teh snovi, dobimo izdelek, ki da lep lesk ter se ne lepi. Dobljeno zmes premešamo s terpentinovim oljem ali s tetralinom in dekalinom. Tudi ti tekočini topita masčobe in smole.

Tekoča loščila pripravljajo tako, da delj časa kuhajo čebelni vosk z drugimi voski v raztopini pepelike. V obarvanih loščilih so mineralne barve ali pa topljiva anilinska barvila.

Loščila za plesne dvorane se sestojijo običajno iz parafina, smuke ter primerne barve. Nekatera loščila za pohištvo so iz parafina, se pravi, mešanice voskov ter terpentinovca, lanenega ali lesnega olja. Nadalje so tem loščilom primešane barve in polnilne snovi. Ko nanesemo loščilo v tanki plasti na površino predmeta, se bo olje strdilo v tanko trdno kožico.

Loščila za mazanje smučel so gostotekoča, a ne pretrda mešanica voskov, katrana, smol, škroba, loja ter drugih snovi.

(Nadaljevanje prihodnjic)

O znojenju

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Zelo neprijeten pojav je potenje rok, kar velja zlasti za ženske. Potne roke so vedno vlažne, hladne in lepljive. Ročno delo postane mastno, rokavice so od potu premočene in prepuščajo barvo. Takšne osebe so za nekatere poklice nesposobne, koža teh ljudi je zelo tanka in nežna ter se na njej pogosto tvorijo razni mehurčki, ki se kaj radi ognoje. Podobno je tudi s potenjem stopal, na katerih se po dolgi ali kratki hoji tvorijo mehurčki, koža poka in se guli, tako da je vsa hvoja izredno otežkočena. Poleg tega imajo potne noge po navadi močan in neprijeten vonj.

Potenje rok skušamo zdraviti na ta način, da jih umivamo z razredčenim octom ali z vodo, v kateri se je kuhala hrastova skorja. Priporočajo tudi kopeli s hipermanganovo raztopino (1 gram na liter vode) ali pa da utiramo v kožo salicilni evet in pa alkohol, v katerem smo raztopili nekoliko kafe in formalina. Pri zdravljenju potnih nog lahko uporabljamo energična sredstva, ker koža stopal ni tako občutljiva kakor na drugih mestih. Stopala utiramo s 10 do 20% raztopino formalina. Dobro je tudi nakvasiti nogavice zvečer s 3% raztopino borove kisline ali s 30% alkoholno raztopino formalina ter nogavice obleči šele zjutraj, ko so se posušile. Tudi razni pudri, ki vsebujejo proti potenju uspešna sredstva in ki jih damo lahko napraviti v vsaki lekarni, se dobro obnesejo. Pri potenju rok se moramo izogibati tako imenovanih glace-rokavic, ker preprečujejo izhlapevanje znoja. Nadomestiti jih bomo s pletenimi. Tisti, ki se potijo v noge, naj nosi lahke čevlje ter obuva volnene nogavice, ki jih mo-

ra čisto menjavati. Vse zdravljenje je treba podpirati z umivanjem nog v mlačni vodi.

Včasih se tudi zgodi, da znojnice izločajo barvan znoj, ki je lahko zelen, moder, črn, rumen ali rdeč. Temu so vzrok razna zdravila ter izločki bakterij in glivice. Vendar pa je ta pojav kakor tudi izločevanje krvi v znoju, tako redek, da nima nobene praktične vrednosti.

Često diši znoj po različnih tvarah, ki so v njem, na primer po česnu, baldrianu ali terpentinu. Poseben duh je značilen za posamezne ljudi in cele rase, kar je v vzročni zvezi s spolnim življenjem. Kadar pa zaradi razpadanja izločenega znoja in loja pot izredno močno smrdi, kar velja predvsem pri močnem potenju nog, se v znoju kaj lahko zaredijo razne bakterije.

Nasveti

Testo je rahlejšje, ako masčobo prej vmešamo s sladkorjem in nato počasi zamešamo v rumenjake ter pridajamo po malem: moko, mleko in kvas čim se začne dvigati. Testo moramo temeljito stepiti s kuhinjsko, tako da je enakomerno in voljno.

Skleda pri mešanju ali stepanju se ti ne bo premakala, če jo postaviš na mokro, večkrat zloženo brisačo.

Maslo hitreje vmešaš, ako mu pridaš nekoliko sladkorja ali moka ali pa če skledo prej izplakneš z vročo vodo, jo dobro osušiš, potem pa premešaš v njej maslo.

Da ti mandilji ne odkakujejo z deske, kadar jih seklaš, jih premešaj s kristalnim sladkorjem.

Pečice pri peki ne smeš pogosto odpirati! Če pečivo preveč rjavi po

vrhu, ga pokrij z vlažnim pergamentnim papirjem, če pa se peče preveč na spodnji strani, daj podenj za nekaj časa mrzlo pločevino.

Stepena smetana ne sme biti pozimi starejša od 2 dni, poleti samo 1 dan, sicer škoduje.

Trdo meso se pri kuhanju ali parjenju hitreje omehča, ako mu priliješ nekoliko kisa.

KAKI V LEDU

Zrele kaki je umij in pazljivo obriši, prereži vsak sad na polovico in tako razpolovljene razpostavi na širok krožnik, ki si ga napolnila z razsekanim ledom, potresi na vsako polovico kaki-ja vaniljinega sladkorja in zlij nanje nekoliko ruma. Pusti nekoliko časa stati in potem postreži.

NASVETI

NADEVANE GOBE

Vzemi 4 debele jurčke in jim odlo-mi kocene, ki jih prav drobno sesek-ljaš ter precvres v olju, v katerega si vrgla strok česna. Ko si vse skupaj lepo zarumenila, dodaj 5 dkg drobtin, poper, sol in 1 jajce, dobro premešaj in napolni s to zmesjo klobučke. Peči nadevane gobe v pečici na dobro namazanem pekaču.

PREPROSTA
MANDELJNOVA SLASCICA

Potrebujete enake dele mandelj-nov in sladkorja, noževico konico so-de bikarbone in polovico limone.

Vrzi za nekaj minut v vrelo vodo mandeljne, in jih oluši. Suhe stres v kozico in daj na ogenj, po-lagoma dodajaj sladkorja in sodo, ki si jo raztopila v malo vode. Ves

za
tržaško
kuhinjo

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

Jesensko prašenje

Jesensko praho naši kmetovalci le malo izvajajo, dasi jim to delo vedno priporočamo. Kaj naj bo temu vzrok?

Nekateri jo imajo za zelo koristno, za neizogibno potrebno, drugi pa so celo prepričani, da zemlji škoduje, nekateri pa menijo, da je uspeh jesenske prahne odvisen od vremena preko zime.

Razumljivo je, da si naš preprost kmetovalec, ki se opira na svoje lastne izkušnje, z jesensko praho navadno ne more predstavljati niti razložiti, kakšne spremembe v zemlji povzroča jesensko prašenje, in od kakšnih činiteljev je odvisen uspeh ali neuspeh tega dela.

Da nam bo stvar popolnoma razumljiva, moramo začeti prav od kraja. Iz česa nastane rodna zemlja?

Naša rodna zemlja je nastala in še nastaja v prvi vrsti iz kamenja. V dolgih tisočletjih je namreč tudi mnogo kamenja preperelo, to se pravi, zaradi vplivov vode, zraka in toplote se je kamenje razdrobilo v kameni drobir, prod in pesek, deloma pa se je tudi ob medsebojnem drgnjenju obrabilo. Kamenje še vedno preperava, saj vemo, da nosi voda ob nalivih še vedno z gora kamenje in pesek, katerega potem spotoma odlaga kot naplavin. In če vzamemo kepo navadnega rudniškega zemlje ter si jo natančno ogledamo, oziroma jo mehanično preizkusimo, bomo opazili, da sestoji njen pretežni rudniški del iz debelejših, drobnejših (peščenih) in koloidnih delcev, nastalih iz različnih kamenin; njen manjši organski ali humusni del sestavljajo strohnenji in delno razkrojeni delci rastlinskega in živalskega izvora.

Naj še omenim, da so lastnosti prvotne zemlje, ki je ostala tam, kjer je preperela iz kamenja, in iz naplavljenega zemlje, to je take, ki jo je voda od daleč nanesla, — zelo različne.

Tudi voda ima velik pomen pri tvorbi rodni tal. Težko je namreč verjeti, pa je vendarle res, da vsebuje tudi čista voda sorazmerno mnogo kislin, ki kamen razjedajo in se z njegovimi sestavnimi deli spajajo v nove, v zemljo.

Voda je tudi tisti činitelj, ki zemljo rahlja. Vemo, da ima zmrzujoča voda tako silno moč, da razžene vse, kar jo ovira, da bi pri tem, ko zmrzuje, razširila svojo prostornino. Zato razžene voda tudi najbolj zbita in izvožena tla, ako zemlja zmrzne.

Ne smemo pozabiti tudi na zrak. ki ima na tvorbo in spreminjanje zemlje izredno velik vpliv. Saj vemo, da je zrak nosilec toplote in mraza, da zrak suši zemljo kot veter in da oddaja svojo zračno vlažnost. Zrak omogoča obstoj in razvoj neskončno majhnim živim bitjem, ki zemljo presnavljajo, nasplošno pa zavira obilica zraka v zemlji druga živa bitja v razvoju.

Nazadnje naj omenimo še ogenj, ki soustvarja zemljo samo v širšem smislu; če namreč označimo z besedo »gorenje« vse presnavljanje živega stvarstva, vse to, kar navadno imenujemo življenje. V resnici ni med gorenjem drv v peči, med dihanjem ljudi in živali, med vretjem mošta in gniljem krompirja ter trohnenjem lesa nobene bistvene razlike. Tako se pri gorenju kakor pri dihanju, vrenju, gnilju in trohnenju snovi spreminjajo, povsod se pri tem presnavljanju

razvija toplota, — razlika je le ta, da pri gorenju to presnavljanje lahko vidimo »ogonj«, pri ostalih podobnih pojavih pa ne.

Predvsem pa je važno to, da je zemlja rodovitna samo do one meje, do katere sega »življenje«, to se pravi, do koder lahko v zemlji živijo živa bitja, do koder trohnijo in se presnavljajo odmrle rastline in živalski ostanki in odpadki. Zato je zelo poseben naš ljudski izraz za to plast zemlje: »živica«, kakor tudi za spodnjo zemeljsko plast, kamor življenje ne sega: »mrtvica«.

Po vsem, kar smo do sedaj ugotovili, nam ne bo težko določiti, kakšen namen ima jesenska praha: Rodno plast zemlje, živico, poglo-

Čitajte in širite!

LJUDSKI
TEDNIK

biti in ustvariti prve pogoje, da postane zemlja bolj živa, t. j., da bodo mala živa bitja v njej lažje živel, da se bodo rastlinski in živalski ostanki in odpadki (ki jih v navadnem življenju imenujemo gnoj), v njej lažje razkrajali in presnavljali in da bodo rastlinske koreninice lažje jemale tako pripravljeno zemljo.

Pri navadnem obdelovanju zemlje namreč orjemo desetletja in desetletja vedno enako globoko. Posebno na težkih tleh se zato napravi pod plastjo orne zemlje ali živice, t. j. na površini mrtvice, od

dežuje in ne morejo delati na polju pretakajo vino. To je velika napaka. Vino občuti zračni pritisk. Majhna telesca se dvigajo iz drozja in plavajo v vinu. Če ga dobro opazujemo, bomo videli da plavajo ta telesca v vinu ravno ob takem vremenu in pridejo s pretakanjem v novi sod, v katerega smo vino pretočili. Pa ne samo to. Ob južnem vremenu pri nizkem zračnem pritisku, je v zraku dokaj ozona, ki zelo slabo vpliva na vino: vino oksidira. Zato vino v takem vremenu ne sme priti v dotiko z zrakom.

Če je le mogoče, pretakajmo ob lepem, suhem in tihem vremenu: zračni tok od severovzhoda, zračni pritisk, kakor ga kaže barometer, visok. Klet eden ali dva dni prej dobro zapremo in postavimo na sredji kleti lončeno ali železno posodo z nekoliko žarečega oglja. Nanj nasujemo nekoliko žvepla, pri tem se ravnamo po velikosti kleti, tako da žvepleni dim napolni klet in uniči vse bakterije, ki bi lahko prišle v vino ter ga pokvarile. Nato klet odpremo in prezračimo ter začnemo pretakati.

(Nadaljevanje sledi)

Prvo pretakanje vina

Vina so večinoma postala že precej čista in kmalu bo čas, da jih prvič pretočimo. Prvo pretakanje ima v glavnem dva namena, ločiti vino od drozja in prezračiti vino. Oba namena, ki jih s pravilnim pretakanjem dosežemo, sta zelo važna činitelja za nadaljnji in pravilni razvoj vina. Drožje sestoji večinoma iz telesc mrtvih in stradajočih kipelnih gliv, ki so se po kipežu usedle na dno sode. Mrtve glivice začnejo, kakor usa mrtva organska telesca, prej ali slej gniti. Če se to zgodi, se osmradi drožje in vino se pokvari ter postane zavelica. Drožje začne gniti prej v šibkem kakor v močnem vinu. Zato moramo znati določiti, kdaj je vino godno za prvo pretakanje. Pri določanju godnega časa za prvo pretakanje se moramo ravnati po naslednjih načelih.

1. Vino, ki ima preveč kisline in za katero bi želeli, da bi zgubilo kislino in ostalo milejšje, pretočimo kasneje kakor po navadi, recimo v januarju in februarju. Drožje, oziroma v drožju živeče mlečne bakterije, imajo to lastnost, da spreminjajo vinsko kislino v mlečno kislino, ki je po okusu veliko bolj mila od vinske. To lastnost drožij izkoriščajo naši Kraševci, ki puščajo svoj s kislino bogat teran do spomladi na drožju. Če je vino bogato s kislino, se tudi ni bati, da bi v njem začelo gniti drožje, ker kislina, enako kakor alkohol, zadržuje gnitje. Nasprotno moramo seveda ona vina, ki vsebujejo le malo kisline, pretočiti bolj zgodaj, da ne bi zgubljala kisline, ki je vinu potrebna. Vino, ki nima dovolj kisline, nima prijetnega okusa in tudi ni stanovitno in se rado pokvari. Vinom, ki vsebujejo prav malo kisline, je najbolje dodati 40 do 100 gramov citronske kisline na vsak hl vina. S tem jim zboljšamo okus in jih obvarujemo boleznim, katerim so ta vina, zlasti zaradi pomanjkanja kisline, zelo podvržena.

2. Vina, ki smo jih napravili iz mošta, kateremu smo dodali žvepleni amonijev fosfat, ali metabisulfit, moramo pretočiti bolj zgodaj, da ne dobijo duha po žveplenem vodiku, ki je podoben duhu po gnilih jajcih. Ta vina moramo pri pretakanju tudi zelo močno zračiti. Če

ima že vino ta neprijetni duh, ga moramo čimprej pretočiti v zažveplan sod. Žvepleni plin razkroji žvepleni vodik in vino zgubi v kratkem ta neprijeten duh. Namesto žveplanja posode lahko tudi dodamo takemu vinu pred pretakanjem 5 do 7 gramov metabisulfit. Ta dodatek ravno tako pomaga kot zažimljenje z žveplom.

3. Z vsemi onimi vini, ki na zraku menjajo barvo, preizkusimo s tem, da jih pustimo nekaj dni v odprtem kozarcu, nato pa dodamo teden dni pred pretakanjem 8 do 10 gramov metabisulfit. V ta namen zdrobimo metabisulfit v prah in ga zvezanega v cunjico obesimo skozi veko pod globoko v vino. Ko se čez nekaj dni metabisulfit raztopi, potegnemo cunjico iz sode. Vina, katerim dodamo na ta način metabisulfit, pretočimo potem v sode, ne da bi jih prej zažveplali.

Ob kakem vremenu naj pretakamo? Ravno v tem delajo naši vinogradniki največje napake. Kadar

Kmetovalec v novembru

POLJEDELSTVO

Kdor še ni preoral praznih, za spomladansko setev določenih njiv, naj ne odlašja in storj to, kadar vreme dopušča in dokler ne zmrzne zemlja v zgornji plasti. Čim bolj se zemlja obrača, več nam vraša, pravi star slovenski pregovor. Nobeno obračanje zemlje s plugom pa toliko ne koristi kakor prav jesensko ali predzimsko. Zorana zemlja se čez zimo navzame dovolj vlage in tudi v globljih plasteh, kar je koristno posebno ob suši. Mraz zorano zemljo pretrese, zdrobi in rahlja kepe. Kdor zorje svoje njive že jeseni ali pred zimo, spomladi mnogo lažje obdeluje kot tisti, ki pušča svoje njive preko zime nezorane. Tu pa tam je po njivah še nekoliko zelenjave, repe, zelja ali kaj podobnega; paziti moramo, da vsjo zelenjavo pravočasno pobere, da nam ne pomrzne in ne zgubi na svoji vrednosti.

Vse poljsko orodje, ki ga čez zimo ne potrebujemo, dobro očistimo in shranimo v primernem prostoru. Mokrota in vlaga škodujeta orodju (leseni deli začno gniti, železni pa rjaveti). Pokvarjeno in polomljeno orodje popravimo.

ZIVINOREJA

Ko nastopi mraz, je treba posvetiti živini posebno pažnjo in skrb. Važno je, da so hlevi in svinjaki topli. V mrzlih prostorih potrebujejo živali več hrane in nam donesajo manj dohodkov. Primerna hlevska gorkota za vsa živino znaša povprečno 15 stop. C, prenikaja je, če znaša manj kot 11 stop. C, previsoka pa, če znaša nad 18 stop. C. Da bomo vedeli za hlevsko toploto, imejmo v hlevu na primeren prostoru toploter. Poleg primerne toplote pa je skrbeti, da je v hlevu in svinjaku tudi zdrav in čist zrak. Tudi perutnino zavarujmo pred mrazom. Kokoši — v pri-

dolgoletnega oranja zgajena ploskev, skozi katero zrak ne more pronicati. Pa tudi dobro zamrzniti ne more zemlja globlje kot do te ploskve, kajti ta nepropustna ploskev brani mrzlemu zamskemu zraku pristop v globino, s tem pa onemogoča življenje malih bitij, ki napravljajo zemljo izpod te ploskve rodovito.

S tem smo prišli do prvega pravila: jesenska, oziroma zimska praha mora biti za zemljo koristna le v primeru, ako zrahliamo pri tem zemljo globlje kot pri navadnem oranju in tako zdrobimo zgajeno nepropustno ploskev pod navadno brazdo.

Pravilno izvedeno, t. j. dovolj globoko jesensko prašenje zemlje pa zbudi plast pod sedanjno živico ležeče mrtve zemlje k življenju, s čimer rahlja površno nepropustno ploskev in onemogoči zraku pristop v globino. Posledica je, da zemlja bolj na globoko zamrzne. In vsi vemo, da je dobro zmrzla zemlja rahla. In izraz rahla zemlja pomenja, da je zemlja razpršena v drobne delce, ki niso med seboj zbiti, marveč je med njimi mnogo praznega, t. j. z zrakom napolnjenega prostora. Zato v taki rahli, zračni zemlji lahko uspevajo drobna živa bitja, ki razkrajajo gnoj in rastlinske hranilne snovi ter tudi rastlinske koreninice v rahlo prst mnogo lažje prodirajo ter črpajo hrano iz nje.

Omeniti pa moramo tudi druge lastnosti rahle, zračne zemlje, ki ne učinkujejo vedno koristno. Predvsem je treba upoštevati, da rahlo zemljo veliko lažje voda odplavlja kot zbito. Nadalje se tudi rastlinske hranilne snovi v rahli zemlji hitreje izpirajo v globino in tako za vedno izgube.

Iz tega sledi, da v prav strmih legah — in tudi manj strmih, ako je zemlja že sama po sebi rahla, — ni zimska praha priporočljiva. Pa tudi v ravnih legah jesenska praha ni umestna, ako je zemlja, še posebno pa njena spodnja plast, zelo propustna, t. j. prodnata. Opozoriti moramo še na nekaj: Rekli smo že, da je ona plast zemlje, ki leži pod orno plastjo, mrtva, t. j., da v njej ni onih malih živih bitij, ki delajo zemljo rodovito, niti ni v takem primeru mogoče, da bi ta bitja v njej uspevala. Če zdaj zemljo, ki jo sicer orjemo samo 15 cm globoko, sprašimo na pr. 30 cm globoko, spravimo s tem na površje 15 cm debelo plast mrtve, nepropustne zemlje, medtem ko podorjemo plast zemlje najmanj 15 cm globoko. Posledica je, da tudi do slej živa rodovitna plast zemlje odmrvi, namesto da bi se plast rodne zemlje poglobila.

Iz tega sledi, da ne smemo pri jesenski prahi obračati na površino več kot 3 do 4 cm mrtve zemeljske plasti, to se pravi, da moramo v primeru, če smo do sedaj obdelovali zemljo preplitko, s pomočjo zimske prahne le postopoma poglobljati orno plast vsako jesen vsaj za nekaj centimetrov globlje, ne pa preveč hitro.

čistimo kamenje in iztrebimo nepotrebno grmovje. Kjer opazimo po travniku mnogo gladeža, ga lahko uničimo, ako stopimo nanj, ga potlačimo in nekoliko potrosimo s kalijevo soljo.

Danes je krma precej draga, zato moramo skrbeti, da je na vsak način pridelamo toliko, kolikor je potrebujemo za svojo živino. Poleg tega je pri nas bistveni del našega gospodarstva živinoreja, a kdor nima doma dovolj krme, bo imel od živinoreje le malo dobička.

Ako pa hočemo dobiti od travnikov mnogo prvovrstne krme, mora biti travnik dobro pognojen, spomladi pa posejan z dobrimi travami.

VINOGRADNISTVO

V vinogradu je glavno opravilo okopavanje in gnojenje trt. Pri okopavanju pazimo, da odrežemo zgornje korenine trtam tik stebela. Sedaj imamo čas za to delo. Kot gnojilo uporabljamo domač gnoj, kateremu dodamo nekoliko superfosfata.

Ze sedaj kopajmo tudi za nove nasade, tako da bomo spomladi trte kar zasipali. Pripravljamo tudi količe, katere pa moramo pred uporabo namočiti v raztopini modre galice ali pa jih namazati s karbolinjem, oziroma s katranom (vsaj oni del, ki se zatakne v zemljo).

SADJARSTVO

Ce nisi poskropil in namazal dreves, da zatres razne škodljivce, stori to čimprej. Čas je tudi, da nalepimo lepilne pasove proti malemu zimskemu pedicu. Ne pozabimo na gnoj, ki ga drevje tako potrebuje. Pomeni, da brez gnoja ni sadja! Starejšemu drevju gnojimo z gnojem in gnojnico. Z debel strgajmo mah in lišaje; odstranjamo goste vrhove, žagajmo bolne in polomljene veje. Sedaj lahko koplje mo jame za nove nasade in pripravljamo potrebne kole.

KLETARSTVO

Vino prvič pretakamo. Skrbimo, da bo v kleti primerno toplo (7 stop. C). Paziti moramo na barvo vina, posebno na rjavjenje. Ako kaže kakšno napako, jo moramo odpraviti. Kdor si ne zna pomagati, naj vpraša za svet strokovnjaka, a skrb naj, da bo vino naravno in zdravo. Zapolnimo si to, da ni dobro za vino, ako hranimo v kleti kislo zelje, repo ali kakšen drug podoben pridelek.

VRTNARSTVO

V tem mesecu bo največ dela s prekopavanjem. Če je zemlja primerno suha, prekopljimo in preorjimo jo. Tudi za napravo in pripravo zimskih gredic, je zdaj najugodnejši čas. Vrh zimske solate napravimo streho iz slame ali sirčja. Streha mora biti odprta proti jugu. Zimski radič, peteršilj in drugo zelenjavo, ki bi lahko trpela zaradi mraza in slane, pokrijmo s listjem ali pa listnatim vejevjem. Pripravimo za gredice gnoj in kompost. Zelenjavo, ki jo imamo že v kleti moramo pregledati in vse nagnito odstraniti, posebno pa nagnite zeljnate glave.

CVETLICARSTVO

Snažimo lepotične grme. Pri tem pazimo posebno na to, da odstranimo star les, ki ne da cvetja. Občutljive trajnice pokrijemo s listjem, če jih še nismo. Isto velja za vrtnice, ker ne vemo, kakšno vreme bo. Lahko se posadimo čebulice hijacint in tulipanov, ako tega nismo storili že v novembru. Gomolje dalj in begonij moramo redno pregledovati in varovati pred plesnobo. Vlažne gomolje obrnimo narobe in jih potresimo z ogljenim prahom, ki usrkava preobilo vlage ter zabranjuje plesen in gnitoba. Sodne rastline zalivajmo prav malo. Varujmo jih prepriha in prepo-gostega menjavanja toplote. Enakomerna toplota najbolj prija sobnim rastlinam.

ČEBELARSTVO

Cebele in čebeljak pustimo sedaj lepo na miru. Zaradi mraza jim ne moremo več pomagati. Nemir in razbijanje okrog čebelnjaka le škoduje. Pazimo, da nam umetna satovja ne uničijo črvi.

TRAVNISTVO

Nadaljujmo z branjem in čiščenjem mahu. Iz kamenitih in zaraščenih travnikov (pašnikov) po-

NAZAJ V NAFTALIN

NOVELA Napisal: SLAVKO ROLAR

Ilustriral: IVO REŽEK

— Nikarte govoriti o tem, tovariši! Saj nima smisla. Tako le bolj peklite sebe i druge!

Obmolknili so. Nikomur se nisljubilo niti da bi usta odprli. Ta in oni sta celo zaprta oči, da bi zadremala!

Nastal je molk, ki ga je komaj motilo neprestano tenko mrčanje celih rojev grzdnih mušic in komarjev. Nobena ptica se ni niti oglasila in le kdaj kdaj se je utrgala suha vejica ter nekam obotavljaje prerušila pokojno tišino.

Poveznika se je vsa hosta kakor vrba — žalujka!

Polkovniku Jendeku se je ogasila želja in je pomislil:

— Prav ima dekle! Nespameten je, kdor se le spomni tega, česar nima!... Vidiš, dokler oni tamle ni omenil vode, mi žeje še mar ni bilo. Vsaj ovedel se je nisem!

Pred njimi se je raztrgala gmajna, so se razpotegnili prostrani pašniki, ravni, ki ji nisi videl konca. Zemlja razpokana, trava osmojena — prava puščava. Daleč na robu je bilo videti na majhnih vzpetinih mesto z dvema cerkvama. Polkovnik Jendek je v njem prepoznal Ivančič Kloštar in je vedel, da je le še malo dalje Ivančič grad. Odondod ali pa nemara iz Prešča je bilo slišati žvižg lokomotive.

— Kako blizu, toda kako daleč! — je žalostno pomislil. In se je še vse bolj raznežil, ko se je iz daljave oglasil zvon. Nekje je odbilo poldne. Pritrkaval je zvon v linah neke vaške cerkve in njegov blagi, enolični glas se je leno in monotonno prelival skozi žarečo, vročo tišino. In kakor ga je malo prej zažejalo, ko je partizan omenil vodo, mu je glas znova sedaj obudil lakoto.

Kakor že rečeno, polkovnik Jendek ni imel posebne fantazije, toda zdaj so se mu pričarali pred oči v vsej svoji lepoti, z vsem svojim zapeljivim prikupnim vonjem zlato ocrtli, prekrasni piščanci, šele drug po vrsti v tej sezoni.

— Joj, kako se bodo pokvarili prelepi piščanci, ali pa jih bo morala Barica kar sama pospraviti! — se je utapil v žalost in koprnenje. — Melita me bo čakala ko nora, čakala bo, se vznemirjala, piščanci pa se bodo prežgali in zasušili. Presneto škoda!... Ej!... Pa saj nimam smisla misliti na vse to, ko ima človek še vse drugačne skrbi!... je poskušal ukrotiti svojo razmajano fantazijo. Toda kakor kakšen pobožni frater, ki se mu je ponoči sanjalo o nagi ženski in se zdaj podnevi ne more osvoboditi te zapeljive slike pa prebira pobožne knjige, molj Boga in poklekuj z golimi koleno, a se mu grešna slika vedno znova uporno vrača pred oči, tako se je mučil tudi polkovnik Jendek. Da bi ocvrte piščance pregal iz glave. A jih vidi in duha in bi se kar zagrizel vanje, toda le kje je revež sedaj in kje so njegovi piščanci!...

Take so bile torej muke polkovnika Jendeka, o tem pa, kaj bo z njim in ali se bo kdaj ali sploh nikoli več vrnil domov, o tem kakor da mu njegovi možgani sploh niso hoteli niti razmišljati. Vdal se je v usodo. V ostalem se mu ti partizani niso zadel niti tako strašni, čeprav doslej do njega niso bili niti malo nežni in tudi nič kaj obzirni.

Zahotelo se mu je, da bi se porazgovoril s von Stolpom, a bila sta predaleč narazen. Partizani so svoje ujetnike ločili enega od drugega. Sofer je bil prav spredaj in sedaj že ne le da rok ni več držal kvišku, marveč se je kar lagodno zabaval s svojimi spremljevalci. Sofer je sofer, povsod se naglo znajde!...

Vsekakor se je von Stolp držal še najbolj modro in je kazalo, kakor da bi bil celo užaljen, ker ga tako gonijo. In je tudi monokel obdržal na desnem očesu ter ga snel le, če si je moral otreči pot z obraza. Vsekakor je bilo to občudovanja vredno: po vseh teh preobratih v življenju obdržati še monokel na očesu. Res, kaj takega znore le še kak pruski junker!

— Ej, dragi moj plemič — je zlobno vrta gospod Jendek — tudi ti boš še bolj popustil v ceni!...

Tako so lačni in žejni kakšno uro počivali, potem pa so jo mah-nili dalje. Tovariš Zmaj je odredil, da se malo sprostijo in je raz-vrstil ujetnike, da je vodil vsak po enega posebnega spremljevalca, le Svaba dva. Polkovniku Jendeku je za petami v težkih cokoljnih cap-ljalah drobecna tovarišica Nevenka. Majhna je bila, a stroga.

Gospod Jendek je poskušal navezati pogovor z njo. In jo je takole brez zlobe vprašal:

— Kaj ne, tovarišica, da gremo nemara v Moslavino?

— Starec, nič ne vem, ti pa takih stvari ne vprašuj! — mu je odločno odsekala. Erav v srce ga je zbodla.

Najprej ga je umerila starca, potem je tudi sam uvidel, da je bilo vprašanje nespametno in odveč. Končno je sam toliko orien-tiran, da tudi brez vprašanja vidi, kako gre pot res v Moslavino. Cemu torej vpraševati? Zato pa molči »stari« in hodi.

— Ko bi še veljali tisti stari nekdanji pojmi o oficirski časti, bi se moral ubiti, ko ga je doletela taka sramota, da ga je ugnala ženska!... Toda kaj bi tedaj moralastoriti general Ivčič in oni von Strahlen, ki sta organizirala vso to odpravo?...

Njihova kolona je šela vsega malone sto ljudi. Sto dobro oboro-ženih in opremljenih ljudi, domobrancev, ustašev in Nemcev. Pa je to kolono razbila peščica kakšnih 20 partizanov in med njimi še štiri ženske. Če to ni sramota?... Vsekakor bodo pripovedovali, da so jih napadle mnogo jače partizanske sile, ki so šle nekaj sto ljudi, toda v resnici je bila to četica hrabrih in podjetnih mladih ljudi, ki je malo iznenada, malo s streljanjem, še največ pa s kri-kom in z vikom preplašila to junaško kolono ali, kakor se je izrazil general Ivčič, to »silajno zaščito«. Sramota!...

Ceprav pripeka in sopara nista odjenjali, je postala pot le ne-koliko ugodnejša. Prišli so v gost hrastov gozd, ki so bile zasekane vanj preseke in speljane skozenj široke poti. Potem so naleteli na neki potok. Sam ni vedel, ali je to Lonja ali Cesma, a se tudi ni več niti upal, da bi vprašal. Kazalo je, da je bila voda sveža. Drobnost in bistro je brzela skozi ložje in travo, se lesketala in težko je bilo upirati se izkušnjam, da bi se sklonil in pil.

Tovariš Zmaj je spet ukazal kratak počitek, kar pognali so se vsi, da se napijejo vode. V spremstvu svoje stražarke se je tudi pol-kovnik Jendek nameril k potoku. A vraga še higiena, kadar umiraš od žeje!

Zgoraj na bregu je obstal von Stolp, prepoten, utrujen in prav gotovo žejen, a neodločen. Pa ga je eden od njegovih spremljevalcev z nasmehom in prav prijateljsko vprašal:

— Also, Herr Svaba, hočeš Wasser? Wasser gut, fajn!...

— Torej le pridite, gospod podpolkovnik, voda je v resnici dobra, Vam gotovo ne bo škodila! — ga je tedaj začel bodriti polkovnik Jendek.

Von Stolp je nazadnje nekaj zagodrnjal in se odločil tēr se spustil po bregu. Bil je nekam neroden, ko je z dlanmi zajemal vodo in jo dvigal k ustom, ko pa je začel piti, se kar ni mogel več ustaviti.

Se trenutek so se odpočili, si prižgali cigarete in potem spet krenili dalje. Vsa četa je oživela, postala dobre volje, se razgrala in kdaj pa kdaj se je kaka tovarišica oglasila in zapela iz polnega grla, a vsi ostali so jo gromko pospremili:

Po hostah in gorah
naše zemlje ponosne
čete partizanov gredo,
bojno slavo širijo!...

Odmevala je glasna pesem po gozdu in polkovnika Jendeka je vsega in še proti njegovi volji spreletel tope! srh po hrbtu. Malo da ni pozabil, da je prav za prav ujetnik, domobranci, polkovnik, in skoro skoro bi bil še sam ubral napev hkrati z malo Nevenko, ki je pela z drobnim glasom pa mu ostro in strogo stopala domala za pete.

Izstopili so iz gozda in se znašli spet na nekak gmajni, ki jo je hosta obdajala s treh strani. Jata gosi in rac se je belila na zeleni in nekoliko že orjavili travi; bilo je tudi nekaj konj po mlaki v senci kraj gmajne pa so se valjale svinje. Zagledali so tudi vas in čuli življenje v njej. Nekje se je jedrcal voz, kokoši so kokodakale, svinje cvilele in krulile. Idila!...

(Dalje prihodnjič)

Novel knjige

Ljudska tehnika Slovenije je izda-la pomembno knjigo, ki jo je pod noslovom »Avtomobili« napisal inž. Albert Sturm. To je sedaj že tretja in izpopolnjena izdaja tega pozna-nega in močno razširjenega dela, ki obravnava zgodovino avtomobila, o-pis in funkcije motorja, glavne dele ter vse, kar mora vedeti o vozilu so-doben človek zlasti vozač. Med bese-dilom je preko 400 slik ter več pri-log.

Lani v novembru se je vršil drugi kongres Komunistične partije Slo-venije. Delo tega kongresa je zbrano v knjigi, ki je pravkar izšla pri Can-karjevi založbi. Knjiga je dokument važnega dogodka v zgodovini sloven-skega naroda in se odlikuje po svoji bogati vsebini. V njej so namreč re-ferati s kongresa KPS. Med drugimi je priobčeno politično poročilo Milhe Marinka, organizacijsko poročilo Sta-neta Kavčiča ter še drugi zanimi-vi in pomembni referati.

G. Glazerman: Marksistični filozof-iki materializem (Cankarjeva založ-ba) je brošura namenjena vsem, ki proučujejo VKP-b. Avtor razpravlja v poljudni obliki o materialistični teoriji kot osnovi vse marksistične filozofije ter pojasnjuje njen pomen pri proučevanju družbenih pojavov in v politiki Komunistične partije.

Ljubljana gradi je album slik iz akcij prostovoljnega dela v Ljubljani v letu 1948.

Pavičič Josip: Pesem o življenju in svetu (Mladinska knjiga) je slikanica, ki je namenjena našim najmlaj-sim.

S. R.

Kulturna kronika

Odkrili so lastnoročno pisane spo-mine Bernarda Machiavellija, Ni-kolajevga očeta, ki segajo od leta 1474 do leta 1487. V teh spominih so dragoceni življenjski podatki iz najmanj poznane obdobja v življenju florentinskega državnika Nikolaja Machiavellija, slovečega pisatelja o političnih vprašanjih.

Ob priliki druge stoletnice Goethejevega rojstva je uredila Avstrijska narodna knjižnica v svoji sloveči dvorani za slovesno-sti razstavo posvečeno Goetheju. Ta razstava ni prikazala samo Goetheja kot pesnika, temveč tudi raznolikost njegove osebnosti in univerzalnost njegovega umetniškega in znanstvenega udejstvovanja. Za to razstavo je izdala knjižnica izbo-ren katalog razstavljenih predmetov, ki vsebuje za vsak predmet skrbno sestavljene bio-in bilografske podatke in oznake in navedbe iz njegovih spisov, ki se nanašajo na posamezne predmete.

FRANCE DOBROVOLJC

POT ŽUPANČIČEVE PESMI V SVET

Ce raziskujemo, kod in kam vse je prodrla zlasti slovenska umetna pe-sem, opazimo, da se je naša besedna umetnost v svetu vendarle razmero-ma krepko uveljavila, kljub temu da smo Slovenci majhen narod. Največje slovenske pesnike: Prešerna, Gregor-čiča, Askercarja in Župančiča danes po-znajo v svojih prevodih mnogi nara-dni, kar hočemo danes pokazati na Žu-pančičevem primeru. Največji lirski slovenske »moderne« je sicer pesnik čisto svojih posebnih kvalit, pesnik mogočno notranje dinamike in bleste-čega besednega izraza, a vendar mo-remo reči, da so tujci razmeroma do-bro prebrali njegovo besedo v svoj je-zik in da je le malo slabih prevodov med tistimi, ki jih poznamo.

Pred prvo svetovno vojno so sloveli Čehi kot kulturno in civilizatorično najnaprednejši in najzrelejši narod, ki je kot tak propagiral tesne zveze med posameznimi slovanskimi ljud-stvi. Sredstvo za tako propagando jim je bila posebno literatura in njeno medsebojno poznavanje in tako se je zgodilo, da so Čehi v smislu stare tra-dicije tudi slovensko-českih zvez tako imenovane slovanske vzajemnosti bili skoraj vedno prvi, ki so se seznanili z vrhovi našega pesništva. Med njimi je posebno pesnik dr. Jaromír Borecký postal eden prvih prednikov slo-venske poezije, ki je odlično prevajal Prešerna, Sritarja, Gregorčiča, A-skercarja, Ketteja in Ivana Cankarja. Podal jim je tudi kongenitalne prevo-

de iz Župančiča. Rekli bi lahko, da je sistematično prevajal iz njegove po-ezije, pogosto brž ko je zbirka izšla v izvirniku. Te svoje prevode je objavl-jal v praški reviji »Slovansky Preh-led«, ki je bil po slovanskem svetu najbolj razgledan časopis, razširjen po vseh slovanskih deželah. V II. let-niku (1900) je priobčil prevode iz prve Župančičeve zbirke »Čaša opoj-nosti«; Albertina, Parček, Verzi, Hit, Bolne rože, Gini in Stari Klis. Ti prvi prevodi so pokazali, da je Župančič dobil svojega najboljšega tolmača med Čehi. Leta 1904 je isto tam izšel izbor novih prevodov iz zbirke »Čez plana: Se ena, Prišla si...«, Gazelica, Kvišku plava, Pismo in Sveti trije kralji. Se-lepši in bogatejši izbor tvorijo Bo-reckega prevodi v letniku 1909 revije, ki je prinesla dovršene prevode iz zbirke »Samogovor«: Mož na hribu, Tebi, Večerna impresija, Tiho prihaja mrak, Poetu, Gospa, Gostu, Samogo-vor. Zimska noč, Ribnik in Nočni psalm. O teh prevodih je moči reči, da so mojstrski, brez tistih pesniških mašil in praznih besed, ki dostikrat služijo prevajalcu, da se reši iz zadre-ge, ko ne more kongenitalno prenesti pesnikove misli v svoj jezik. O Bo-reckem moremo reči, da se mu je po-srečilo prenesti tudi mnogo tiste no-tranje muzike, ki je tako značilna za

Župančičevo pesem. Kratek izbor iz četrte pesnikove zbirke »V zarje Vi-dove« je zopet v reviji »Slovansky Preh-led« priobčil urednik revije dr. Adolf Černý ob priliki 50-letnice nje-govega rojstva (1928). V lepem prevo-du so tam izšle pesmi: Slap, Podoba, In Dies irae, katerim je prevajalec do-dal še pesem »S Primorja«, ki je izšla po prvi svetovni vojni v »Ljubljanskem zvonu«. Pesmi uvaja daljši in-formativen uvod odličnega slovenske-ga kritika dr. Franceta Koblarja. Zna-ni napredni češki pesnik Josef Hora, ki je še z drugim češkim književnikom Kariom Novým v tridesetih letih obiskal Slovenijo, da bi navezal čim tesnejše stike s slovanskimi napredni-mi literati, je v prekrasnem zborniku moderne slovenske poezije z naslovom »Hvezdy nad Triglavem« (»Zvezde nad Triglavom«), ki je izšel 1940 v Pragi, 1946 pa že v II. izdaji, prevedel z vsi dovršenostjo tele Župančičeve pesmi: Tiho prihaja mrak, Zlata jutra, V teh težkih dneh, Slap, Z vlakom, Duma, In 3. pesem iz cikla »Manom Josipa Murna-Aleksandrova«. Po osvoboditvi je iz zadnje pesnikove zbirke »Zimze-len pod snegom« podal v češkem prevo-du nekaj pesmi pesnik Vilem Zava-da, predvsem pesem »Tja bomo našli pot...«, ki je dares prevedena že na večino slovanskih jezikov. Z Župančič-

čvo mladinsko in otroško poezijo se je bavil v prvi vrsti napredni češki pesnik Otto Fr. Babler, ki je objavljaj izbor najlepših pesmi iz »Cicibana« po časopisih: Detsky svet, Venkov, Ceske slovo, Narodne noviny, Našinec, Cesta in Ceska selka. Se posebej je izšel iz-bor 20 Župančičevih ugank v knjigi »Jihoslovane svým detem«. Ta pesnik je prevedel tudi dramo »Veroniko De-seniškov«. Po vsem gornjem pregledu je razvidno, da imajo Čehi cvetnik najlepših Župančičevih pesmi iz vseh njegovih glavnih zbirk v svojem jeziku in so tako med Slovani tisti, pri katerih je naš pesnik najbolj znan. Razen navedenih večjih izborov je iz-šla še cela vrsta posameznih prevodov po raznih čeških časnikih, časopisih, pesniških antologijah jugoslovanske poezije, ki jih Čehi nekaj imajo, in po zbirkah nekaterih čeških pesnikov, ki so prevode dodajali svojim izvirnim knjigam.

Tudi med Rusi je Župančič že zgodaj zaslovel. Tu je treba najprej navesti ime ruskega pesnika N.N. Noviča, ki je v začetku tega stoletja obiskal slo-venske dežele in navezal stike s ta-kratnimi najbolj znanimi slovanskimi pisatelji. V peterburškem časopisu »Izvestija slavjan, blagotvoritel. ob-čestva« je priobčil dve pesmi: »Alber-tina in Barčica« (1903); potem pesem »Zlata ptička« (1907) in pesem »Bell-dan na okno trka« (1910). V časopi-su »Peterburskaja žizn« (1903) je objavil pesem »Večer na morju«. To pesem je hkrati s prvima dvema, gori naštetima, uvrstil v svojo antologijo slovenske poezije »Slovinskie poety« (S. Peterburg 1904), ki je prvi zbor-nik slovenske pesni v ruščini. Zna-meniti ruski prevajalec iz slovanskih literatur Sergij Stejn je v svoji anto-logiji »Slavjanskije poety« (S. Peter-

burg 1908) priobčil pet Župančičevih pesmi: xxx, Večer, Portret, Eshehri in Večer na morju ter prevode opremil s krajšo označbo pesnika in njegove-ga dela.

Drug Rus, Andrej Sirotin, znan po svoji študiji in prevodih iz Antona Askercarja, je objavil v knjigi »Rossija i Slavjan« (1913) pesem »Slovov«. V knjigi »Antologija novoj jugoslavjan-skoj literaturi«, ki jo je izdala Zveza ru-skih pisateljev in žurnalistov v Jugo-slaviji v Beogradu 1933 samo v 600 izvodih in je danes tako redka, da je niti največje znanstvene knjižnice v Sloveniji nimajo, je Župančič zastop-an s tremi pesmimi: Dies irae, Otroci molijo in Tiho prihaja mrak. Prvo je prevel Ilya Goleniščev-Kutuzov, drugi dve pa Aleksej Durakov. V Ru-siji sami v razdobju od 1913 do 1937 ni znan noben prevod iz Župančiča. Konec tridesetih let se je v ZSSR po-zivilo zanimanje za zapadnoevropske literature in tako se je med prvimi slovanskimi prevodi pojavil zopet Žu-pančič. Literarni tednik Zveze sovjet-skih pisateljev »Literaturnaja gazeta« v Moskvi je v svoji številki 26. julija 1937 med štirimi prevodi iz slo-venske moderne socialne poezije ob-javila pesem »Glad«. Prevodel jo je prav posrečeno pesnik Aleksej Surkov, eden tistih revolucionarnih pe-snikov, ki so izšli iz delavskih vrst. Omenjena pesem je izšla še z dvema Župančičevima (čečljarska in »Ko-vaška«) v zbirki prevodov iz moderne slovenske socialne poezije z naslo-vom »Putem pesni« (Moskva 1937). Ta knjiga v nakladi 10.000 izvodov, ki je druga ruska antologija, posvečena samo slovanski poeziji, je bila razpro-dana v treh dneh. Za drugo njeno iz-dajo je Surkov pripravil še pesem »Duma«.

O stalnem slovenskem narodnem gledališču v Trstu

Ob prvih uspehih gledaliških predstavah, ki jih je v začetku nove sezone uprizorilo SNG in ki so bile po celotni zamisli režije, po izdelavi posameznih odskih likov in po vsem, kar spada k dobri uprizoritvi, na taki umetniški višini, — in to ugotovljamo, ne da bi se morali pri tem bati, da bi nam lahko kdor koli očital domišljavost — da lahko prenesejo tudi najstrožje kritike, je postalo med Slovenci vprašanje gledališke dvorane bolj kot kdaj koli prej v tej povojni dobi pereče in bolešno. Videli smo, kako so morali ljudje razočarano odhajati, ker v dvorani ni bilo več mesta. Videli smo, da je našim ljudem gledališče življenjska potreba. Ob spominu na gledališče in na Dom gledališke umetnosti, ki smo si ju Slovenci sami zgradili, so ljudje še bolj živo občutili kruto žalitev mestnega svetnika Harabaglie in drugih akrcšanskih ljudi, ki so dejali, da smo Slovenci ljudje nižje kulture in da zato ne potrebujemo gledališča.

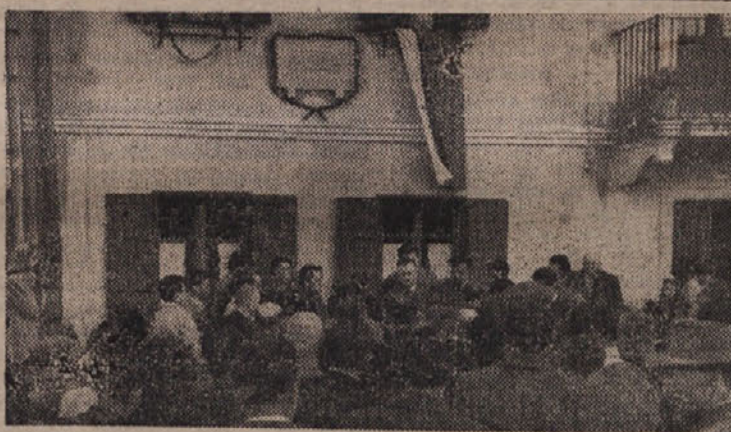
Gledališče je pri vseh narodih najvidnejša in ljudstvu najdostopnejša kulturna ustanova in nam tržaški Slovencem je bila težnja po ustanovitvi stalnega gledališča že od nekdaj v krvi. V naših periodičnih publikacijah je izšel že marsikateri zgodovinski pregled razvoja slovenskega gledališča v Trstu. Zaradi neposrednosti vtisov pa je naš urednik obiskal tov. Maria Silo, ki je že v svojih mladih letih sodeloval zaradi svojega prirojenega igralskega daru pri slovenskem gledališču, in ga prosil, da nam pove, kako je bilo v onih dneh, ko je nastajalo tisto slovensko gledališče v Trstu, ki je živelo do upepelitve našega kulturnega doma. Te spomine obujamo mi Slovenci predvsem zaradi nas samih, ker si tudi ob takih spominitih iščemo poti naprej in se razvijamo, saj smo prepričani, da nam ne bo uspelo spremeniti tudi zagriženih sovražnikov vsega, kar je pravično, pa čeprav se ti ljudje sklicujejo na akrcšansko moralno in akrcšansko načelo. Kljub temu pa je prav, da pridejo naše zahteve v javnost, ker mi bomo vedno

zahtevali vse to, kar nam kot narodu po vsej pravici gre.

Z veseljem nam je tov. Mario Sila pripovedoval o delu in naporih, o uspehih gledališča, o trdovitosti misli na gledališče. Ne bomo se v tem trenutku spuščali v podrobnosti. Važno so za nas le te ugotovitve, da so že v šestdesetih letih prejšnjega stoletja diletantске dramske skupine v Trstu skušale uprizorjati igre v določenih časovnih presledkih, kar pomeni, da je ljudstvo že tedaj čutilo potrebo po neki stalni gledališki družini in po stalnih gledaliških predstavah. V devetdesetih letih so se igre uprizorjale v gledališču »Fenices in v gledališču »Armonia«. Da bi si zagotovili stalnost gledališkega umetniškega udejstvovanja, so tržaški Slovenci leta 1902 ustanovili »Dramatično društvo«, za kar se je najbolj zavzemal in za kar je tudi imel največ zaslug Jaka Stoka, ki je sam igral in režiral pri nastajajoči stalni gledališki družini. Ze v začetku nastajanja tega gledališkega ansambla, ki je bil sicer sestavljen iz diletantov, so se ti igralci trudili, da ne bi ostala umetniška raven predstav na stopnji diletantizma. Da bi odpravili razna pretiravanja pri podajanju vlog, kot se v navadi pri diletantih, so v nekoliko poznejši dobi angažirali močnega slovenskega igralca Verovška in Danilovo kot režiserja in tudi drugi poklicni igralci, kot n. pr. Danilo in mladi Nučič so sodelovali pri predstavah. Od teh so se naši diletanti učili in tudi naučili, kako je treba izdelati vloge in celotno igro. Od leta 1904 dalje, ko je bil dograjen narodni dom, pa so gledališki ansamblu še bolj redno in sicer tedensko najmanj dvakrat uprizorjali gledališke predstave. Pozneje je gledališče angažiralo tudi poklicne igralce in režiserje. Prirejalo je tudi opere in operete. Zanimivo je dejstvo, da je misel o uprizorjanju operet izšla v pravem pomenu besede iz ljudstva, kajti najprej so te operete igrali pri šentjakovski čitalnici. Iz vsega tega izhaja, da je slovensko gledališče rastlo naravno iz kulturnih potreb slovenskega ljudstva in da si je zaradi

tega ljudstvo samo zgradilo svoj lastni kulturni dom in svojo lastno gledališko dvorano, zato da bi imelo gledališče svoj dostojen in primeren sedež. Gledališče je živelo še v dobi fašizma po požigu narodnega doma pri šentjakovski čitalnici in je imelo tudi tedaj po umetniški višini svojih uprizoritev izrazito umetniški značaj in sicer vse dotlej, dokler niso oblasti prepovedale vsako javno kulturno in politično udejstvovanje slovenskega ljudstva, ker so oblasti odredile, da v Primorju slovenskega ljudstva ni.

Ker nam je bila storjena krivica, imamo pravico zahtevati, da se ta krivica popravi. Slovenci smo tu doma in imamo vso pravico do popolnega narodnostnega življenja, ki se mora razvijati prirodno in svobodno. Dolžnost javnih oblasti pa je, da nas v tem ne ovira, pač pa da nas podpre. Današnje slovensko narodno gledališče je izrazito umetniška ustanova in je nastalo, ker nam je kulturno prosvetno udejstvovanje življenjska potreba. To gledališče je centralna ustanova in ne nek podeželski diletantski oder. Razumevanje za gledališko umetnost, ki so jo pokazale v vseh povojnih sezonah slovenske množice, in težnja Slovencev v preteklih desetletjih po ustanovitvi stalnega gledališča sta dokaz resničnosti teh trditvev.

PRI ODKRITJU SPOMINSKE PLOSCE V NABREZINI.

Slovenci so si pridobili ime dobrih pevcev v zboru. To dobro ime pa si niso pridobili zaradi lepih pevskih glasov, če manj s tako imenovanim enoglasnim popevanjem, ki ga poznajo tudi drugi narodi, temveč je znamenitost slovenskega petja v posebnem načinu skupnega petja v zboru, v večglasnem ali mnogoglasnem petju.

Ako zapoje Slovenci svojo domačo pesem, ne pojo vsi enako, ne pojo melodije ali napeve vsi v enaki višini, temveč si razdelijo glasove po posluhu tako, da so po višini tona v pravih razdaljah drug od drugega ter da se med seboj izpopolnjujejo in zlijejo v mnogoglasno harmonijo. Zato pravijo o Slovencih, da, če sta dva skupaj, že pojeta dvoglasno, če pa so trije skupaj, poje že v kvartetu s štirimi različnimi glasovi.

Čut za tako večglasno petje je slovenskemu ljudstvu dala priroda, pojavlja se na vasi že pri mladih ljudeh ter jih vodi in spremlja v njihovem življenju, ki ni skoraj nikoli brez petja, pa naj si bo pri pastirjih na paši, med fanti pri nočnem vasovanju, pri delu doma ali na polju, ob domačih praznikih, v gostilni ali v cerkvi. Pri vseh teh prilikah je lepota družabnega življenja slovenskega ljudstva izražena v večglasni harmoniji, to je v ubranosti, ko nihče ne skuša prekricati drugega, kakor se rado dogaja pri enoglasnem petju.

Misel, da je treba zapeti, se pojavi sama po sebi, ljudsko petje ne pozna dolgega intoniranja in razvrščanja pevcev po glasovih, ne vprašujejo se mnogo, kdo bo začel, brez posebnega pripravljanja in odkašljanja zadoni pesem, ki jo je začel navadno pevec ali pevka, ki zna zapeti marsikatero pesem

in ki mu je narava dala prijeten glas. On »vodi petje« s tem, da »poje naprej«, drugi mu »prilagajo«, pridružujejo se mu po svojih zmožnostih in po naravni legi svojega glasu, spremljajo ga v pravih harmoničnih razdaljah, kakor jim velela prirojen glasbeni posluš, nekateri v večji glasovni bližini s prvim pevcem, v notah povedano v terti in seksti, dru-

globočje naše ljudstvo. Če kdo poje »na debelo« in če poje melodijo vzporedno s prvim pevcem, da pravi, da »poje vstrice« in da to ni lepo. Ako pa pojo vsi pevci enoglasno, pravijo, da ne znajo peti, ker »pojo kakor čredniki«. Ta osnovna pevška pravila so doma med ljudstvom že od nekdaj, ne da bi jih bil kdo napisal ali učil.

Dober posluš in pevski nadar-

glasov ali za ves zbor enoglasno. Gallus je ljubil harmonijo, pestra mnogoglasnost je značilna za njegovo umetnost, ki jo je razvil do najvišjih stopenj. Ne bi sodil krivo, ako bi tudi v tej značilni potezi Gallusovih skladb z njegovimi močnimi in učinkovitimi harmonijami videli priče in dokaze za njegovo slovensko pokolenje.

Petje v večglasnem zboru je pravo petje naše družbe, množičnost je z mnogoglasno harmonijo še bolj poudarjena, in ker je ta posebnost našemu ljudstvu v bistvu že prirojena, je ne smemo zanemarjati, temveč jo je treba varovati, gojiti in izpopolnjevati pri vsaki priliki, ne samo pri družabnem popevanju, temveč sistematično pri vsakem pevskem pouku in v šolah kolikor mogoče že od začetka. Dandanes se pri petju slovenskih domačih pesmi žal prepogosto in po nepotrebnem slišajo samo enoglasni zbori, — s častno izjemo petja pri jugosl. armadi, kjer pojo naše domače pesmi večglasno in tako lepo in pravilno kot malo kje drugod. Petje v zboru naj bo pri Slovencih večglasno, ne enoglasno, to naj bi bilo glavno pravilo, ki dopušča izjeme le v redkih primerih. Kakor štejemo med značilnosti posameznega naroda njegovo nošo, njegove plese, obrede, pesmi, običaje njegov okus in razne druge poteze njegove individualnosti, tako je treba šteti med značilnosti slovenskega naroda tudi njegov naravni čut za večglasno petje. Da bi ta lepi prirojeni čut razvili do najlepših oblik in do najpopolnejše stopnje, to je hvaležna naloga kulturno-prosvetnega dela naših množičnih organizacij, ki stremijo k napredku našega ljudstva.

Ni menda brez pomena, da ni najti n. pr. pri našem Gallusu nobenega še tako kratkega odstavka, ki bi bil napisan za več pevskih

PROSVETA med ljudstvom

ODKRITJE SPOMINSKE PLOSCE IGU GRUDNU, PESNIKU KRASA IN KRASKEGA SLOVENSKEGA CLOVEKA, V NABREZINI

S pesmijo o Krasu, trdoti in lepoti življenja ljudi v obmorskem delu te dežele, o delu in naporih teh ljudi, o njihovi slovenski zavesti je posredoval Igo Gruden bistvene značilnosti te prirode in teh ljudi vsemu slovenskemu narodu. Prikazal je realnega človeka. Z Igom Grudnom je Kras dal svoj prispevek k občaslovenski kulturi.

Da bi zavest o lepoti in pomenu njegove pesmi, ki je zašla med vse Slovence in tudi med ostale jugoslovanske narode, ostala vedno živa med nami, je odbor, v katerem so bili domačini in zastopniki SHPZ, dal vzdati v pesnikovo rojstno hišo v Nabrezini spominsko ploščo, ki jo je odkril v nedeljo 27. novembra z lepo, v srce segajočo svečanostjo.

Književnik dr. Andrej Budal je v lepih, jasnih in izbranih besedah orisal njegovo življenje in delo, njegovo osebnost in njegovo umetnost, orisal je razvoj pesnikovih misli in njegove odnose do njegove ožje domovine, do slovenstva in do človeštva, kot se odražajo v Grudnovi pesmi. Podčrtal je njegovo zaskrbljenost za slovenskega kraškega človeka, njegovo vero v trdnost njegovega značaja in vero v občo zmago nad nasiljem. Nato sta dve tovarišici domačinki

recitirali pesem o »Kamnomolcih iz Nabrezine« in »Slovensko pesem«. Domači pevski zbor je pod vodstvom tov. Zidariča zapel dve pesmi, ki sta ustrezali duhu te slovesnosti. Sodelovala je tudi domača godba, ki je s svojim nastopom pomagala ustvariti primerno svečano razpoloženje.

Prireditev je bila tepla in pristrčna in na obrazih vseh je bilo videti, da se globoko zavedajo duha in lepote Grudnove pesmi, Grudnove povezanosti z njegovo ožjo domovino, pesnikove povezanosti s slovenstvom, pesnikove misli o nacionalni svobodi in socialni enakopravnosti ter njegovih misli o izoblikovanju lepšega materialnega in duhovnega življenja slovenskega naroda.

SPOMINSKA SVEČANOST OB PETI OBLETNICI VOJKINE SMRTI

Prosvetno društvo, ki nosi ime po padli borki Vojki Smucovi, je priredilo v soboto 26. novembra spominsko svečanost ob peti obletnici njene smrti na bojišču pri Kninu.

Spomin na Vojko je ostal v srcih vseh onih, ki so jo poznali — in ni jih malo — neizbrislen. Spomin in misli na Vojko so pa prešli sami od sebe tudi na druge, ki jo poznajo samo po pripovedovanju, zaradi njene pripravljenosti k žrtvovanju in zaradi vzvišenosti žrtvovanja njenega mladega življenja. Zato je bila ta svečanost zelo pristrčna in je postala v sozvočju z Vojkinim značajem lepa in ganljiva kulturna prireditev.

Tov. Kosovel je govoril o mladinskem gibanju med obema vojnama, kateremu je tudi Vojka v zadnjih letih tik pred vojno vtisnila svoj pečat. Vse to je prišlo do izraza v tem spominskem govoru. Pesem o »Vojki«, ki jo je spesnil neki njen tovariš, je občuteno recitirala tov. Starčeva, članica SNG. Tov. Boris Pahor je prikazal v črtici, posvečenj Vojki, lik tega dobrega živahnega, hudomušnega in obenem resnega tržaškega dekleta. Članica SNG Stelka Droščeva je čustveno recitirala Kajuhov »Češnjev cvet«. Tov. Benčina Danilo, ki je bil Vojkin tovariš v mladinskih kroških pred vojno in njen bojni tovariš med borbo, je prebral svoje v zelo lepi obliki sestavljene spomine na Vojko med vojno, tako da je jasno vstala njena slika pred našimi duševnimi očmi. Tov. Srečko Košir je prečital občuteno Benčinovo pesem o Vojki in o njeni smrti. Tov. Starčeva pa je spravila do prave veljave njegov spis »Pot do tvojega doma«. Primeren zaključek te proslave je bila Kajuhova pesem »Materi padlega partizana«, ki jo je recitirala Stelka Droščeva.

Vojka bo za nas vedno svetel vzor.

KONCERT V VELIKEM REPNU

Zelo uspela prireditev je bila v nedeljo tudi v Velikem Repnu, kjer so nastopili moški zbor s Proseka, ženski oktet z Opčin, mladi tamburaši in recitatorji iz Bazovice. Obe pevski skupini sta naravno in občuteno zapeli svoje pesmi in tudi tamburaški zbor ter recitatorji so se dobro postavili. Na prireditev je prišlo mnogo ljudi, ki so bili s prireditelji zelo zadovoljni. Tudi dohodek tega koncerta je bil namenjen za novoletno jelko.

PROSLAVA SESTE OBLETNICE DRUGEGA ZASEDANJA AVNOJ-a PRI »SRECKU KOSOVU«

Prosvetno društvo »Srečko Kosovel« je v ponedeljek 28. novembra v dvorani pri Sv. Vidu proslavilo šesto obletnico drugega zasedanja AVNOJ-a, na kateri je nastopil pevski zbor Ivan Cankar pod vodstvom tov. Svare, ki je zapel nekatere partizanske, narodne pesmi. Tov. Ernest Zega in Srečko Košir, člana SNG sta recitirala nekaj za to slovesnost primernih pesmi in maj Verž Sergij je zalgal na harmoniko venček narodnih pesmi. Prostovoljne prispevke je društvo namenilo za novoletno jelko.

RASTALIJA

novi jugoslovanski umetniški film

V Ljubljani igrajo sedmi jugoslovanski umetniški film «Zastava», ki ga je izdelalo filmsko podjetje «Jadran film» v Zagrebu kot svoj drugi film. Da je jugoslovanska kinematografija uspešno prešla svojo prvo razvojno fazo, nam dokazuje vrsta obzorikov in dokumentarnih filmov ter sedem umetniških filmov, kakor «Slavica», «Nesmrtna mladost», «Življenje je naš», «To ljudstvo bo živelo», «Na svoji zemlji», «Sofka», in «Zastava».

Kakor večina jugoslovanskih filmov, zajema «Zastava» snov iz narodno osvobodilne borbe, in sicer prikazuje del teške krvave borbe partizanov za Kalnič leta 1942, borbe, ki je pripomogla k osvoboditvi vsega hrvaškega Zagorja. Scenarij je napisal književnik Joža Horvat, ki se je bilke tudi sam udeležil. Za osrednji motiv si je izbral preobrazbo mlade siromašne plesalke zagrebskega gledališča Marije, ki doživi svoj notranji zlom ob zverstvih ustaških zločincev in razočaranja nad njihovo fašistično laži-umetnostjo stopi v vrste borcev za svobodo in novega človeka ter najde globlji smisel svoje umetnosti.

Zgodba je vložena v okvir pri-povedovanja. Prve slike prikazuje, kako pripoveduje plesalka Marija tovarišicam leta 1945 po osvoboditvi v garderobi zagrebskega gledališča pred predstavo «Plesa z zastavo» zgodbo o postanku tega plesa.

Nekaj večera 1. 1942 je ustaški kronikar Vukson vabil Marijo, da gre z njim proslavljati neko ustaško zmago. Ona ga odbija, toda on ne da odpraviti. Naslednjega dne gre Marija k svoji stari materi v Varaždin, kjer spozna skupino mladincev, ki pripravljajo neko akcijo. Med mladinci sta tudi tova. Martin in Peter. Istega dne doživljuje Marija zanimive stvari. Po neki borbi za Kalnič so ustaši razstavili na trgu trupla ubitih partizanov ter zaplenjeno partizansko zastavo in prisilili ljudi, da so korakali mimo. Med ljudmi sta tudi Martin in Peter, ki filma je ukazano, da zastavo ugrabijo. Martin svojo nalogo izvrši, toda ker je ranjen, izruči zastavo Mariji, ki jo slučajno sreča. Marija je vsa zmedena, vendar zastavo skrije. Nato vidimo, kakor pripoveduje Peter preostalim borcem kalniškega odreda o ugrabitvi za-

stave ter jim obeta pomoč. Marija se medtem vrne v Zagreb, kjer sklene, da gre v partizane.

V neki komisarijati sobi razlaga Marija, kaj jo je privedlo v partizane, toda tam ji ne zaupajo, ker ni prinesla s seboj zastave in jo pošljejo v borbo na preizkušnjo. Kasneje vstopi Marija v diletantsko skupino in tam ji komisar pripoveduje o novi ljudski umetnosti ter vzvišeni nalogi ljudskih umetnikov v narodno osvobodilni borbi.

Sledi vrsta težkih borb, ki se končajo z zmago partizanov in na vrhu Kalnička zavijeta zastava kalniškega odreda.

Marijino pripovedovanje se s tem konča in vidimo jo še, kako zapleše na odru ples z zastavo, ki simbolizira predstavlja preobrazbo umetnika in njegovo vlogo v novi osvobodjeni domovini.

Film je režiral Branko Marjanović, glasbeni del pa je skomponiral skladatelj Milo Cipra.

Oceno filma bomo objavili kasneje.

Filmska KRONIKA

V LR Srbiji je 399 kinematografov, v katerih so v prvi polovici leta 1949 prikazovali 532 filmov pri 54.000 predstavah, ki jih je obiskalo okrog 15 milijonov ljudi.

«11. Oktobra» je prvi dolgometražni dokumentarni film, ki so ga ustvarili mladi makedonski filmski delavci.

Podjetje «Jadran film» je pričelo snemati umetniški film «Bakonja fra Brne» po scenariju Jakše Ravliča. Novi film bodo dokončali prihodnje leto, letos pa bodo izdelali še nekaj dokumentarnih filmov, medtemi «Borba za zemljo», ki bo prikazoval melioracijo Jelas-polja.

V Bosni-Hercegovini je predstavam v potujočem kinu prisostvovalo okrog 700.000 ljudi.

«Zimski športi v letu 1949» je naslov jugoslovanskega dokumentarnega filma, ki prikazuje velik razvoj zimskih športov; dokumentarni film «Drina» pa obravnava borbo za izvršitev

petletnega plana v bogatih gozdnih področjih ob Drini.

Filmski študio v Tbilisu je snemal v ruskem in gruzinskem jeziku biografsko dokumentarni film «Puškin v Gruziji».

Neki švicarski časopis je razpisal anketo, po kateri je ljudstvo odločilo, da je najboljši letošnji inozemski film angleški film Hamlet, Lawrence Olivier pa najboljši inozemski igralec in režiser. Film «Rdeči čevljevki» je dosegel drugo mesto, Oliver Twist pa šesto.

V Angliji so pred 5 leti ustanovili organizacijo za snemanje in prikazovanje otroških filmov; doslej so jih izdelali 145, v načrtu pa imajo še naslednje filme: «Osamljeni planinec» «Film o smučanju» «Pripovedka iz Dolomitov», «Pripovedka o prvotnih prebivalcev južne Rodezije», dalje komedijo in pripovedko iz šolskega življenja, potopis «Slike z Danske» film o portugalskem življenju, film o saditvi dreves na Škotskem itd.

Na Filipinih so domači filmski delavci demonstrirali za znižanje davkov, ki jih določa zakon za domače filme.

Podjetje «Paramount film» je pričelo snemati po Dreiserjevem romanu film «Amerikanska tragedija».

V francoski in ameriški verziji bodo snemali film o življenju Josephine Baker, ki jo bo igrala Lena Horne.

«Kadar govorimo o italijanskem filmu» — pravi neki kritik — «mišlimo, da iztrpamo vse s formulo neorealizem ali s petimi imeni režiserjev. Ne, če mnogo je imen, ki so vredna, da jih omenimo. Tako se je n. pr. proslavil Giorgio Pastina že leta 1943 s filmom «Henrik IV.» ter 1946 s filmom «Poti greha» ter «Nečimrnost» 1947. Med njegove najnovejše filme pa spada «Sanjal sem o paradizu». Zanimivo je, kaj pravi o tem filmu, ki se tragično konča, Geraldine Brooks: «Najlepše, kar imate Italijani, je poštenje. V Ameriki bi si želeli vsega konca, toda ves film bi s tem postal smešen. Tako pa je vse resnično». Italijanski kritik k temu dostavlja: «Da, resnica je prav tisto, kar zasledujemo v realizmu».

Cim konča Roberto Rossellini svoj film «Stromboli» bo prenesel na platno po epizodah iz knjige «Florentina življenje sv. Frančiška».

Švicarski dokumentarni film o življenju in delu Michelangela je kupil Američan Robert Flaherty, da ga bodo prikazovali v ZDA in Kanadi.

RADIO JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

PETEK 2.12.49: 13.15-13.45: Iz opernega sveta. 13.45-14.00: Ljudska univerza (slov.). 14.00-14.30: Igra vaški kvintet - pojeta Božo in Miško. 18.00-18.30: Weber: Koncert za klarinet in klavir. 19.45-20.00: Partizanski napevi. 20.00-20.30: Ura hrvaške kulture. 20.50-21.00: Z našim ljudstvom (ital.). 21.00-21.30: Komorni zbor. 21.30-22.00: Uganite kaj igramo. 22.00-22.20: Življenje jugoslovanskih narodov (slov.). 22.20-23.00: Mozart: Koncert za klavir in orkester v d-molu.

SOBOTA 3.12.49: 12.30-12.45: Slovenske narodne pojele Koritnikova in Plevelova. 13.15-13.45: Solistična glasba. 13.45-14.00: Gospodarski pregled (ital.). 18.00-18.30: Iz Verdijevih oper. 18.30-19.00: Pienirska

ura (ital.). 20.00-20.30: Koncert pianista Marjana Lipovčka. 20.30-20.45: Politični komentar (slov.). 21.00-21.30: Veder sobotni večer (slov.). 21.30-22.00: Zabavni orkester. 22.00-22.30: Večerni koncert.

NEDELJA 4.12.49: 8.15-9.00: Peter orkestralni koncert. 9.00-9.30: Kmetijska ura (slov.). 9.30-10.00: Kmetijska ura (ital.). 10.00-10.45: Glasba raznih narodov. 10.45-11.00: Životi Hrvata u Bujstini. 11.15-11.45: Slavnj solisti. 11.45-12.00: Našim ženam (slov.). 12.00-12.45: Glasba po željah (slov.). 13.15-14.00: Glasba po željah (ital.). 14.00-14.30: Oddaja za pionirje (slov.). 14.30-15.00: Slovenske narodne pojele «Fantje na vasi». 18.15-19.00: Oddaja za po-deželje (slov.). 19.00-19.15: Arije iz Mascagnijevih oper. 20.00-20.30: Baletna glasba. 20.30-20.45: Politični komentar (ital.). 20.45-21.00: Poje trentinski pevski zbor. 21.00-22.00: Igra (ital.). 21.00-21.10: Sportni pregled (ital.).

Vsak torek sredo, četrtek in petek ob 17.30 do 17.45 oddaja: «Aktualni politični pregledi» (ital.).

TEHNIKA in ZNANOST

PRITLIKAVE OPICE

V Južni Ameriki žive v gozdovih ob reki Amazonki izredno majhne opice. Te živali so manjše od podgane.

POGON LADIJ S PLINSKO TURBINO

Sodobna letala vedno bolj opremljajo s plinskimi turbinami; vendar pa je novost ladja, ki jo poganja plinska turbina. Prva ladja na tak pogon je neka angleška tonska topničarka. Prvoletno je bila omenjena ladja opremljena s tremi običajnimi bencinskimi motorji, nato so bencinski motor nadomestili s plinsko turbino. Na poskusni vožnji je na precej dolgi progi vozila ta ladja s hitrostjo 34 vozlov.

POUK O CESTNIH NEZGODAH S TELEVIZIJSKIMI APARATI

Mogoče mnogim ni znano, kaj so televizijski aparati. S temi napravami lahko gledamo razne dogodke na velike daljave. Kakor poslušamo z radijskimi aparati oddaje oddaljenih radio-oddajnih postaj, tako sprejemamo s televizijskim aparatom slike iz daljave. Teh aparatov se v nekaterih velikih mestih poslužujejo, da pouče ljudstvo o cestnem prometu. Tako n. pr. postavijo na velikem križišču televizijski aparat, ki sname vse to, kar se dogaja na ulici. Istočasno pa razlaga prometni stražnik o nepravilnostih ter morebitnih nevarnostih na ulici. V posebni dvorani je nameščen drug televizijski aparat, v katerem gledajo obiskovalci takih šol promet na ulici ter slišijo vse, kar prometni stražnik razlaga.

MILO ZA KIRURGE

V zdravništvu je prvi predpogoj popolna čistota; vendar pa ne ona čistota, ki jo opazimo z našim očesom. Na rokah zdravnikov, predvsem pa kirurgov ne sme biti nikakega mikroorganizma. Če bi prišla ta izredno mala bitja na rano, bi povzročila zelo nevarne okužbe s smrtnimi posledicami. Zato si kirurgi mnogo časa umivajo in razkužujejo roke. V nekaterih bolnicah uporabljajo v največjem času neko novo tekočo milo, ki je spojina klor in fenola, in ki ima odlične razkuževalne lastnosti. Zadostuje, da si zdravnik umiva roke le tri minute s tem milom.

NOVA VRSTA SMREK

Gozdarskim strokovnjakom se je posrečilo po dolgoletnih raziskovanjih vzgojiti novo vrsto smreke, ki se odlikuje po svoji izredni odpornosti ter hitri rasti. Glede na te lastnosti prekaša vse predstavnike velike skupine iglavcev.

NAPRAVA, KI STEJE TELEFON-SKE POGOVORE

V nekaterih avtomatičnih telefonskih centralah uporabljajo sedaj neko novo napravo, ki šteje telefonske razgovore naročnikov. Ta električni števec pogovorov zabeleži na papirnati trak kdaj se je razgovor pričel ter številki obeh telefonov, ki sta v

zvezi. Po razgovoru pa tudi točno zabeleži, koliko časa je razgovor trajal.

UGOTAVLJANJE BOGASTVA GOZDOV S FOTOGRAFIRANJEM

V Angliji so pričeli ugotavljati stanje gozdov z infra-rdečimi žarki. S posebnimi fotografskimi aparati fotografirajo iz letal gozdove, da tako ugotovijo razvoj dreves. Poleg tega pa je mogoče tudi popolnoma točno določiti, kolikšne zemeljske površine so prekrite z iglastimi ali listnatimi gozdovi.

NEKAJ STEVILK O MODERNEM PARNIKU

Mnogi se še najbrž spominjate velikega parnika z imenom «Esperta», ki je bil pred časom Usidrani pri tržaški pomorski postaji, oziroma pretekli teden v starem pristanišču. Zato navajamo nekaj števil o tem parniku. Za gradnjo omenjenega 10.000 tonskega parnika so uporabili 3462 ton železa ter 738 kub. metrov lesa. Motorji imajo skupni učinek 18.500 KS. Teža motorjev pa znaša preko 2.000 ton.

Za električne napeljave so uporabili 248 km žice, kar tehta 127 ton. Na parniku je 382 elektromotorjev ter preko 5.000 žarnic. Poleg tega je na tej ladji preko 152 km cevi, 69 zvočnikov ter 300 požarnih signalnih naprav. Naprave za zračenje dobavijo v eni uri 246.000 kub. metrov svežega zraka.

NOVI LESNI PROIZVODI

Les je izredno važna surovina kemijske industrije; iz njega dobivamo najrazličnejše snovi. Vendar pa se je v času poslednje vojne posrečilo znanstvenikom dobiti iz lesa še mnoge snovi, ki so jih doslej dobivali iz drugih surovin. Če obdelujemo les z razredčeno žvepleno kislino, dobimo lignocelulozo, ki jo v veliki meri uporabljajo za izdelovanje plastičnih snovi. V razredčeni žvepleni kislini pa ostanejo raztopljene mnogotere dragocene snovi; to so predvsem sladkorji, organske kisline (ocetna kislina) ter furfural.

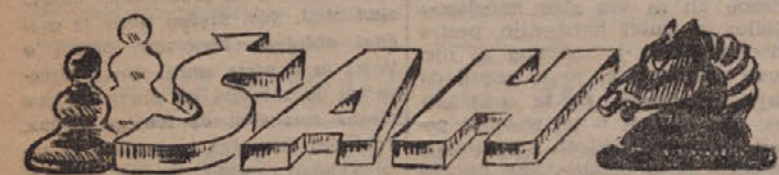
VEDNO VEČJA UPORABA ALUMINIJA V STAVBARSTVU

Jeklo je še vedno kovina, ki jo v največji meri uporabljamo pri gradnji mostov, palač, ladijskega ograjja ter vlakov. Vendar se pa aluminij vedno bolj vriva v razna področja modernih gradenj. Izredno veliko aluminija uporabljajo predvsem za gradnjo letal. Poleg tega pa opremljajo z aluminijem danes tudi avtomobile, železniške vozove ter parnike. Nadalje so iz aluminija tudi najrazličnejši predmeti.

Prva velika zgradba iz aluminija je neki most v mestu Pittsburgh. Ta most so leta 1882 zgradili iz jekla, vendar so ga leta 1920 obnovili z aluminijem. Tudi tlak mosta je iz aluminija, ki ga prekrivajo s asfaltom. Mnogi inženirji delajo na tem, da bi gradili premične mostove nad plovnimi rekami iz te lahke kovine. Nadalje grade iz aluminijevih zlitin ter jeklenih nosilcev v veliki meri premične strehe nad velikimi dvoranami.

BLATNIKI AVTOMOBILOV Z VARNOSTNO NAPRAVO

Izumili so neko majhno napravo, ki jo namestimo na zunanji del blatnikov, da nam javi, če smo v bližini neke ovire. S to napravo avtomobilist točno ugotovi, če se je njegovo vozilo preveč približalo nekemu avtomobilu ali pa zidu.

ŠPANSKA IGRA

V 6. kolu sta se udarila Ivkov in Fuderer. Potek partije je bil tale:

ŠPANSKA IGRA	
Beli: Ivkov	Crni: Fuderer
1. e2-e4	e7-e5
2. Sg1-f3	Sb8-a6
3. Lf1-b5	a7-a6
4. Lb5-a4	Sg8-f6
5. 0-0	Sf6-e4

To je uvod v odprto obrambo španske igre, ki je zelo ostra in ofenzivna.

6. d2-d4	b7-b5
7. La4-b3	d7-d5
8. d4-e5	Lc8-e6
9. Dd1-e2	

Do tu je bila partija igrana strogo po znanih analizah. Teorija priporoča potezo 9. c2-c3, ki odpira belemu lovci na b3 prosto pot v primeru napada skakalca, obenem pa onemogoča kmetu na d5 daljno podiranje.

9. —	Lf8-e5
10. Lc1-e3	

Beli je imel še vedno čas za važno potezo c2-c3.

10. —	0-0
11. Sb1-d2	Se4-d2
12. De2-d3	d5-d4

Ta kmet, ki na kraju tudi odloči, bo zelo oviral bele figure v daljnem manevriranju. Inicijativa je že prešla v roke črne, ki vodi napad zelo lepo.

Beli izgubi kmeta. Prenagljeno poteza se hitro maščuje. Preprečili moramo potezo Lg4 z Df4 z nadaljnjo Tfel ali pa z Lg4.

14. —	Lc6-g4
15. Dd2-f4	Ta8-e3
16. Tff1-e1	Lg4-f3
17. g2-h3	Dd7-h3
18. Lb3-d5	
19. Df4-g3	Sc6-e5

Po Te5: Te5: 20. De5: bi sledilo Ld6 z izgubo dame, ker grozi Lh2+ Kh1, Lg3: Kg1, Dh2+ in Df2 mat.

19. —	Dh3-g3+
20. h2-g3	Sc5-e4
21. b2-b3	Se4-a3
22. Ld5-e4	Lc5-b4
23. Te1-f1	c7-c5

Crni je z zadnjimi manevri silno stisnil belo pozicijo. Premoč črnih kmetov na damskem krilu je odločilna. Fuderer vodi napad izredno sigurno do zmage.

24. Kg1-e2	f7-f5
25. Le4-d5+	Kg8-h8
26. Tff1-h1	Sa3-c2
Na 26. Tc1 sledi Te2.	
27. Td1-c1	Sc2-e1+
28. Kg3-h3	h7-h6
29. Kh3-h2	Te8-e5
Po hg5: bi bil črni mat z Kh2-g1.	
30. Ld5-b7	g6-g5
31. Kh2-g1+	Kh8-g8

32. f3-f4 Tff8-f7
33. f4-e5:
Malo več odpora bi bel nudil, če bi umaknil svojega lovca. Sedaj pa kmet na d4 takoj odloči.

33. —	Tff7-b7
34. f2-f4	d4-d3
35. Kg1-f2	d3-d2
36. Tc1-d1	c5-c4

beli se vda. Profi dvojnimi prestim kmetom bel nima nobene obrambe.

Gligorič - novi prvak

Gligorič je novi šahovski prvak Jugoslavije. Njegova zmaga je popolnoma zaslužena, saj je pokazal najsolidnejšo in stalno igro na turnirju. Izredno igro je pokazal Pirc, ki je bil v prvi polovici nerazporejen ter je komaj dosegel polovico možnih točk, v drugem delu turnirja pa je dobival partijo za partijo ter je le malo manjkalo, da ni dohitev vodečega Gligoriča. Veliko presenečenje so napravili vsi trije mladinci: Fuderer, Matanović in Ivkov, ki so se plasirali tik za internacionalnimi mojstri. S tem je letošnje prvenstvo bilo izredno zanimivo. Najmlajša šahovska generacija se je uvrstila med najboljše šahiste Jugoslavije.

Rešitev študije

Rešitev študije:

Beli: Kb4, Th7, Sf4. Crni: Kf8, La6, Lb2.

Beli na potezi dobi.

1. Ta7 Lf1 2. Ta2 Lh8 (Edina poteza. Na 2. ... Lf6 sledi 3. Tf2 s Sh5 ali Sd5 ali na 2. ... Lg7 3. Tf2+ La6 4. Se6+ Kg5. Tg2 in dobi figuro.) 3. Ta8+ Kg7 4. Ta1 beli je zajel lovca na f1 in to končnico je lahko dobil. Izaj: Sikoč Boris.

Openci so morali podleteti Novi Gorici

Turnir v odbojki

V nedeljo se je pričel turnir v odbojki za jesenski pokal. Prvi rezultati, ki so bili doseženi, so bili naslednji: Sv. Ivan - Dijaki 2:0, Enotnost - Planinsko 2:1, Dijaški dom - Bazovica 2:0 in Sv. Ivan - Novinarji 2:1. Na nedeljskih tekmah se je najbolje uveljavil Sv. Ivan, ki je od vseh moštev, ki nastopajo, tudi najbolj vigran.

Italijansko prvenstvo

Ker je italijanska državna reprezentanca odpotovala v London na srečanje z Anglijo, so v nedeljo odigrali

samo tekme v B ligi. Rezultati teh tekem so bili: Reggiana - Arsenale 3:1, Catania - Pisa 1:1, Cremonese - Verona 3:0, Empoli - Napoli 1:0, Fanello - Modena 3:3, Legnano - Vicenza 2:0, Prato - Livorno 1:0 (prekinjena v 3 min. drugega polčasa), Brescia - Pro Sesto 6:2, Salernitana - Spal 1:1, Spezia - Siracusa 1:0 in Udinese - Alessandria 2:2.

Pro Patria je igrala to nedeljo z Wiener Sportklubom. Zmagala je Pro Patria s 4:1. «Austria», za katero so igrali državni reprezentativci kot Huber, Ocwirck, Joks, Stojaspal in Aurednik pa je igrala v Milanu s kombiniranim moštvom Milan - Inter. Zmagala je «Austria» s 4:3.

Nekaj novic o pripravih za tekmo med Francijo in FLRJ

Po dokončanih tekmah za Titov pokal imajo jugoslovanski nogometni strokovnjaki možnost, da preizkusijo prav vse najboljše, kar ima danes jugoslovanski nogomet. Na skupen trening so bili povabljeni naslednji igralci: Markušić, Soštarič in Lovrič; Horvat I. Čolič, Stanković in Lazarevič; Čačković I., Jovanović, Atanacković, Djajić in Jakovetić; Drvodetić, Vukas, Vukosavljević, Mitić, Čačković II., Bobek, Pajević, Matošić, Vidjak in Firm.

Kakor vidimo tehnična komisija ni nikakor pozabila na «Hajduka», ki se je vrnil iz avstralske turneje. V spisku je kar 5 «Hajdukovcev». Seveda tudi francoska nogometna zveza ne počiva. Za srečanje v Firencah je povabila naslednje igralce:

Favre, Ibrir in Vignal; Fernandez, Frey, Grillon in Marche; Cuisard, Gregoire, Guerinon in Prouff; Baillet, Baratte, Laborde, Lechante Meano, Quenolle, Strappe, Vandooren in Walter.

Tudi izbira francoskih igralcev je po svoje zanimiva. Izključeni so bili Hon, Luciano in Grumellon.

Ko so priprave v obeh prestol-

nica držav, ki se te tekme udeležita, si lahko predstavljamo, da tudi v Firencah po svoje pripravljajo organizatorji tega srečanja vse tisto, kar je za tako veliko srečanje potrebno.

Kakor poročajo, so iz Pariza naročili teletarifno 3.000 sedežev na stadionu. Alžirski navijači se bodo pripeljali z letalom. Vsega skupaj jih bo prišlo 150. Jugoslovansko moštvo bo odigralo svoj zadnji trening na stadionu v Firencah 7. decembra z nekim toskanskim moštvom, katerega ime pa še ni znano. Srečanje se bo izvršilo za zaprtimi vrati.

Znani bošonjski sodnik Galeati bo vodil glavno srečanje. Stranska sodnika Dattilo iz Rima in Rertolio iz Torina. Listke so pričeli prodajati v teh dneh. Sedeži na pokriti tribuni bodo stali 2500 lir, najcenejša stojišča pa bodo veljala 400 lir. Stadion more sprejeti 60.000 gledalcev.

Tržačane na srečanje posebno opozarjamo. Adria-ekspres je organizirala za Firence poseben vlak. Vsi stroški znašajo 4.000 lir z vožnjo vred. Informacije daje urad v ul. Fabio Severo.

SAMO ŠTIRI TEKME to nedeljo za tržaško prvenstvo

V nedeljskem tekmovalstvu za tržaško prvenstvo v nogometu so odigrali samo 4 tekme. To pot so počivala istrska moštva, ki so poslala svoje najboljše v Ljubljano, kjer so se srečali v tork z Odredom, zagrebškim Dinamom in mariborskim Branikom.

To nedeljo si je zlasti pomagala naprej Sv. Ana. V lepi igri je premagala Umag s 4:1 in tako zasedla tretje mesto. Ponzianina je imela lahko delo z Montebellom, kljub temu, da je nastopila s samo 9 igralci. Premoženje je prišlo do izraza že v prvih minutah. Končen rezultat tekme je bil 2:0.

Presenečenje te nedelje je na vsak način rezultat 1:1 v tekmi med Sv. Ivanom in Brtoniglo. Temu je, kot poročajo, kriv težak teren, da katerem se napadalna vrsta Sv. Ivana kar ni mogla znajti.

Kljub izredno dobri volji, so Openci tudi to nedeljo izgubili. Za nasprotnika so imeli Novo Gorico. Ta je ves čas popolnoma prevladovala na terenu. Upamo, da se bodo Openci dosti boljše odrezali, ko bodo dobile svoje igralce za trening, kar se bo zgodilo v najkrajšem času. Tako bo mlado moštvo, ki ima vse pogoje za dober razvoj pridobilo tudi na tehniški, ki ji sedaj tako manjka. Tekma se je končala s 5:1.

V Habitu je bilo zasedanje finske smučarske zveze. Na njem so izdelali listo 41. finskih smučarjev, ki bodo pričeli 1. januarja s posebnim treningom v Vuokatti za svetovno prvenstvo v smučanju. Za svetovno prvenstvo so doslej poslale prijave ameriški zvezli naslednje države: Kanada, Avstrija, FLRJ, Švedska, Norveška, Chile in Izrael. Norveško bo zastopalo 30 reprezentantov in sicer 6 za skoke in klasična kombinacija, 5 tekmovalcev in ena tekmovalka za alpske discipline ter 12 tekačev na dolge proge.

Jaroslav Drobný, ki se misli stalno naseliti v Avstraliji je bil eliminiran na četrtfinalu Novega Južnega Walesa. Premagal ga je George Worthington s 3:5, 4:7 in 5:7.

Za svetovno prvenstvo v hokeju na ledu, ki bo v Londonu, se je doslej prijavilo 11 držav: Kanada, ZDA, CSR, Švedska, Švica, Poljska, Belgija, Norveška, Francija, FLRJ in Anglija. Pričakujejo še prijave Finske, Avstrije. Kakor javljajo, italijanska zveza ne bo sodelovala, ker nima upanja na zadovoljiv rezultat.

Prvak Švedske Malmoe FF je precej slabo pričel svojo turnejo po Braziliji, kjer je v San Paulu izgubil proti Palmirasi s 0:5.

Anglija - Italija 2-0

Na stadionu Tottenham v Londonu se je večer odigrala nogometna tekma med Anglijo in Italijo. Za tekmo je vladalo veliko zanimanje. Po katastrofalnem porazu italijanske nogometne reprezentance lansko leto v Turinu v tekmi z Anglijo je bilo težko računati, da bi se italijansko moštvo letos, ko ni sestavljeno tako homogeno, moglo kaj prida uveljaviti, in to še zlasti na tujem terenu vendar Angležem da tridesete minute drugega polčasa ni uspelo, da bi Italijanom zabili sol. Italijani so celo več zrelih šans napravili, ko bi lahko prešli v vodstvo. Prvi gol za Angleže je dal v trideseti minuti drugega polčasa vodja napada Rowley, nekaj minut nato pa levi krilec Wright. Drugi gol je bil lahko ubranljiv, toda zdj se, da se je vratar Moro zaradi mraka nekoliko zmotil.

Tekmo, ki ji je prisostvovalo 60 tisoč gledalcev, je sodil škotski sodnik Mowad.

„Bloki“ v odbojki

Tehnika in taktika v odbojki sta v zadnjih 10-15 letih zelo napredovali. Tudi izpremembe v pravilih so to igro precej obogatili. Taktika je postala raznovrstna, povečala se je brzina, prav tako tudi fizična priprava igralcev. Dovolj je, če povemo, da traja srečanje moških moštev, ki igrajo po 5 setov najmanj 2 uri. Vse to zahteva od igralcev v odbojki tudi obilo fizične priprave.

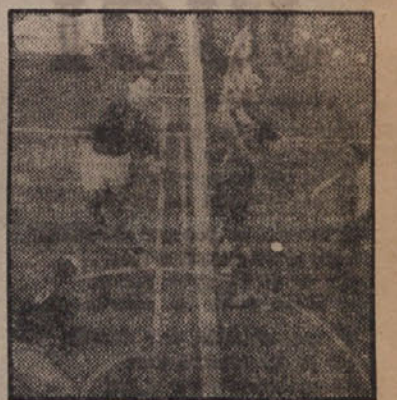

Taktilno danes teže k taki igri, ki omogoči, da lahko igrajo dva ali trije igralci stalno pri mreži. Zato je važno, da so moštva sestavljena iz odbojkašev, ki igrajo prav tako dobro v napadu, obrambi in na blokusu. «Bloke» je način igre v obrambi, ko igralec moštva, ki se brani, skoči in

sproži roke v višino in tako naredi «bloke» za žogo, ki jo hoče zabiti napadajoče moštvo. «Bloke» more biti enojen, dvojen ali pa celo trojen.

V kolikor je igra napadajočega moštva že dosegla pravo izgajenost, danes ni več mogoče paralizirati napada z enojnim blokom. Zato so pričela moštva uporabljati taktiko skupinskega bloka.

Skupinski blok je zelo razširjen v ZSSR. Sovjetski odbojkaši so ga z uspehom uporabljali v mednarodnih

srečanjih s Poljsko in Češkoslovaško.

Češkoslovaška državna reprezentanca je ena izmed najboljših v Evropi. Ona uporablja trojni blok. V srečanju s Sovjeti pa so Čehi utrpeli poraz. Takrat se je taktika skupinskega bloka boljše izkazala.

Vsak igralec, ki je pri mreži, mora biti pripravljen, da skoči v «bloke» in mora pazljivo spremljati vsako potezo igralcev, ki napadajo. Na levi sliki vidimo dvojni «bloke». Vendar je med obema igralcema prevelik razmah, tako, da je napadalec postal žogo prav skozi to luknjo. Desna slika pa kaže enostaven blok. Pri postavljanju takega skupinskega bloka ostane prazna mesta na prostorih, ki so jih zavzemali igralci preje, kot so blok postavili. Zaradi tega morajo posvetiti veliko pažnjo prostorom, ki so sedaj prazni. Na desni sliki prav dobro vidimo, kako en igralec prav dobro čuva prazna mesta. Ta bo tudi prevzel žogo, če bo prišla preko bloka.

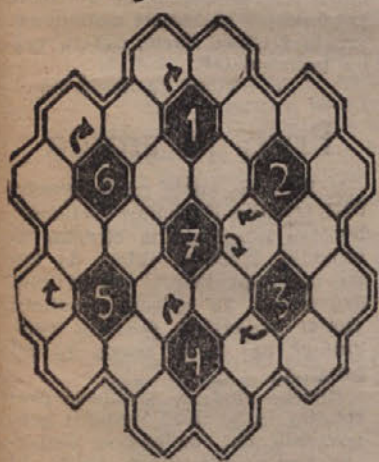
Kupon št. 133
za nagradno tekmovalje
Ljudskega tednika

Odgovorni urednik
KAVS FRANC
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaška tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6
Rokopisi se ne vračajo

ZA BISTRE GLAVE

Satje

Vsako besedo začnemo pri puščici in jo potem vijemo okrog številke. Vstaviti moramo besede, ki imajo naslednji pomen: 1. Kraj na Krasi; 2. tveganje (tujka); 3. otrok brez staršev; 4. poslanstvo (tujka); 5. cerkveni dostojanstvenik; 6. lepo vedenje; 7. italijansko pristanišče.

Črkovnica

1 2 3 4 5 1
1 2 6 1 7 8

1 2 6 2 3 9
1 2 8 4 10 3
1 2 3 4 6 10
1 2 11 12 6 13
1 2 6 4 13 5
1 2 3 14 6 10
1 2 6 10 8 15
1 2 6 4 13 3

Dober glas - užitek - smučarska pagona - kraj na Krasi - pripadnik velike narodne družine - bog norcev - praznik - puhlica - riba - moško ime. V zadnjem stebriču navpično bereš ime in prilike slovenskega pesnika.

Stopnice

1. A
2. A A
3. A A A
4. A A A C
5. C C C C C
6. E E E E E
7. E E E J J J J
8. J N N N N N N N
9. N R R R R S V V V

Razvrsti gornje črke tako, da boš bral besede naslednjega pomena: 1. samoglasnik, 2. predlog, 3. število, 4. izraz vrednosti, 5. žensko ime (množina), 6. Azijec, 7. deli drobovine, 8. zaročenka (srbohrv.), 9. vidna zvezda.

Zlogovni stolp

1. + - - - + - - - +
2. + - - - + - - - +

RAZNE VESTI

Ob priliki zadnjih olimpiad v Londonu je bil tudi kongres Mednarodne plavalne zveze. Kot je znano, so na tem kongresu odločili, da razdele ocenjevanje prsnega plavanja na metuljkov in klasičen slog. Od tedaj so bili postavljeni v številnih državah novi rekordi v teh disciplinah. Medtem pa je prišel ta odlok na odpor pri Mednarodnem olimpijskem odboru, ki je iz principiellnih razlogov nasproten vsaki razširitvi programa olimpijskih tekem. Sedaj je odločil kongres Mednarodne plavalne zveze, ki je bil pred nedavnim v Kodanju, da pusti to vprašanje še vedno odprto in da ga bo dokončno rešil na olimpiadi v Helsinkih leta 1952. Izdal je samo odlok, da se more še naprej plavati v isti konkurenci v klasičnem slogu ali metuljkovo, vendar mora plavalec preplavati celo progo samo v enem slogu.

Uvrstj v gornji lik namesto vsakega križca in črtice po eno črko iz naslednje skupine zlogov:

a - a - an - aug - blis - bok - da - da - di - di - e - el - ho - i - i - ja - jo - ki - koč - kon - kov - ku - la - men - mev - mj - na - na - na - nik - nur - o - o - od - pad - ro - si - slam - sta - ši - tiv - to - ton - up - va - va - ver - za - zor.

Uvrstitev se mora zgoditi tako, da boš bral v vsaki vrsti dve besedi po pet črk, katerih končna (prve) in prva (druge) sta skupni, enaki. Besede pomenijo: 1. cilj, smoter - hrvaški pesnik, partizan, 2. hrib pri Beogradu - moško ime, 3. ime skladatelja opere «Ero z onega sveta» - italijanski skladatelj, 4. sloviti finski tekač - vera, 5. arabski hudič - pogodba na srečo, 6. država v ZDA - zvočni pojav, 7. postaja na progi Grobelno-Zagreb - reka po kitajsko, 8. knjigo-

Rešitev

VODORAVNO: A. akt, vedež, pusta, ime; B. ritem, redar, Irena; C. pot, aga, alt, Krm; C. oči, elo, Sto; D. la, Osaka, omaka, Atene, pi; E. orada, arlja, odelo, Atila; F. vaga, sle, ami, atom; G. ara, ata; H. nat, Lož; I. Ita, Ana.

NAVPIČNO: 1. Sloveni; 2. Ararat; 3. os, Agata; 4. krt, oda; 5. ti, osa; 6. toča; 7. ve, lka; 8. Ema, ars; 9. gr, ilmen; 10. era, oje; 11. že, Ema; 12. dila, 13. pa, oko; 14. ura, Ada; 15. le, Emona; 16. Tit, ali, 17. ar, Sto; 18. Este; 19. in, ona; 20. mak, Eta; 21. re, Itala; 22. platon; 23. blamaža.

OBOKI

VODORAVNO: F. sol, kis pod; G. loden, pohod, silos; H. Odesa, otava, ukana; I. karat, Taras, Marat.

NAVPIČNO: 4. lok; 5. soda; 6. koder; 7. leza; 8. nat; 10. pot; 11. kota; 12. vihar; 13. sova; 14. das; 16. sum; 17. pika; 18. kolar; 19. dona; 20. sat.

KAMELEON

Na vsa usta kriči, da je Tito že od 1. 1941 gestapovec in da že od takrat deluje po ukazih gestapa. Zato je vse, kar je z Jugoslavijo v zvezi gestapovsko in fašistično.

Vidali je kameleon. Istočasno ko tako kriči, pa proslavlja prav to, kar je Tito seveda kot gestapovec naredil, namreč AVNOJ.

Vidali in AVNOJ

Vprašali so Vidali, kje j. bil ob ustanovitvi Avnoja. Pa mož ni vedel. Ne zato, ker bi ne vedel, kje vse se je potepal. Zato ni vedel, kje je tedaj bil, ker pač ne ve, kdaj in kje je sploh bil Avnoj ustanovljen. A obletnice proslave se bo vseeno udeležil. Po proslavi pa bo morda le skromno vprašal, katero obletnico so letos proslavljali.

Izjava Čang-kajškove vlade

Na OZN je prišlo naslednje pismo: Castitljivi forum! Prišlo so nam na uho govorice, da zahteva jugoslovanski delegat zastopstvo Ma-tsetungove vlade v OZN. Protestiramo proti temu. Kitajsko ljudstvo že tako dovolj preganja zastopstvo naše vlade z nami vred in vse bolj daleč bežimo od svojih prestolnic. Apeliramo na vas, da nam vsaj vi v našem cenjenem združenju dovolite skromen azi! sicer res ne vemo, kam naj bi se zatekli.

Čang-kajškova vlada.

Riko ima besedo

Bilo je na nekem Vidalijevem zborovanju pri vinu. In ker je vince krepko teklo na omenjenem zborovanju, je to zborovanje postalo hrupno in veselo in zabavno.

Zdajci se Riko zmislil, da bi bilo dobro, če bi on kaj rekel. Hipoma je vstal in zaklical: «Dragi tovariši...» Prijatelj ga od zadaj potegne za suknjo in opozori: «Tih bodi, Riko! Saj vidiš, da so ljudje veseli in da je zabava na vrhuncu.» Riko pa odgovori:

DEDEK MEKSIKANEC

Gornja karikatura vam prikazuje, kaj vse si želijo nadebudni tržaški kominformisti, da bi jim prinesel božiček Vidali.

«Kaj to mene briga. Zdaj imam jaz besedo. Kadar jaz govorim, je zabava konec!»

Beneški pozdrav

Lega Nazionale v Miljah se močno giblje. Tudi mi smo že imeli priliko baviti se z njo. Ni

čuda, da je njen sloves prodrl do Benetk. Vrij Benečani so se spomnili, da so bile Milje skozi stoletja pod njihovim gospodstvom, medtem ko se je Trst vedno trdovratno upiral beneškim osvajačnim podvigom. Zato so občinski očete v Benetkah sklenili, da pošljejo v Milje kio leva sv. Marka kot viden znak nekdanjega medsebojnega prijateljstva.

Po našem mnenju imajo pa Milje dovolj drugih znakov dolgoletnega beneškega prijateljstva: Med tem ko se je Trst, s katerim so Milje nekdaj uspešno konkurirale, povzpeli do svetovne lučke, so Milje ostale ribiška vas. Benečani naj bi svojega leva raje poslali tistim tržaškim kričačem, ki še vedno kličejo madrepatrijo, seveda ne kot spomin, ampak kot — opomin.

Občinski birokratizem

Kaj pravite k temu dopisu: Gospod Ivan Defunto, Trst. Ker iz uradnih zapiskov izhaja, da ste vi že pred osmimi dnevi umrli, vas pozivamo, da v izogib kazenskih posledic nemudoma vrnete živilsko karto, katere več ne potrebujete!

Urad za preskrbo.

Prva je srajca

V Rimu se snuje nova stranka PNI (Partito Nazionale Italiano). Svojega programa ta stranka ni objavila, izvzemši sklep, da bodo njeni pripadniki nosili modre srajce. To je tudi pravilno: Cene objavljati posebne programe? Saj je ta srajca že cel program!

Rimska vlada se je močno prestrašila in je nošnje srajce prepovedala, češ, da so vse uniforme nedopustne razen tistih, ki so predpisane po zakonu. Vlada pa je prestroga. Saj so v najnovejši zgodovini, stranke s srajčnim programom dovolj jasno dokazale, kam privedejo svoje pripadnike: do tega, da ostanejo brez srajce!

Ni pa izključeno, da hoče vlada s svojo prepovedjo označiti, da ni umestno, če stranke javno razobešajo svoje umazano perilo. Zgled naj si vzamejo pri vladajočih strankah. Ali pa je vlada sama modra barva nevednosti.

piše

JUCI

Draga Juca!

Kakor slišim zadnje čase, policija v šole hodi, če bi šlo tu za učenje, ji to čisto nič ne škodi.

Stvar pa je povsem drugačna, radi stavke hodi v šole, kakor da bi prav podale v šolah polne se pištole.

V tem pogledu mir doseči pa bi se izlaska dalo, če enakopravnost v šoli bi Slovencem so priznalo.

A tako smo kot Pepelka, vedno zadnji, brez pravice, vedno je tako, če hraniš se iz močehino žlice!

Mačeha Slovence rada bi od doma stran pognala, pa če prav kasneje v hiši ona je udomovala.

Mačeha pač razne strice je na svojo stran dobila, s pomočjo njih bi Pepelko silno rada ugonobila.

Tale pravljica je lepa, a drugačna je resnica, nas ne da se ugonobiti, niti potom tetk in stric!

Da na škornju spet lažjem dvignati začel je glavo, to je znano. vendar vemo, da je to precej neudrvo.

Ce namesto črne srajce nekdo si obleče plavo, s tem se ni prav nič večeno, da ima dručno glavo.

Vendar nove, plave srajce bodo se zaman trudile, da bi Polo in pa Reko kdat s škvaldristi svet dobile.

Ce želijo si podvigov na Sicilijo naj gredo, tam Giuliano rimski vladi dela vedno večjo zmedo. Da pod Titom zadovoljne italijanske so manjšine to je znano. le v Torici naša pod terorjem ome.

Italijanski sovražnikom kot plevel se je razrasel, še tako požrešen osel bi se ob nitem lahko napasel.

Kominformovci tu v Trstu pa še trikrat bolj so zrel, saj proslavljanje Avnoja kar v zak - bi radi vzeli.

Kitko Titovo črtijo Avnoj jim pa kar ugaja.

čudna ti je to bolezen, ki v njih glavah zdaj razsaja.

Iz politike storili zdaj že takšen so teater, da v pomoč jim moral kmalu priti bo kak psihater.

Draga moja, bom končala, temno je, ker nimam luči. To pomanjkanje svetlobe nas zdaj vse pošteno muči.

A elektrika se menda v kratkem bo še podražila, takrat jo bom pa kar sama tudi če bo — utrnila.

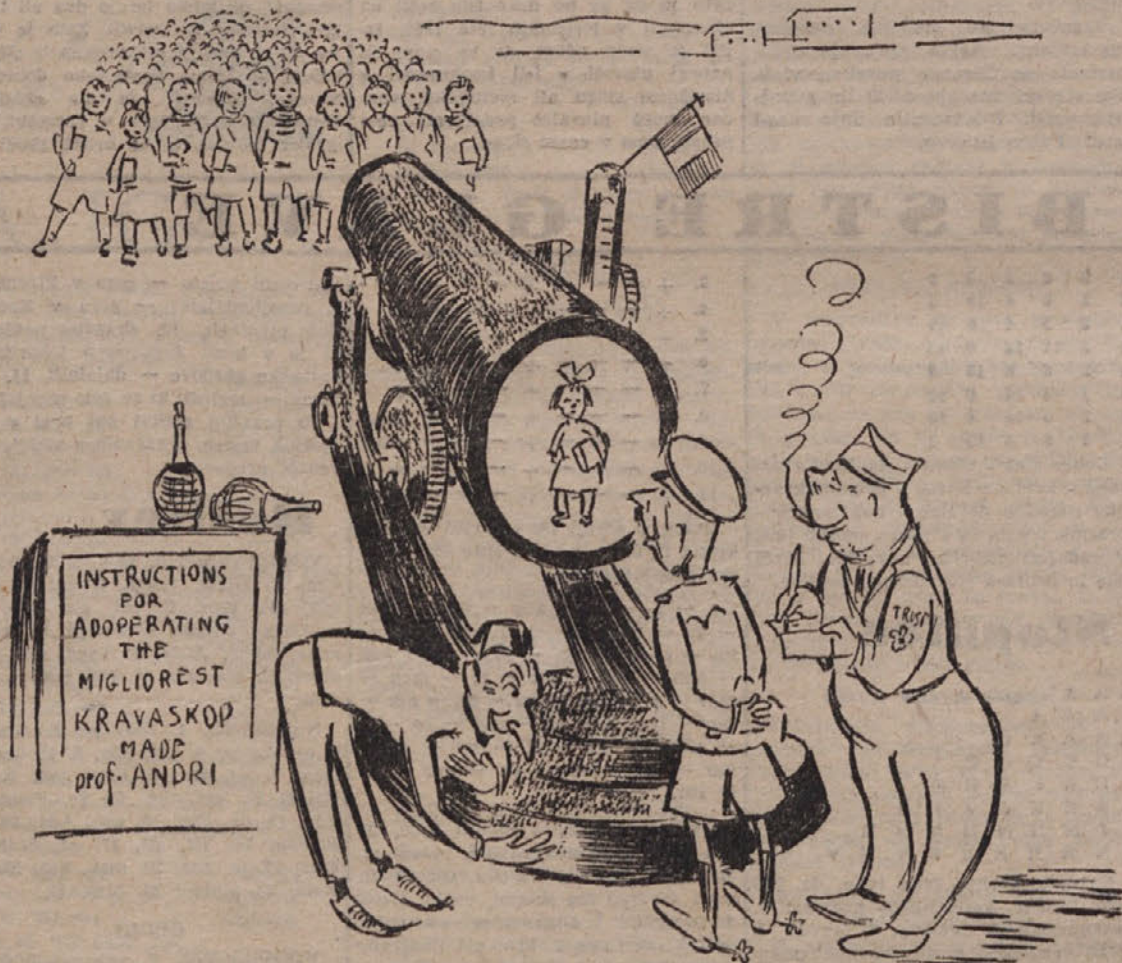
Te pozdravlja

Tvoja Pepa.

ZVU - SKOP

ALI ZVU PROUČUJE SLOVENSKI ŠOLSKI PROBLEM

Angloameriška vojaška uprava je ukinila 22 slovenskih razredov in s tem še bolj okrnila slovensko šolstvo na Tržaškem ozemlju, ki mu italijanski nacionalisti s fašistično naslado strežejo po življenju.

Prof. ANDRI: Velecenjeni gospodarji, izumil sem pomanjševalni doljnogled, ki ga je mogoče s pridom uporabljati pri naši protislovenski šolski politiki. ZVU: Imenitno, dobri služabnik Andri, ukinili bomo 22 slovenskih razredov, ker nam tvoj izum znanstveno dokazuje, da v naši coni ni slovenskih otrok.